

POLSKIE TOWARZYSTWO ENTOMOLOGICZNE
POLISH ENTOMOLOGICAL SOCIETY

ISSN 0138-0737

**WIADOMOŚCI
ENTOMOLOGICZNE**
(ENTOMOLOGICAL NEWS)

XXII, 1

POZNAŃ

2003

WSKAZÓWKI DLA AUTORÓW

● „Wiadomości Entomologiczne” zamieszczają oryginalne artykuły materiałowe, artykuły przeglądowe, dyskusyjne, notatki faunistyczne i krótkie doniesienia naukowe, których głównym podmiotem są owady, artykuły metodyczne, historiograficzne (w tym biograficzne), recenzje prac entomologicznych, polemiki, sprostowania itp. oraz sprawozdania, komunikaty i inne materiały kronikarskie z zakresu szeroko pojętej działalności entomologicznej. Prace publikowane są w języku polskim. Oryginalne prace materiałowe mogą być w uzasadnionych przypadkach drukowane w języku angielskim, z polskim streszczeniem w pełni prezentującym założenia i wyniki pracy oraz objaśnieniami tabel i rycin także w języku polskim. Możliwość nieodpłatnego publikowania w „Wiadomościach Entomologicznych” mają tylko pełnoprawni członkowie Polskiego Towarzystwa Entomologicznego.

● Objętość artykułów nadesłanych do druku nie powinna przekraczać objętości równoważnej 290 wierszom po maksymalnie 65 znaków (około 10 stron znormalizowanego wydruku (maszynopisu), włączając w to tabele i ryciny). Artykuły przekraczające ustaloną objętość mogą być przyjęte pod warunkiem pokrycia przez autora kosztów edycji objętości ponadnormatywnej (do nadsyłanych materiałów powinna być dołączona deklaracja autora odnośnie gotowości pokrycia tych kosztów, jednak już samo nadesłanie artykułu przekraczającego normatywną objętość traktowane będzie jako złożenie takiej deklaracji). Krótkie doniesienia, recenzje, sprawozdania (za wyjątkiem sprawozdań ze Zjazdów PTEnt. i posiedzeń ZG PTEnt.), komunikaty i materiały kronikarskie nie powinny przekraczać 2 stron znormalizowanego wydruku. Redakcja zastrzega sobie prawo skracania tekstów recenzji, sprawozdań, komunikatów i materiałów kronikarskich oraz poprawiania usterek stylistycznych i dotyczących nazewnictwa, bez uzgodnienia z autorem.

● Osoby nie będące członkami Polskiego Towarzystwa Entomologicznego mają prawo drukowania swoich prac tylko za pełną odpłatnością kosztów edycji.

● Wydruki należy nadsyłać w dwóch egzemplarzach, załączając obowiązkowo dyskietkę 3,5" z plikami przesyłanych tekstów (oddzielną dla każdego z nadsyłanych artykułów). Zaleca się stosowanie edytora tekstów Word dla Windows i zapisywanie plików w formacie .rtf. Teksty (a w szczególności ich pliki na dyskietce) nie mogą zawierać żadnych wyróżnień edytorskich (wersalików pisanych przy użyciu klawisza [Shift] lub [CapsLock], podkreśleń, pogrubień, wcięć wykonanych tabulatorem czy spacją itp.). Dopuszczalne są jedynie, zastosowane w odpowiednich miejscach wyróżnienia czcionki (np. kursywa dla łacińskich nazw taksonów, kapitaliki dla nazwisk), wykonane w ł a ś c i y m i funkcjami edytora Word dla Windows. Tabele powinny być sporządzone w formie tekstu, w którym rzędy oddzielone są „twardym” przeniesieniem [Enter], a kolumny tabulatorem [Tab]; przebieg linii tabeli i ewentualnie ich grubość można zaznaczyć wyłącznie na wydruku, długopisem lub ołówkiem. Nadesłany tekst powinien zawierać:

- tytuł pracy w języku polskim, pod nim w języku angielskim;
- pełne brzmienie imienia i nazwiska autora(ów), dokładny adres (w przypadku krótkich doniesień, recenzji, sprawozdań i komunikatów, imię i nazwisko autora wraz z nazwą instytucji (podaną w formie skrótowej) i miejscowością należy umieścić na końcu pracy);
- abstrakt w języku angielskim, zawierający maksymalnie zwięzłe przedstawienie zawartości pracy (we wszystkich oryginalnych pracach naukowych za wyjątkiem krótkich doniesień);
- key words (słowa kluczowe) w języku angielskim nie przekraczające dwóch wierszy znormalizowanego wydruku (w przypadku wszystkich oryginalnych prac naukowych, w tym krótkich doniesień);
- po głównym tekście artykułu, streszczenie w języku angielskim (polskim, w przypadku prac napisanych w języku angielskim), zawierające przedstawioną w zwięzły sposób treść i wyniki pracy (nie dotyczy to krótkich doniesień, materiałów kronikarskich, recenzji, polemik itp.)

● Rysunki i wykresy (ryciny) należy wykonać czarnym tuszem na kalce technicznej lub białym papierze. Przyjmowane są także ryciny wykonane techniką komputerową w formatach: *.cdr, *.tif, *.jpg, *.gif, *.bmp. Fotografie powinny być czarno-białe, kontrastowe, wykonane na papierze błyszczącym. Na marginesie wydruku tekstu można zaznaczyć ołówkiem miejsca, na których mają być umieszczone ryciny, fotografie i tabele. Ryciny muszą być zblokowane, przy czym liczba bloków winna być ograniczona do koniecznego minimum, a ich wiel-

POLSKIE TOWARZYSTWO ENTOMOLOGICZNE
POLISH ENTOMOLOGICAL SOCIETY

**WIADOMOŚCI
ENTOMOLOGICZNE**
(ENTOMOLOGICAL NEWS)

XXII, 1

Redakcja

Lech BUCHHOLZ – redaktor naczelny, Jarosław BUSZKO,
Vladimir DOLIN (Ukraina), Janusz NOWACKI, Małgorzata OSSOWSKA,
Paweł SIENKIEWICZ – sekretarz, Andrzej SZEPTYCKI,
Bogdan WIŚNIEWSKI – zastępca redaktora naczelnego

Tłumaczenia, oraz weryfikacja tekstów w języku angielskim:
Piotr WILCZEK i Bogdan WIŚNIEWSKI

Projekt graficzny znaczka PTEnt. wykonał Tomasz MAJEWSKI

Copyright © by Polskie Towarzystwo Entomologiczne and PRODRUK
Poznań 2003

ISSN 0138-0737
ISBN 83-88518-60-7

Wydano z pomocą finansową Komitetu Badań Naukowych

Adres redakcji
ul. Dąbrowskiego 159, 60-594 Poznań, tel. (+61) 848-79-19

Wydanie I. Nakład 500 + 50 egz. Ark. druk. 4. Ark. wyd. 4,5.
Druk ukończono w maju 2003 r.
Skład i druk: PRODRUK, ul. Błażeja 3, 61-611 Poznań, tel.: (+61) 822 90 46.

TREŚĆ

Marek BIDAS, Marek PRZEWOŻNY – Materiały do poznania kałużnic (<i>Coleoptera: Hydrophiloidea</i>) Gór Świętokrzyskich	5
Paweł JAŁOSZYŃSKI – Materiały do poznania <i>Scydmaenidae</i> (<i>Coleoptera: Staphylinidea</i>) Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej	13
Bernard STANIEC – Nowe dane o występowaniu niektórych <i>Staphylinidae</i> (<i>Coleoptera</i>) we wschodniej Polsce	25
Rafał RUTA, Paweł JAŁOSZYŃSKI, Szymon KONWERSKI – Nowe dane o rozmieszczeniu chrząszczy z nadrodziny <i>Scirtoidea</i> FLEMING, 1821 (<i>Coleoptera</i>) w Polsce	33
Krótkie doniesienia: 332 Nowe stanowiska żagnicy torfowej <i>Aeshna subarctica elisabethae</i> DJAKONOV, 1922 na Pomorzu Zachodnim – P. MROWIŃSKI, A. ZAWAL; 333 <i>Aeshna affinis</i> (VANDER L.) (<i>Odonata: Aeshnidae</i>) w dolinie Bugu w roku 2000 – P. BUCZYŃSKI; 334 Nowe stanowisko <i>Orthetrum coeruleescens</i> (FONSCOLOMBÉ, 1837) (<i>Odonata: Libellulidae</i>) w południowo-wschodniej Polsce – P. BUCZYŃSKI, P. ZIĘBA; 335 Nowe dane o ważkach (<i>Odonata</i>) Pojezierza Mazurskiego – Ch. WILLIGALLA; 336 Materiały do poznania ryjkowcowatych (<i>Coleoptera: Curculionoidea</i>) Podlasia – R. GOSIK, J. ŁĘTOWSKI; 337 <i>Calamobius filum</i> (ROSSI, 1790) (<i>Coleoptera: Cerambycidae</i>) omyłkowo wykazany z Polski – weryfikacja danych z piśmiennictwa – J. MICHALCEWICZ; 338 Kałużnice (<i>Coleoptera: Hydrophiloidea</i>) nowe dla Pojezierza Mazurskiego i Pomorskiego – A. GAWROŃSKI, P. BUCZYŃSKI, M. PRZEWOŻNY; 339 Wodne chrząszcze (<i>Coleoptera: Haliplidae, Noteridae, Dytiscidae, Hydrochidae, Helophoridae, Hydrophilidae</i>) złowione w Lublinie w latach 1967–1972 – P. BUCZYŃSKI, W. KOWALIK, M. PRZEWOŻNY; 340 Materiały do poznania ryjkowców (<i>Coleoptera: Curculionidae</i>) Roztocza – J. ŁĘTOWSKI, R. GOSIK, W. CZARNIAWSKI; 341 Nowe stanowiska ośmiu ciekawych gatunków biegaczowatych (<i>Coleoptera: Carabidae</i>) w Polsce – R. JASKUŁA, M. GRABOWSKI; 342 Nowe stanowiska kilku ciekawych gatunków biegaczowatych (<i>Coleoptera: Carabidae</i>) w Polsce – R. JASKUŁA, R. RUTA; 343 Nowe dla Podlasia i Wyżyny Lubelskiej kałużnice (<i>Coleoptera: Hydrophilidae</i>) – M. PRZEWOŻNY, A. LASON; 344 Drugie stanowisko <i>Stenus oscillator</i> RYE, 1870 (<i>Coleoptera: Staphylinidae</i>) w Polsce – B. STANIEC; 345 Nowe stanowiska gatunków z rodzaju <i>Cassida</i> L. (<i>Coleoptera: Chrysomelidae</i>) – L. BOROWIEC; 346 O występowaniu <i>Elachista chrysodesmella</i> ZELLER, 1850 (<i>Lepidoptera: Elachistidae</i>) w Polsce – T. BARAN	47

CONTENTS

Marek BIDAS, Marek PRZEWOŻNY – Contributions to the knowledge of <i>Hydrophiloidea</i> (Coleoptera) of the Świętokrzyskie Mountains	5
Paweł JAŁOSZYŃSKI – Contributions to the knowledge of <i>Scydmaenidae</i> (Coleoptera: Staphylinioidea) of the Wielkopolska-Kujawy Lowlands	13
Bernard STANIEC – New data on the distribution of some <i>Staphylinidae</i> (Coleoptera) in Eastern Poland	25
Rafał RUTA, Paweł JAŁOSZYŃSKI, Szymon KONWERSKI – New distributional data on the beetles from the superfamily <i>Scirtoidea</i> FLEMING, 1821 (Coleoptera) in Poland . .	33
Short communications: 332 The new localities of <i>Aeshna subarctica elisabethae</i> DJAKONOV, 1922 in the Western Pomerania region – P. MROWIŃSKI, A. ZAWAL; 333 <i>Aeshna affinis</i> (VANDER L.) (Odonata: Aeshnidae) in the valley of River Bug in the year 2000 – P. BUCZYŃSKI; 334 New locality of <i>Orthetrum coerulescens</i> (FONSCOLOMBÉ, 1837) (Odonata: Libellulidae) in the southeastern Poland – P. BUCZYŃSKI, P. ZIEBA; 335 New data on dragonflies (Odonata) of the Masurian Lakelands – Ch. WILLIGALLA; 336 Contributions to the knowledge of the weevils (Coleoptera: Curculionoidea) of the Podlasie region – R. GOSIK, J. ŁĘTOWSKI; 337 <i>Calamobius filum</i> (ROSSI, 1790) (Coleoptera: Cerambycidae) erroneously reported from Poland – verification of literature data – J. MICHALCEWICZ; 338 First records of some species of <i>Hydrophiloidea</i> (Coleoptera) from the Mazurian and Pomeranian Lakelands – A. GAWROŃSKI, P. BUCZYŃSKI, M. PRZEWOŻNY; 339 Water beetles (Coleoptera: Haliplidae, Noteridae, Dytiscidae, Hydrochidae, Helophoridae, Hydrophilidae) collected in Lublin City during the years 1967–1972 – P. BUCZYŃSKI, W. KOWALIK, M. PRZEWOŻNY; 340 Contributions to the knowledge of the weevils (Coleoptera: Curculionidae) of the Roztocze region – J. ŁĘTOWSKI, R. GOSIK, W. CZARNIAWSKI; 341 New localities of eight interesting species of ground beetles (Coleoptera: Carabidae) in Poland – R. JASKUŁA, M. GRABOWSKI; 342 New localities of some interesting species of ground beetles (Coleoptera: Carabidae) in Poland – R. JASKUŁA, R. RUTA; 343 Some species of <i>Hydrophilidae</i> (Coleoptera) new to Podlasie region and Lublin Uplands – M. PRZEWOŻNY, A. LASON; 344 Second locality of <i>Stenus oscilator</i> RYE, 1870 (Coleoptera: Staphylinidae) in Poland – B. STANIEC; 345 New localities of some beetles of the genus <i>Cassida</i> L. (Coleoptera: Chrysomelidae) – L. BOROWIEC; 346 On the occurrence of <i>Elachista chrysodesmella</i> ZELLER, 1850 (Lepidoptera: Elachistidae) in Poland – T. BARAN	47

Wiad. entomol.	22 (1): 5-12	Poznań 2003
----------------	--------------	-------------

Materiały do poznania kałużnic (*Coleoptera: Hydrophiloidea*)
Gór Świętokrzyskich

Contributions to the knowledge of *Hydrophiloidea* (*Coleoptera*)
of the Świętokrzyskie Mountains

MAREK BIDAS¹, MAREK PRZEWOŹNY²

¹ ul. Mazurska 64/91, 25-345 Kielce

² Os. Czecha 72/19, 61-289 Poznań

ABSTRACT: Fourty six species of *Hydrophiloidea* (*Coleoptera*) are recorded for the first time from the Świętokrzyskie Mountains.

KEY WORDS: *Coleoptera*, *Hydraenidae*, *Hydrochidae*, *Hydrophilidae*, new localities, Świętokrzyskie Mts., Poland.

Góry Świętokrzyskie należą do najslabiej poznanych terenów pod względem zbadania chrząszczy z nadrodziny *Hydrophiloidea*. Do tej pory z tego terenu wykazany został tylko jeden gatunek kałużnicy *Anacaena lutescens* (STEPHENS, 1829) (BURAKOWSKI i in. 1976, 2000). Poniżej podano spis 46 gatunków, z których żaden nie był wcześniej podawany z Gór Świętokrzyskich. Wszystkie okazy zostały odłowione przez Marka BIDASA, a oznaczone przez Marka PRZEWOŹNEGO. Układ systematyczny taksonów i nazewnictwo przyjęto za FREUDE i in. (1971) z uwzględnieniem suplementu HEBAUER'a (1989), JÄCH'a (1998) oraz HEBAUER'a i SCHÖDL'a (1998), dla rodzaju *Helophorus* za ANGUS'em (1992).

HYDRAENIDAE

Hydraena (*Hydraena*) *riparia* KUGELANN, 1794

- Dyminy ad Kielce (DB72), 21 III 1990, 1ex.;
- Kielce - Białogon (DB63), 5 IV 1990, 1ex.;
- Kielce-Baranówek (DB73), 3 VII 1993, 1ex.;
- Suków ad Kielce (DB72), 31 VIII 1997, 1 ex.

Limnebius parvulus (HERBST, 1797) [=truncatulus THOMS.]

- Góra Zelejowa ad Chęciny (DB62), 28 IV 1996, 1 ex.

Ochthebius (Asiobates) minimus (FABRICIUS, 1792)

- Dyminy ad Kielce (DB72), 20 III 1990, 1ex.; 22 III 1990, 1ex.

*HYDROCHIDAE**Hydrochus carinatus* GERMAR, 1824

- Kielce - Piaski (DB73), 30 VII 1990, 1ex.; 28 VIII 1992, 1 ex.; 18 III 1995, 3 exx.; 6 IV 1996, 1 ex.;
- Mójcza ad Kielce (DB73), 10 VIII 1990, 1 ex.; 4 VI 1992, 1ex.; 7 VI 1992, 1ex.

Hydrochus ignicollis MOTSCHULSKY, 1860

- Mójcza ad Kielce (DB73), 10 VIII 1990, 1ex.; 7 VI 1992, 1ex.;
- Kielce-Piaski (DB73), 30 VII 1990, 2 exx.

Hydrochus megaphallus BERGE HENEGOUWEN, 1988

- Mójcza ad Kielce (DB73), 10 VIII 1990, 1ex.;
- Kielce - Wietrznia (DB73), 20 IV 1996, 1 ex.

*HYDROPHILIDAE**Helophorus (Atracthelophorus) brevipalpis* BEDEL, 1881

- Domaszewice ad Kielce (DB73), 1 V 1990, 1 ex.;
- Kielce - Piaski (DB73), 3 XII 1992, 1 ex.

Helophorus (Empleurus) nubilus FABRICIUS, 1776

- Cedzyna ad Kielce (DB73), 16 VI 1991, 1ex.;
- Kielce (DB73), 22 VIII 1991, 1ex.;
- Kielce - Baranówek (DB73), 13 IX 1992, 1 ex.;
- Łagów (EB02), 25 IX 1993, 1 ex.;
- Domaszewice ad Kielce (DB73), 10 X 1998, 1ex.;
- Mójcza ad Kielce (DB73), 24 X 1998, 1 ex.

Helophorus (Helophorus) aquaticus (LINNAEUS, 1758)

- Kielce-Podkarczówka (DB73), 26 X 1986, 1ex.;
- Wola Kopcowa ad Kielce (DB83), 25 VII 1995, 1 ex.;
- Pasma Zgórskie ad Kielce (DB63), 15 VI 1998, 1ex.

Helophorus (Helophorus) grandis ILLIGER, 1798

- Dyminy ad Kielce (DB72), 9 III 1990, 1 ex.; 8 XI 1998, 1 ex.

Helophorus (Rhopalhelophorus) asperatus REY, 1885

- Mójcza ad Kielce (DB73), 23 III 1993, 1 ex.;
- Kielce - Piaski (DB73), 6 IV 1996, 1 ex.

Helophorus (Rhopalhelophorus) flavipes FABRICIUS, 1792

- Górkki Szczukowskie ad Kielce (DB63), 19 IV 1987, 1 ex.; 25 VII 1986, 1 ex.;
- Kielce - Białogon (DB63), 13 IV 1990, 1 ex.;
- Dyminy ad Kielce (DB72), 30 IV 1990, 1 ex.; 8 I 1994, 1 ex.;
- Kielce - Baranówek (DB73), 8 IV 1992, 1 ex.;
- Wola Kopcowa ad Kielce (DB83), 25 IX 1994, 1 ex.;
- Kielce - Piaski (DB73), 23 IV 1995, 1 ex.; 6 IV 1996, 2 exx.

Helophorus (Rhopalhelophorus) granularis (LINNAEUS, 1761)

- Dyminy ad Kielce (DB72), 19 III 1990, 1 ex.;
- Kielce - Biesak (DB73), 14 X 1990, 1 ex.;
- Kielce - Baranówek (DB73), 12 IV 1992, 1 ex.; 18 IV 1992, 1 ex.;
- Kielce - Wietrznia (DB73), 20 IV 1996, 1 ex.

Helophorus (Rhopalhelophorus) griseus HERBST, 1793

- Kielce - Białogon (DB63), 13 IV 1984, 1 ex.;
- Dyminy ad Kielce (DB72), 19 III 1990, 1 ex.

Coelostoma orbiculare (FABRICIUS, 1775)

- Kielce, ul. Wrzosowa (DB73), 2 VIII 1983, 1 ex.;
- Kielce - Białogon (DB63), 11 IV 1990, 1 ex.; 2 VIII 1990, 1 ex.;
- Mąchocice ad Kielce (DB84), 13 VIII 1994, 1 ex.;
- Lipowica ad Chęciny (DB62), 18 VIII 1996, 1 ex.

Sphaeridium bipustulatum FABRICIUS, 1781

- Kielce - Brusznia (DB73), 21 V 1980, 1 ex.;
- Kielce - Czarnów (DB73), 26 IX 1982, 1 ex.;
- Pasma Dymińskie (DB72), 1 IV 1994, 1 ex.;
- Dyminy ad Kielce (DB72), 9 X 1996, 1 ex.

Sphaeridium lunatum FABRICIUS, 1792

- Kielce - Pietraszki (DB63), 20 V 1977, 1 ex.;
- Mąchocice ad Kielce (DB84), 25 VIII 1995, 1 ex.

Sphaeridium scarabaeoides (LINNAEUS, 1758)

- Kielce - Brusznia (DB73), 12 V 1977, 1 ex.;
- Górki Szczukowskie ad Kielce (DB63), 25 VII 1980, 1 ex.;
- Kielce - Śluchowice (DB73), 29 VIII 1982, 1 ex.;
- Kielce - Góra Grabina (DB73), 15 VII 1985, 1 ex.

Cercyon (Cercyon) haemorrhoidalis (FABRICIUS, 1775)

- Kielce - Brusznia (DB73), 28 IV 1981, 1 ex.;
- Góra Sosnowica ad Kielce (DB73), 17 IV 1988, 1 ex.;
- Kielce - Piaski (DB73), 22 III 1991, 1 ex.;
- Kielce (DB73), 6 V 1992, 1 ex.; 10 IV 1996, 1 ex.;
- Kielce - Wietrznia (DB73), 5 V 1994, 1 ex.;
- Cedzyna ad Kielce (DB73), 15 IV 1995, 1 ex.;
- Mójcza ad Kielce (DB73), 2 IX 1995, 1 ex.

Cercyon (Cercyon) impressus (STURM, 1807)

- Kielce - Brusznia (DB73), 21 V 1980, 1 ex.;
- Dobromyśl ad Kielce (DB83), 16 V 1982, 1 ex.;
- Suków - Papiernia ad Kielce (DB72), 23 IV 1986, 1 ex.;
- Kielce - Białogon, ul. Kozie Rogi (DB63), 16 X 1987, 1 ex.;
- Dyminy ad Kielce (DB72), 21 IV 1990, 1 ex.; 8 XI 1998, 1 ex.;
- Domaszewice ad Kielce (DB73), działki, 3 VIII 1991, 1 ex.

Cercyon (Cercyon) laminatus SHARP, 1873

- Mójcza ad Kielce (DB73), 10 IX 1998, 1 ex.

Cercyon (Cercyon) lateralis (MARSHAM, 1802)

- Góra Miejska ad Bodzentyn (DB94), 22 VI 1986, 1 ex.;
- Domaszewice ad Kielce, działki (DB73), 11 IX 1991, 1 ex.;
- Chełmowa Góra ad Nowa Słupia (EB03), 23 VII 1994, 1 ex.;
- Kielce (DB73), 6 V 1995, 1 ex.

Cercyon (Cercyon) marinus THOMSON, 1853

- Kielce - Pietraszki (DB63), 29 III 1986, 1 ex.

Cercyon (Cercyon) melanocephalus (LINNAEUS, 1758)

- Sitkówka ad Kielce (DB63), 11 VII 1981, 1 ex.;
- Kielce - Pietraszki (DB63), 16 VIII 1981, 1 ex.;
- Kielce - Góra Grabina (DB73), 11 V 1983, 1 ex.;
- Suków - Papiernia ad Kielce (DB72), 22 IV 1988, 1 ex.;
- Kielce - Białogon (DB63), 26 VI 1998, 1 ex.

Cercyon (Cercyon) obsoletus (GYLLENHAL, 1808) [=lugubris (OL.)]

- Kielce - Pietraszki (DB63), 25 IV 1983, 1 ex.;
- Kielce - Góra Grabina (DB73), 11 V 1983, 1 ex.;
- Niwki Daleszyckie (DB82), 2 VII 1988, 1 ex.;
- Domaszewice ad Kielce, działki (DB73), 13 VI 1993, 1 ex.;
- Korzecko ad Chęciny (DB52), 12 V 1996, 1 ex.

Cercyon (Cercyon) pygmaeus (ILLIGER, 1801)

- Dyminy ad Kielce (DB72), 4 VI 1990, 1 ex.

Cercyon (Cercyon) quisquilius (LINNAEUS, 1761)

- Kielce - Brusznia (DB73), 7 V 1981, 1 ex.;
- Kielce - Góra Grabina (DB73), 11 V 1981, 1 ex.; 21 V 1983, 1 ex.;
- Górki Szczukowskie ad Kielce (DB63), 16 VIII 1981, 1 ex.; 14 X 1995, 1 ex.;
- Dobromyśl ad Kielce (DB83), 15 VIII 1982, 1 ex.; 18 X 1987, 1 ex.;
- Suków - Papiernia ad Kielce (DB72), 20 IV 1987, 1 ex.;
- Mójcza ad Kielce (DB73), 4 IX 1993 1 ex.

Cercyon (Cercyon) tristis (ILLIGER, 1801)

- Kielce - Białogon (DB63), 9 IV 1990, 1 ex.

Cercyon (Cercyon) unipunctatus (LINNAEUS, 1758)

- Kielce - Pietraszki (DB63), 25 IV 1983, 1 ex.

Cercyon (Dicyrtocercyon) ustulatus (PREYSSLER, 1790)

- Kielce - Białogon (DB63), 9 IV 1990, 1 ex.;
- Pasma Dymińskie, Dyminy ad Kielce (DB72), 3 IX 1994, 1 ex.

Cercyon (Paracercyon) analis (PAYKULL, 1798)

- Suków - Papiernia ad Kielce (DB72), 20 IV 1987, 1 ex.;
- Wola Kopcowa ad Kielce (DB83), 10 XI 1990, 1 ex.;
- Domaszewice ad Kielce, działki (DB73), 6 IV 1991, 1 ex.; 27 IV 1996, 1 ex.;
- Kielce (DB73), 28 II 1991, 2 exx.;
- Pasma Posłowickie, Baranówek ad Kielce (DB63), 3 V 1995, 1 ex.

Megasternum obscurum (MARSHAM, 1802) [=boletophagum (MARSH.)]

- Dobromyśl ad Kielce (DB83), 18 X 1987, 1 ex.;
- Pasma Zgórskie ad Kielce (DB63), 15 X 1988, 1 ex.;
- Dyminy ad Kielce (DB72), 18 VI 1990, 1 ex.;
- Kielce (DB73), 25 II 1991, 1 ex.; 28 II 1991, 1 ex.;

- Kielce - Piaski (DB73), 10 IX 1992, 1 ex.;
- Wola Kopcowa ad Kielce (DB83), 25 IX 1994, 1 ex.

Cryptopleurum minutum (FABRICIUS, 1775)

- Dobromyśl ad Kielce (DB83), 17 VI 1984, 1 ex.;
- Kielce - Piaski (DB73), 26 VI 1986, 1 ex.;
- Suków - Papiernia ad Kielce (DB72), 20 IV 1987, 1 ex.;
- Zgórsko ad Kielce (DB63), 18 IV 1988, 1 ex.;
- Kielce - Białogon (DB63), 26 VI 1988, 2 exx.;
- Domaszewice ad Kielce, działki (DB73), 11 IX 1991, 1 ex.

Hydrobius fuscipes (LINNAEUS, 1758)

- Kielce - Pietraszki (DB63), 21 VIII 1978, 1 ex.;
- Kielce - Piaski (DB73), 22 IV 1992, 1 ex.;
- Pasma Dymińskie, Dyminy ad Kielce (DB72), 8 I 1994, 1 ex.;
- Mójcza ad Kielce (DB73), 23 IV 1994, 1 ex.;
- Kielce - Wietrznia (DB73), 20 IV 1996, 1 ex.;
- Kielce (DB73), 26 VIII 1996, 1 ex.

Anacaena globulus (PAYKULL, 1798)

- Pasma Posłowickie, Kielce - Biesak (DB63), 7 IV 1987, 1 ex.; 23 VIII 1990, 1 ex.;
- Pasma Zgórskie ad Kielce (DB63), 10 VII 1990, 1 ex.; 12 IX 1992, 1 ex.

Anacaena limbata (FABRICIUS, 1792)

- Kielce - Białogon (DB63), 13 IV 1990, 1 ex.;
- Pasma Posłowickie, Kielce - Baranówek (DB63), 24 IV 1991, 1 ex.

Helochaeres obscurus (O. F. MÜLLER, 1776)

- Kielce - Piaski, 2 VII 1985 (DB73), 2 exx.; 30 VII 1990, 1ex.; 6 IV 1996, 2 exx.;
- Dyminy ad Kielce (DB72), 20 III 1990 1 ex.; 21 IV 1990, 1 ex.;
- Mójcza ad Kielce (DB73), 16 IX 1993, 1 ex.;
- Kielce - Wietrznia (DB73), 20 IV 1996, 4 exx.;
- Kielce - Pietraszki (DB63), 2 V 1998, 1 ex.

Enochrus (Lumetus) quadripunctatus (HERBST, 1797)

- Mójcza ad Kielce (DB73), 3 V 1990, 1 ex.;
- Suków ad Kielce (DB72), 31 V 1997, 1 ex.

Enochrus (Lumetus) testaceus (FABRICIUS, 1801)

- Kielce - Białogon (DB63), 3 IV 1990, 2 exx.; 13 IV 1990, 1 ex.; 29 VII 1990, 1ex.

Enochrus (Methydus) affinis (THUNBERG, 1794)

- Dyminy ad Kielce (DB72), 21 III 1990, 1 ex., 2 V 1990, 1 ex.;
- Kielce - Białogon (DB63), 3 IV 1990, 1 ex.; 10 IV 1990, 1 ex.

Enochrus (Methydus) coarctatus (GREDLER, 1863)

- Kielce - Wietrznia (DB73), 20 IV 1996, 1 ex.;
- Mójcza ad Kielce (DB73), 16 IX 1997, 1 ex.

Cymbiodyta marginella (FABRICIUS, 1792)

- Kielce - Białogon (DB63), 10 V 1982, 1 ex.; 3 IV 1990, 1 ex.;
- Mójcza ad Kielce (DB73), 16 IX 1995, 1 ex.;
- Kielce - Piaski (DB73), 18 III 1995, 2 exx.

Hydrochara caraboides (LINNAEUS, 1758)

- Kielce - Brusznia (DB73), 1 IX 1981, 1 ex.;
- Górki Szczukowskie ad Kielce (DB63), 26 IX 1981, 1 ex.

Hydrophilus aterrimus ESCHSCHOLTZ, 1822

- Kielce - Białogon (DB63), 9 VI 1989, 1 ex.

Berosus (Berosus) luridus (LINNAEUS, 1761)

- Kielce - Piaski (DB73), 27 III 1992, 1 ex.;
- Mójcza ad Kielce (DB73), 7 VI 1992, 1 ex.;
- Kielce - Wietrznia (DB73), 20 IV 1996, 1 ex.

Berosus (Berosus) signaticollis (CHARPENTIER, 1825)

- Kielce - Wietrznia (DB73), 20 IV 1996, 2 exx.

Najciekawsze jest stwierdzenie występowania na tym terenie *Hydrochus ignicollis* MOTSCH. i *Hydrochus megaphallus* BERGE H. Gatunki te zostały stosunkowo niedawno wykazane z Polski i znane są dotychczas tylko z dwóch krain. Pierwszy gatunek z Pojezierza Mazurskiego i Niziny Mazowieckiej, a drugi z Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej oraz Niziny Mazowieckiej (BURAKOWSKI i in 2000; MAJEWSKI 1999). Z czterech tylko krain podawany był wcześniej *Helophorus (Rhopalhelophorus) asperatus* REY, przy czym dane te pochodzą sprzed 50 lat (BURAKOWSKI i in. 1976). Rzadko poławiane i znane z niewielu stanowisk są: *Helophorus (Helophorus) grandis* ILLIG. i *Berosus (Berosus) signaticollis* (CHARP.) (BURAKOWSKI i in 1976). Pozostałe gatunki są w Polsce dość pospolite.

Materiał dowodowy znajduje się w zbiorach autorów.

SUMMARY

The paper contains a list of 46 species of *Hydrophiloidea* (Coleoptera), recorded for the first time on some localities in the Świętokrzyskie Mountains: *Hydraena riparia*, *Limnebius parvulus*, *Ochthebius minimus*, *Hydrochus carinatus*, *H. ignicollis*, *H. megaphallus*, *Helophorus brevipalpis*, *H. nubilus*, *H. aquaticus*, *H. grandis*, *H. asperatus*, *H. flavipes*, *H. granularis*, *H. griseus*, *Coelostoma orbiculare*, *Sphaeridium bipustulatum*, *S. lunatum*, *S. scarabaeoides*, *Cercyon haemorrhoidalis*, *C. impressus*, *C. laminatus*, *C. lateralis*, *C. marinus*, *C. melanocephalus*, *C. obsoletus*, *C. pygmaeus*, *C. quisquilius*, *C. tristis*, *C. unipunctatus*, *C. ustulatus*, *C. analis*, *Megasternum obscurum*, *Cryptopleurum minutum*, *Hydrobius fuscipes*, *Anacaena globulus*, *A. limbata*, *Helochares obscurus*, *Enochrus affinis*, *E. coarctatus*, *E. quadripunctatus*, *E. testaceus*, *Cymbiodyta marginella*, *Hydrochara caraboides*, *Hydrophilus aterrimus*, *Berosus luridus*, *B. signaticollis*. Two species have their third known Polish locality in the area: *Hydrochus ignicollis* and *H. megaphallus*. One species wasn't recorded for fifty years: *Helophorus asperatus*. Two species are rare and known from only a few localities: *Helophorus grandis* and *Berosus signaticollis*.

PIŚMIENNICTWO

- ANGUS R. 1992: *Insecta: Coleoptera: Hydrophilidae: Helophorinae*. Süßwasserfauna von Mitteleuropa, Stuttgart – Jena – New York, **20/10-2**: 1-144.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1976: Chrzążcze *Coleoptera* – *Adephaga* prócz *Carabidae*, *Myxophaga*, *Polyphaga: Hydrophiloidea*. Kat. Fauny Polski, Warszawa, **XXIII**, **4**: 1-307.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 2000: Chrzążcze *Coleoptera* – Uzupełnienia tomów 2-21. Kat. Fauny Polski, Warszawa, **XXIII**, **22**: 1-252.
- FREUDE H., HARDE K. W., LOHSE G. A. 1971: *Adephaga* 2, *Palpicornia*, *Histeroidea*, *Staphylinioidea* 1. Die Käfer Mitteleuropas, Krefeld, **3**:1-365.
- HEBAUER F. 1989: Familienreiche *Hydrophiloidea*. [W:] LOHSE G. A., LUCHT W. H.: Die Käfer Mitteleuropas. Supplementband mit Katalogteil, **1**, Krefeld: 72-92.
- HEBAUER F., SCHÖDL S. 1998: Familie *Hydrophilidae*. [W:] LUCHT W., KLAUSNITZER B.: Die Käfer Mitteleuropas. **4**. Supplementband, Krefeld: 97-106.
- JÄCH M. 1998: Familie *Hydraenidae*. [W:] LUCHT W., KLAUSNITZER B.: Die Käfer Mitteleuropas. **4**. Supplementband, Krefeld: 83-96.
- MAJEWSKI T. 1999: Nowe i rzadkie *Hydraenidae* i *Hydrophilidae* (Coleoptera) w Polsce. Acta ent. siles., **5-6**: 21-23.

Wiad. entomol.	22 (1): 13-24	Poznań 2003
----------------	---------------	-------------

Materiały do poznania *Scydmaenidae* (Coleoptera: Staphylinoidea)
Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej

Contributions to the knowledge of *Scydmaenidae* (Coleoptera: Staphylinoidea)
of the Wielkopolska-Kujawy Lowlands

PAWEŁ JAŁOSZYŃSKI

Wieniecka 30/105, 87-800 Włocławek
japawel@man.poznan.pl

ABSTRACT: New faunistic data concerning 23 species of the beetle family *Scydmaenidae* (Coleoptera) are presented, based on nearly 500 specimens collected in the Wielkopolska-Kujawy Lowlands. *Scydmoraphes helvolus* (SCHAUM), *Scydmoraphes minutus* (CHAUDOIR), *Stenichnus* (*Cyrtoscydmus*) *bicolor* (DENNY) and *Scydmaenus* (*Cholerus*) *perrisii* (REITTER) are recorded for the first time in the Lowlands, and new records for some rare species (including myrmecophilous beetles) are also provided. Detailed collecting data are given with remarks on scydmaenid biology and ecology.

KEY WORDS: *Coleoptera*, *Staphylinoidea*, *Scydmaenidae*, new records, Wielkopolska-Kujawy Lowlands, W Poland.

Rodzina *Scydmaenidae* LEACH, 1815 należąca do nadrodziny *Staphylinoidea* obejmuje chrząszcze drobne, zamieszkujące przeważnie ściółkę, kępy mchów i próchno. Część gatunków to myrmekofile lub mikrokawernikole, niewielka grupa preferuje rozkładające się szczątki roślinne. Słaby stan poznania tej grupy chrząszczy wynika z konieczności stosowania pracochłonnych metod połowu (przesiewanie ściółki i próchna, poszukiwania w koloniach mrówek), zwykle niewielkiej gęstości populacji, małych rozmiarów i stosunkowo jednolitej budowy ciała w poszczególnych plemionach, co utrudnia oznaczanie. Praca faunistyczna nad tą rodziną wymaga penetrowania środowisk trudno dostępnych, lub dostępnych tylko przejściowo (bagni-

ska, torfowiska, podmokłe obrzeża jezior itp.), co również przyczynia się do niezadowalającej wiedzy o arealach występowania poszczególnych gatunków. Spośród ok. 4700 światowych gatunków *Scydmaenidae* (NEWTON, FRANZ 1998) opisanych dotychczas, w faunie naszego kraju stwierdzono zaledwie 40 (BURAKOWSKI i in. 1978; BURAKOWSKI i in. 2000). Stan poznania poszczególnych krain Polski można uznać za bardzo fragmentaryczny, o czym świadczy niska liczba doniesień literaturowych (w większości bardzo przestarzałych) i związana z tym opinia o rzadkości występowania niektórych gatunków, w rzeczywistości łatwych do napotkania we właściwych im środowiskach. Teren Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej nie był przedmiotem kompleksowych badań nad tą grupą, jednakże dotychczas wykazano z tego obszaru stosunkowo dużą liczbę 26 gatunków. Do niedawnego uaktualnienia tego stanu rzeczy przyczyniły się prace BOROWCA (1991, 1992), BOROWCA i KANI (1994) oraz CZERWIŃSKIEGO (1994).

W toku okazyjnej penetracji różnych stanowisk na terenie Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej autor zebrał blisko 500 okazów *Scydmaenidae*; zamieszczone poniżej dokładne dane o stanowiskach mają na celu wypełnienie luki w wiedzy faunistycznej na temat tej interesującej grupy chrząszczy. Stosunkowo duży materiał umożliwia również sformułowanie uwag na temat częstotliwości występowania poszczególnych gatunków, w tym zweryfikowanie dotychczasowej opinii na temat rzadkości kilku z nich. Wśród złowionych chrząszczy znajdują się też gatunki nowe dla omawianego terenu. W zamierzeniu autora praca ta ma zapoczątkować planowaną rewizję faunistyczną *Scydmaenidae* na skalę całego kraju.

Informacje i materiał uprzejmie udostępnione przez innych koleopterologów znakomicie uzupełniły przedstawiane dane, za co autor składa serdeczne podziękowania S. KONWERSKIEMU (SK), prof. dr hab. L. BOROWCOWI (LB) oraz W. MICHAŁSKIEMU (WM). Szczególne podziękowania należą się P. HLAVÁČOWI, za cenne uwagi, nieustającą pomoc w zdobywaniu literatury i weryfikację oznaczeń w początkowym okresie zainteresowań autora tą grupą chrząszczy.

Jeśli nie podano inaczej (stosując inicjały wyszczególnione powyżej), okazy zostały zebrane przez autora i znajdują się w jego kolekcji.

Neuraphes (Neuraphes) angulatus (MÜLLER et KUNZE, 1822)

- Poznań, Cytadela (XU31), 28 X 1999, 1 ex., ściółka pod klonem;
- Puszczykowo ad Poznań (XT29), 25 IX 1999, 1 ex., las mieszany, ściółka z wnętrza wypróchniałej aż do ziemi starej wierzby;
- Puszczykówko ad Poznań (XT29), 28 I 2001, 1 ex., ściółka pod wierzbami w pobliżu brzegu Warty;

- Promno ad Poznań (XU51), 23 I 1999, 1 ex., 24 I 1999, 1 ex., las mieszany, obrzeże śródleśnego bagna, w liściach u podstawy pnia starej topoli czarnej; 27 II 1999, 2 exx., obrzeże olsu, w mrowisku *Formica* z grupy *rufa*; 23 IX 2000, 1 ex., ściółka liściasta na obrzeżu śródleśnego bagna;
- Rogalin ad Poznań (XT39), 29 VII 2000, 1 ex., 30 IV 2001, 2 exx., ściółka pod starymi dębami;
- Lusowo ad Poznań (XU11), 5 IV 1998, 1 ex., ściółka pod wierzbami na brzegu śródpolnego zbiornika, leg. et coll. SK;
- Złotniki vic. ad Poznań, poligon (XU21), 8 IV 2000, 1 ex., ściółka w olsie porzeczkowym, leg. et coll. SK;
- Gołęczewo vic. ad Poznań, poligon (XU22), 16 IV 2000, 2 exx., ściółka na torfowisku przejściowym, leg. SK;
- Chłudowo vic. ad Poznań, poligon (XU22), 14 VIII 2000, 2 exx., ad lucem (UV), leg. U. WALCZAK (coll. SK);
- Osieczna ad Leszno (XT15), 18 II 1973, 1 ex., las sosnowy, ściółka pod drzewami liściastymi w pobliżu stawu, leg. et coll. WM;
- Włocławek vic. (CD63), 15 IV 2001, 4 exx., 2 V 2001, 1 ex., ściółka u stóp starej lipy rosnącej w pobliżu śródleśnego bagniska.

Gatunek pospolity, jednak z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej podany ostatni raz ponad 90 lat temu (BURAKOWSKI i in. 1978). Jako jeden z nielicznych środkowoeuropejskich *Scydmaenidae* przylatuje do światła, jego obecność w mrowiskach ma przypuszczalnie charakter akcydentalny (zimowanie?), typowym środowiskiem życia tego gatunku jest niezbyt wilgotna ściółka liściasta, również w kępach drzew liściastych rosnących w lasach iglastych.

Neuraphes (Neuraphes) carinatus (MULSANT, 1861)

- Promno ad Poznań (XU51), 27 III 1997, 1 ex., buczyna, ściółka pod brzozą;
- Biedrusko vic. ad Poznań, poligon (XU32), 25 VI 1999, 1 ex., 24 III 2000, 1 ex., ściółka w świetlistej dąbrowie, leg. et coll. SK;
- Włocławek vic. (CD63), 25 XII 1999, 1 ex., las sosnowy, mrowisko *Formica truncorum* FABR.

Gatunek wykazany z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej dopiero w 1994 r., na podstawie czterech okazów zebranych na różnych stanowiskach (CZERWIŃSKI 1994); rzadki. Występuje zarówno w ściółce lasów liściastych, szczególnie w miejscach o dużej wilgotności, jak również w mrowiskach *Formica* spp. z grupy *rufa*.

Neuraphes (Neuraphes) elongatulus (MÜLLER et KUNZE, 1822)

- Promno ad Poznań (XU51), 23 I 1999, 1 ex., 14 III 1999, 1 ex., buczyna, obrzeże śródleśnego bagna, w liściach u podstawy pnia starej topoli czar-

- nej; 6 XI 1999, 1 ex., zarośla leszczynowe na obrzeżu olsu, ściółka; 11 XI 1999, 4 exx., to samo stanowisko, ściółka pod leżącym pniem liściastym; 24 VI 2000, 2 exx., 2 VII 2000, 2 exx., 13 VII 2000, 1 ex., 17 II 2001, 3 exx., 31 III 2001, 1 ex., ols, ściółka wokół leżących pni olchowych; 23 IX 2000, 2 exx., las mieszany, ściółka u stóp starej topoli czarnej na brzegu śródleśnego bagna; 28 IV 2001, 13 exx., 6 V 2001, 5 exx., ściółka u podnóża starej olchy na brzegu śródleśnego rozlewiska;
- Puszczykowo ad Poznań (XT29), 21 II 1999, 1 ex., 28 II 1999, 1 ex., buczyna, w liściach bukowych pod leżącą kłodą bukową;
 - Nakielno ad Wałcz (WV80), rez. „Jezioro Wielki Bytyń”, 15–17 VII 1998, 2 exx., las bukowy, ściółka w pobliżu jeziora, leg. A. NOWOSAD (coll. SK).

Z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej ostatni raz podany w 1922 r. (BURAKOWSKI i in. 1978), niedawno wykazany w pojedynczych egzemplarzach z Pojezierza Pomorskiego i Niziny Mazowieckiej (CZERWIŃSKI 1994). W polskiej literaturze uważany za rzadki, jednak w okolicach Poznania stosunkowo łatwo do znalezienia, w miejscach występowania zadrzewień bukowych najczęstszy i najliczniejszy gatunek rodzaju. U nas typowym dla niego środowiskiem wydają się być zarośla leszczynowe (ściółka bezpośrednio pod krzakami leszczyny) a także ściółka lasów liściastych, zwłaszcza dąbrów i buczyn.

Neuraphes (Pararaphes) plicicollis REITTER, 1879

- Promno ad Poznań (XU51), 24 VI 2000, 1 ex., 17 II 2001, 2 exx., ols, ściółka wokół leżących pni olchowych.

Gatunek znaleziony w Polsce stosunkowo niedawno (BOROWIEC 1992). Powyższe stanowisko jest drugim na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej, a czwartym w Polsce. Gatunek z naszego kraju znany zaledwie z kilku okazów podanych z Niziny Mazowieckiej i Puszczy Białowieskiej.

Scydmoraphes helvolus (SCHAUM, 1844)

- Włocławek vic. (CD63), 15 IV 2001, 1 ex., 23 VI 2001, 1 ex., ściółka u stóp starej lipy rosnącej w pobliżu śródleśnego bagniska.

W Europie środkowej gatunek bardzo rzadki, znajdowany raczej na terenach górskich i podgórskich. W Polsce znany z krain południowych, w większości są to bardzo stare dane i nie odnoszą się do konkretnych stanowisk; dane dotyczące północy kraju są równie przestarzałe i nieprecyzyjne: „Prusy” oraz „Prusy Wschodnie” (BURAKOWSKI i in. 1978). Nowy dla Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej.

Scydmoraphes minutus (CHAUDOIR, 1845)

- Pobiedziska vic. ad Poznań (XU51), 31 III 2001, 1 ex. znaleziony w próchnie w dziupli starego, martwego, buka stojącego w pobliżu brzegu śródlęśnego bagniska.

Gatunek bardzo rzadki, znajdujący głównie w próchnie starych drzew liściastych, również w mrowiskach *Formica* spp. z grupy *rufa*. W Polsce wykazywany z pojedynczych stanowisk na południu kraju; dane z Polski północnej odnoszą się do bliżej nie sprecyzowanych stanowisk („Prusy” oraz „Prusy Zachodnie”), ostatnie informacje o napotkaniu tego gatunku w naszym kraju pochodzą sprzed pół wieku (BURAKOWSKI i in. 1978).

Stenichnus (Cyrtoscydmus) bicolor (DENNY, 1825)

- Biedrusko ad Poznań (XU32), 10 VIII 1998, 1 ex., w próchnie olchy, leg. et coll. SK;
- Promno ad Poznań (XU51), 3 XII 2000, 1 ex., 31 III 2001, 2 exx., buczyna, w grzybach rosnących na kłodach liść.; 28 IV 2001, 2 exx., buczyna, pod korą stojących, młodych dębów.

Gatunek nowy dla Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej, poza tym znany z nielicznych stanowisk w Polsce, w części na podstawie bardzo starych danych. Podane powyżej znalezisko w grzybach nadrzewnych jest dość niezwykle; *Scydmaenidae* nie są raczej związane z tego rodzaju środowiskami. Czas czterech miesięcy pomiędzy znalezieniem osobników *S. bicolor* w grzybach porastających stary stos pni liściastych mogłby jednak wskazywać, że nie jest to obecność przypadkowa. Bardzo wilgotne grzyby zasiedlone były ponadto przez kilka gatunków *Ciidae*: *Cis hispidus* (PAYK.), *Cis boleti* (SCOP.), *Sulcicis affinis* (GYLL.), *Octotemnus glabriculus* (GYLL.) a także *Eledona agricola* (HERBST) (*Tenebrionidae*) wraz z dużą liczbą larw chrząszczy i muchówek oraz licznymi roztoczymi, które jako źródło pożywienia mogłby tłumaczyć obecność drapieżnych *Scydmaenidae*.

Stenichnus (Cyrtoscydmus) collaris (MÜLLER et KUNZE, 1822)

- Poznań-Piątkowo (XU20), 26 II 2000, 2 exx., zarośla parkowe przy forcie VI, ściółka pod jaworem;
- Puszczykowo ad Poznań (XT29), 23 VII 2000, 1 ex., ściółka wewnątrz pnia spróchniałej wierzby;
- Puszczykówko ad Poznań (XT29), 28 I 2001, 2 exx., ściółka pod wierzby w pobliżu brzegu Warty;

- Promno ad Poznań (XU51), 23 I 1999, 2 exx., 24 I 1999, 1 exx., 23 IX 2000, 3 exx., las mieszany, obrzeże śródleśnego bagna, w liściach i mchu u podstawy pnia starej topoli czarnej; 10 IV 1999, 2 exx., buczyna, obrzeże śródleśnego bagna, ściółka liściasta; 16 X 1999, 1 ex., zarośla leszczynowe w buczynie, ściółka; 6 XI 1999, 1 ex., zarośla leszczynowe na obrzeżu olsu, ściółka; 4 XII 1999, 1 ex., buczyna, liście we wnętrzu spróchniałego pniaka jaworowego; 4 XII 1999, 1 ex., 6 II 2000, 1 ex., zarośla leszczynowe na obrzeżu olsu, ściółka; 12 II 2000, 1 ex., zarośla leszczynowe w buczynie, brzeg śródleśnego bagna, ściółka; 14 VIII 2000, 1 ex., mech w pasie trzcin otaczających Jez. Dębiniec; 17 II 2001, 1 ex., ols, 31 III 2001, 4 exx., ściółka wokół leżących pni olchowych, 28 IV 2001, 4 exx., 6 V 2001, 3 exx., ściółka u podnóża starej olchy na brzegu śródleśnego rozlewiska;
- Rogalin ad Poznań (XT39), 11 VI 2000, 2 exx.; 30 IV 2001, 4 exx., ściółka pod starymi dębami;
- Biedrusko vic. ad Poznań (XU32), 10 V 1998, 1 ex., ściółka u podstawy pnia wierzby, leg. et coll. SK;
- Gołęczewo vic. ad Poznań, poligon (XU22), 16 IV 2000, 1 ex., ściółka na torfowisku przejściowym, leg. et coll. SK; 20 VIII 2000, 1 ex., ściółka u stóp wierzby na skraju stawu, leg. PJ;
- Wielkopolski Park Narodowy, Jeziory (XT48), 26 V 2000, 1 ex., leg. et coll. SK;
- Włocławek (CD63), 3 IV 1999, 1 ex., 4 II 2000, 3 exx., 24 VIII 2000, 2 exx., 2 XI 2000, 1 ex., 18 III 2001, 2 exx., 14-15 IV 2001, 15 exx., 2 V 2001, 6 exx., torfowisko w lesie sosnowym, ściółka pod zaroślami wierzbowymi;
- Ruda Miłicka (XT51), 25 VII - 8 VIII 1989, 1 ex., coll. LB.

Pomimo, iż jest to gatunek bardzo pospolity i łatwy do znalezienia, z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej nie był podawany przez ponad 30 lat (BURAKOWSKI i in. 1978). Chrząższe zamieszkują wilgotną ściółkę liściastą wokół starych wierzb, topól itp., zwłaszcza w sąsiedztwie śródleśnych zbiorników wodnych, bagnisk itp.

Stenichnus (Cyrtoscydmus) godarti (LATREILLE, 1806)

- Puszczykowo ad Poznań (XT29), 11 IV 1999, 2 exx., las mieszany, pod korą pniaka dębowego;
- Promno ad Poznań (XU51), 14 III 1999, 1 ex., buczyna, obrzeże śródleśnego bagna, ściółka liściasta; 11 XI 1999, 1 ex., buczyna, mrowisko *Formica polyctena* FOERST. na brzegu śródleśnego bagna; 28 IV 2001, 2 exx., ściółka u podnóża starej olchy na brzegu śródleśnego rozlewiska;
- Rogalin ad Poznań (XT39), 24 IV 1999, 1 ex., las mieszany, pod korą leżącego, starego dębu; 8 V 1999, 2 exx., łąka, pod korą leżącego pnia grocho-

- drzewu, w kolonii *Lasius* sp.; 28 VIII 1999, 1 ex.; 11 VI 2000, 4 exx.; 30 IV 2001, 2 exx., ściółka pod starymi dębami;
- Krajkowo ad Poznań (XT38), 7 XI 2000, 1 ex., leg. et coll. SK;
 - Biedrusko ad Poznań, poligon (XU32), 18 X 1998, 7 exx., wilgotne próchno, leg. et coll. SK;
 - Gołaszyn vic., poligon (XU23), 17 X 1999, dziupla w dębie, 1 ex., leg. et coll. SK.

Podobnie jak w przypadku poprzedniego gatunku ostatnie dane z omawianego terenu pochodzą sprzed ponad 30 lat (BURAKOWSKI i in. 1978); w rzeczywistości gatunek nierzadki, choć przeważnie znajdowany pojedynczo, zwykle pod korą drzew i pniaków liściastych, często w pobliżu kolonii mrówek z rodzaju *Lasius*, stosunkowo często również w mrowiskach *Formica* spp. z grupy *rufa* oraz w ściółce liściastej i próchnie.

Stenichnus (Cyrtoscydmus) scutellaris (MÜLLER et KUNZE, 1822)

- Poznań, Cytadela (XU31), 3 II 1999, 1 ex., ściółka pod gruszą; 13 XI 2000, 1 ex., ściółka pod klonem;
- Promno ad Poznań (XU51), 17 II 2001, 2 exx., ols, ściółka;
- Rogalin ad Poznań, 30 IV 2001, 4 exx., ściółka pod starymi dębami;
- Wielkopolski PN, Jezioro (XT48), 26 V 2000, 1 ex., leg. et coll. SK;
- Kąkolewo ad Leszno (XT14), 27 X 2000, 2 exx., mrowisko *Formica* spp. z grupy *rufa* w lesie mieszanym, leg. et coll. WM;
- Włocławek (CD63), 3 IV 1999, 1 ex., 24 VIII 2000, 3 exx., 25 XII 1999, 1 ex., 4 II 2000, 2 exx., 2 XI 2000, 1 ex., 15 IV 2001, 2 exx., torfowisko w lesie sosnowym, ściółka pod zaroślami wierzbowymi.

Z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej podany tylko dwukrotnie, ostatni raz w 1967 r. (BURAKOWSKI i in. 1978). Gatunek stosunkowo nierzadki, przeważnie występujący w ściółce lasów liściastych i parków, preferujący środowiska nieco mniej wilgotne niż pospolitszy od niego *Stenichnus collaris*, choć często gatunki te znajdowane są razem.

Microscydmus nanus (SCHAUM, 1844)

- Promno ad Poznań (XU51), 1 VII 2000, 1 ex., ols, ściółka wokół leżących pni olchowych, w pobliżu nory gryzonia;
- Włocławek vic. (CD63), 2 V 2001, 4 exx., ściółka u stóp starej lipy rosnącej w pobliżu śródleśnego bagniska.

Gatunek rzadki, podany z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej dwukrotnie, ostatnio w 1949 r. (BURAKOWSKI i in. 1978). Łatwy do przeoczenia ze względu na bardzo małe rozmiary ciała.

Euconnus (Tetramelus) pubicollis (MÜLLER et KUNZE, 1822)

- Puszczykowo ad Poznań (XT29), 21 II 1999, 1 ex., buczyna, w ściółce pod leżącą kłodą bukową;
- Promno ad Poznań (XU51), 14 III 1999, 3 exx., 10 IV 1999, 6 exx., buczyna, obrzeże śródleśnego bagna, ściółka liściasta; 17 IV 1999, 1 ex., buczyna, ściółka u podstawy pniaka jaworowego; 2 X 1999, 1 ex., buczyna, ściółka wokół leżących pni brzoźowych; 16 X 1999, 1 ex., zarośla leszczynowe w buczynie, ściółka; 16 X 1999, 10 exx., las mieszany, obrzeże śródleśnego bagna, ściółka pod starą wierzbą; 23 X 1999, 2 exx., zarośla leszczynowe na brzegu olsu, ściółka; 6 XI 1999, 3 exx., to samo stanowisko; 11 XI 1999, 4 exx., zarośla leszczynowe na obrzeżu olsu, ściółka pod leżącym pniem liściastym; 4 XII 1999, 1 ex., 18 XII 1999, 2 exx., 6 II 2000, 5 exx., 17 II 2001, 13 exx., 11 III 2001, 10 exx., 31 III 2001, 2 exx., 28 IV 2001, 3 exx., ściółka w olsie; 12 II 2000, 6 exx., zarośla leszczynowe w buczynie, brzeg śródleśnego bagna, ściółka; 24 VI 2000, 4 exx., 9 VII 2000, 2 exx., 13 VII 2000, 1 ex., ols, ściółka wokół leżących pni olchowych; 14 VIII 2000, 12 exx., ściółka pod starą wierzbą na brzegu śródleśnego bajora w lesie bukowym; 14 VIII 2000, 1 ex., mech w pasie trzcin otaczających Jez. Dębinię; 28 IV 2001, 2 exx., 6 V 2001, 3 exx., ściółka u podnóża starej olchy na brzegu śródleśnego rozlewiska.

Wykazywany z omawianego terenu w pierwszej połowie wieku, a następnie w r. 1994 (CZERWIŃSKI 1994), większość (bardzo skąpych) danych literaturowych dotyczy południa Polski. Najczęstszy przedstawiciel rodzaju, łatwy do zebrania w dużej liczbie okazów w ściółce olsów i łęgów, w zaroślach na obrzeżach jezior i tym podobnych bardzo wilgotnych miejscach.

Euconnus (Napochus) claviger (MÜLLER et KUNZE, 1822)

- Promno ad Poznań (XU51), 18 XII 1999, 1 ex., las mieszany, mrowisko *Formica rufa* L.; 3 XII 2000, 1 ex., mrowisko *Formica polyctena* FOERST.

Chrzążcze przede wszystkim związane z mrówkami z rodzajów *Lasius* i *Formica* (z grupy *rufa*), zwykle jednak znajdowane w pojedynczych egzemplarzach. Gatunek rzadko poławiany, podobnie jak inne myrmekofile. Z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej podany ostatnio w 1967 r. (BURAKOWSKI i in. 1978).

Euconnus (Neonapochus) maeklinii (MANNERHEIM, 1844)

- Promno ad Poznań (XU51), 4 XII 1999, 7 exx., mrowisko *Formica polyctena* FOERST.; 18 XII 1999, 2 ex., las mieszany, mrowisko *Formica rufa* L.; 12 II 2000, 2 exx., las mieszany, mrowisko *F. polyctena*; 3 XII 2000, 37 exx., mrowisko *F. polyctena*; 16 XII 2000, 16 exx., mrowisko *F. polyctena*;

- Kąkolewo ad Leszno (XT14), 27 X 2000, 4 exx., mrowisko *Formica* spp. z grupy *rufa* w lesie mieszanym, leg. et coll. WM.

Myrmekofil związany przede wszystkim z mrowiskami *Formica* spp. z grupy *rufa*, zarówno w Polsce jak i w krajach ościennych uważany za gatunek bardzo rzadki, choć w miejscach występowania zwykle możliwy do złowienia w większej liczbie osobników. Z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej podany tylko trzykrotnie, ostatni raz w r. 1949 (BURAKOWSKI i in. 1978). W mrowiskach zasiedlonych przez ten ciekawy gatunek chrząszcza autor często napotykał liczne larwy *Protaetia cuprea metallica* (HERBST) (*Scarabaeidae*).

Euconnus (Psomophus) wetterhallii (GYLLENHAL, 1813)

- Promno ad Poznań (XU51), 27 III 1999, 2 exx., obrzeże podmokłego olsu, ściółka pod olchami i wierzbami.

Gatunek podany ostatni raz z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej 90 lat temu, większość danych o występowaniu na terenie naszego kraju dotyczy ubiegłego wieku (BURAKOWSKI i in. 1978); w Polsce bardzo rzadki.

Euconnus (Cladoconnus) denticornis (MÜLLER et KUNZE, 1822)

- Promno ad Poznań (XU51), 6 XI 1999, 3 exx., zarośla leszczynowe na obrzeżu olsu, ściółka; 24 VI 2000, 1 ex., 1 VII 2000, 1 ex., 17 II 2001, 1 ex., ols, ściółka wokół leżących pni olchowych.

Spotykany znacznie częściej niż gatunek poprzedni, jednak również nie podawany z omawianego terenu przez 90 lat; większość danych literaturowych dotyczy południa kraju (BURAKOWSKI i in. 1978).

Euconnus (Euconnus) fimetarius (CHAUDOIR, 1845)

- Ruda Milicka (XT51), 25 VII – 8 VIII 1989, 2 exx., coll. LB.

Gatunek kompostowy, z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej podany dotychczas zaledwie z dwóch stanowisk: Słubice i Gołuchów (BURAKOWSKI i in. 1978; CZERWIŃSKI 1994).

Euconnus (Euconnus) hirticollis (ILLIGER, 1798)

- Promno ad Poznań (XU51), 1 VII 2000, 3 exx., mech w pasie trzciny otaczających Jez. Dębiniec; 31 III 2001, 1 ex., ściółka w olsie;
- Rogalin ad Poznań (XT39), 11 II 2001, 1 ex., ściółka pod dębem na brzegu śródlęsnego bajora;
- Gołaszyn vic. ad Poznań, poligon (XU23), 9 IV 2000, 1 ex., na (pod ?) kawałkami drewna na brzegu zbiornika wodnego, leg. et coll. SK;
- Ruda Milicka (XT51), 17-27 VII 1989, 1 ex., coll. LB.

Środowisko typowe dla tego (oraz następnego) gatunku to wilgotne mchy na obrzeżach jezior, zwłaszcza porastające kępy olch, również torfowiska. Gatunek stosunkowo łatwy do napotkania we właściwych dla niego biotopach, jednak rzadko zbierany. Z Polski znany z nielicznych stanowisk, większość danych pochodzi z ubiegłego wieku; z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej ostatni raz podany w 1936 r. (BURAKOWSKI i in. 1978).

Euconnus (Euconnus) rutilipennis (MÜLLER et KUNZE, 1822)

- Promno ad Poznań (XU51), 24 VI 2000, 1 ex., 30 VIII 2000, 1 ex., mech w pasie trzciny otaczających Jez. Dębiniec;
- Lusowo ad Poznań (XU11), 21 IV 2000, 12 exx.; 1 VII 2000, 4 exx., wszystkie znalezione we mchu na brzegu Jez. Lusowskiego, leg. et coll. SK.

Gatunek występujący często wspólnie z *E. hirticollis*, przeważnie liczniejszy i łatwiejszy do znalezienia. Ostatnia informacja o występowaniu na omawianym obszarze pochodzi sprzed 80-ciu lat (BURAKOWSKI i in. 1978).

Scydmaenus (Scydmaenus) tarsatus MÜLLER et KUNZE, 1822

- Krzyszkowo ad Rokietnica (XU12), 26 IV 2000, 1 ex., pułapka typu Barbara z przynętą wabiącą koprofile (nawozem), łąka, leg. D. BAJERLEIN, coll. SK;
- Włocławek (CD63), 24 VIII 2000, 6 exx., 2 IX 2000, 30 exx., 19 IX 2000, 10 exx., 2 XI 2000, 1 ex., kompost w ogródku działkowym;
- Ruda Milicka (XT51), 25 VII – 8 VIII 1989, 6 exx.; 17-27 VII 1991, 2 exx., coll. LB.

Rozkładające się szczątki roślinne stanowią typowe środowisko dla tego gatunku, zwykle występuje on w większych ilościach. Z Polski znany z bardzo nielicznych stanowisk, na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej znajdowany na początku wieku (BURAKOWSKI i in. 1978), później podany na podstawie dwóch okazów z okolic Kalisza oraz z Poznania w 1994 r. (CZERWIŃSKI 1994). Ze względu na bardzo skąpe dane literaturowe uważany za rzadki; jak w przypadku wielu gatunków *Scydmaenidae* przekonanie to odzwierciedla raczej niezadowolający stan poznania jego rozmieszczenia.

Scydmaenus (Cholerus) hellwigii HERBST, 1792

- Ruda Milicka (XT51), 5–6 V 1982, 4 exx., coll. LB.

Interesujący myrmekofil, w środkowej Europie spotykany głównie pod korą starych drzew liściastych (dębów), przeważnie w towarzystwie mrówek z rodzaju *Lasius* (HLAVÁČ, LACKNER 1998; KOCH 1989), występuje również w mrowiskach *Formica* spp. z grupy *rufa* (ANDERSSON 1997; KOCH 1989).

W Szwecji autor obserwował populacje tego gatunku liczące setki osobników, zasiedlające gniazda *F. polycytena* FOERST. i *F. rufa* L. wspólnie z nielicznymi osobnikami *Stenichnus godarti* (LATR.) oraz *Euconnus maeklinii* (MANRH.). Można oczekiwać podobnych stanowisk na terenach górskich czy podgórskich w naszym kraju. Znane z literatury miejsca występowania tego gatunku w Polsce podsumował CMOLUCH (1987). Wśród podanych przez niego sześciu stanowisk i trzech lokalizacji bez bliżej sprecyzowanych danych tylko jedno znajduje się na obszarze Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej: Siedlisko ad Nowa Sól, 1910 r.

Scydmaenus (Cholerus) perrisii (REITTER, 1882)

- Puszczykowo ad Poznań (XT29), 1 IV 1998, 13 exx., las mieszany, brzeg śródleśnego rozlewiska, pod korą wierzy w kolonii *Lasius* sp.; 11 IV 1999, 3 exx., las sosnowy, w kolonii *Lasius* sp. w pniaku liściastym;
- Ruda Milicka (XT51), 3 VII 1982, 1 ex., coll. LB.

Nowy dla Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej. W dotychczasowej literaturze uważany za gatunek nadzwyczaj rzadko spotykany, z Polski wykazywany z pojedynczych stanowisk, ostatnio znaleziony w Górach Świętokrzyskich w 1983 r. (BOROWIEC 1991). Myrmekofil związany przede wszystkim z mrówkami z rodzaju *Lasius* (KOCH 1989). Chrząszcze rzadko zbierane ze względu na środowisko życia (przeważnie wewnątrz spróchniałych pniaków drzew liściastych i iglastych). Podobnie jak gatunek poprzedni prawdopodobnie znacznie częstszy niż to wynika z doniesień literaturowych.

Scydmaenus (Parallomicrus) rufus MÜLLER et KUNZE, 1822

- Promno ad Poznań (XU51), 2 X 1999, 1 ex., buczyna, pod korą leżącego pnia starej brzozy, w żerowisku larw *Rhagium mordax* (DE GEER) (*Cerambycidae*);
- Rogalin ad Poznań (XT39), 5 IX 1998, 1 ex., łąka, pod zagrzybiałą korą leżącego pnia starej topoli białej.

Gatunek w okolicach Poznania poławiany przede wszystkim pod korą starych drzew liściastych, w podobnych warunkach zbierany przez autora na Słowacji. Według danych literaturowych związany również z resztkami roślinnymi i nawozem (KOCH 1989). Informacje o występowaniu w Polsce są bardzo skąpe, z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej podany zaledwie dwukrotnie, ostatnio w 1949 r. (BURAKOWSKI i in. 1978).

Przedstawione powyżej dane rozszerzają listę *Scydmaenidae* znanych z terenu Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej do 30 gatunków, co stanowi 75% krajowej fauny tej rodziny.

SUMMARY

Knowledge on the distribution of Polish species of the staphylinoid family *Scydmaenidae* is very fragmentary and the family needs a comprehensive faunistic revision. On the basis of existing, scarce literature data, almost all of the 40 species hitherto reported from Poland are regarded generally as rare or very rare. The aim of this paper is to initiate a detailed study of Polish ant-like stone beetles, starting with the Wielkopolska-Kujawy Lowlands. On the basis of nearly 500 specimens collected in various localities, comments on ecology of 23 species are presented. Some species previously reported as extremely rare, occurred in large numbers. *Scydmorephes helvolus* (SCHAUM), *Scydmorephes minutus* (CHAUDOIR), *Stenichnus* (*Cyrtoscydmus*) *bicolor* (DENNY) and *Scydmaenus* (*Cholerus*) *perrisii* (REITTER) are reported for the first time from the area. At the moment, 30 species of scydmaenids are known from the Lowlands, what makes 75% of all Polish fauna of *Scydmaenidae*.

PIŚMIENNICTWO

- ANDERSSON B. 1997: Myrgäster bland skalbaggar. *Lucanus*, **2** (2): 47-54.
- BOROWIEC L. 1991: Nowe i rzadkie dla Polski gatunki *Scydmaenidae* (*Coleoptera*). *Wiad. Entomol.*, **10** (1): 19-21.
- BOROWIEC L. 1992: Chrząższe (*Coleoptera*) nowe dla Puszczy Białowieskiej. *Wiad. Entomol.*, **11** (3): 133-141.
- BOROWIEC L., KANIA J. 1994: Uwagi o niektórych krajowych gatunkach chrząszczy (*Coleoptera*). *Wiad. Entomol.*, **13** (4): 215-225.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1978: *Scydmaenidae*. [W:] Chrząższe *Coleoptera* – *Histeroidea* i *Staphylinoidea* oprócz *Staphylinidae*. *Kat. Fauny Polski*, Warszawa, XXIII, **5**: 207-232.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 2000: *Scydmaenidae*. [W:] Chrząższe *Coleoptera* – uzupełnienia tomów 2–21. *Katalog Fauny Polski*, Warszawa, XXIII, **22**: 36-37.
- CMOLUCH Z. 1987: *Scydmaenus* (*Cholerus*) *hellwigii* (HERBST, 1792) (*Col.*, *Scydmaenidae*) w Polsce. *Prz. Zool.*, **31** (4): 478-480.
- CZERWIŃSKI S. 1994: Nowe stanowiska rzadkich *Scydmaenidae* (*Coleoptera*) w Polsce. *Wiad. Entomol.*, **13** (2): 131-132.
- FRANZ H., BESUCHET C. 1971: Familie: *Scydmaenidae*. [W:] FREUDE H., HARDE K. W., LOHSE G. A.: *Die Käfer Mitteleuropas*, Band **3**, Goecke & Evers Verlag, Krefeld: 271-303.
- HLAVÁČ P., LACKNER T. 1998: Contribution to the knowledge of myrmecophilous beetles of Slovakia. *Entomofauna Carpathica*, **10**: 1-9.
- KOCH K. 1989: *Scydmaenidae*. [W:] *Die Käfer Mitteleuropas. Ökologie*. Goecke & Evers, Krefeld: 191-200.
- NEWTON A. F., FRANZ H. 1998: World catalog of the genera of *Scydmaenidae* (*Coleoptera*). *Koleopt. Rdsch.*, **68**: 137-165.

Wiad. entomol.	22 (1): 25-32	Poznań 2003
----------------	---------------	-------------

Nowe dane o występowaniu niektórych *Staphylinidae*
(*Coleoptera*) we wschodniej Polsce

New data on the distribution of some *Staphylinidae* (*Coleoptera*)
in Eastern Poland

BERNARD STANIEC

Zakład Zoologii Instytutu Biologii UMCS, ul. Akademicka 19, 20-033 Lublin
e-mail: bledius@wp.pl

ABSTRACT: New localities for 50 species of *Staphylinidae* from Podlasie region, Lublin Uplands and Sandomierz Lowlands (E Poland) are given. Some of them are rare in Poland, and all the collected species (except of *Haploglossa gentilis* (MÄRKEL)) are recorded for the first time from the regions.

KEY WORDS: *Coleoptera*, *Staphylinidae*, faunistics, new localities, E Poland.

Niżej podano nowe stanowiska 50 gatunków kusakowatych zebranych na terenie Podlasia, Wyżyny Lubelskiej i Niziny Sandomierskiej stanowiących środkową część wschodniej Polski (BURAKOWSKI i in. 1979, 1980, 1981). Wszystkie odnotowane kusakowate (oprócz *Haploglossa gentilis* (MÄRKEL)) są nowymi taksonami dla poszczególnych krain geograficznych. Części gatunkom poświęcono więcej miejsca, ze względu na rzadkość występowania lub interesujące wymagania środowiskowe. Wykaz pozostałych zamieszczono na końcu artykułu. Wszystkie okazy były łowione przez autora i znajdują się w jego zbiorach.

Thoracophorus corticinus MOTSCHULSKY, 1837

– Podlasie: Rozpłucie (FB39), 21 VI 2001, 3 exx.; w spróchniałej lipie szerokolistnej (*Tilia platyphyllos* SCOP.).

Ze względu na tryb życia i stale zmniejszającą się liczbę odpowiednich mikrośrodków (stare, spróchniałe drzewa liściaste) w Polsce chrząszcz bardzo rzadko łowiony, dotychczas odnotowany z 5 krain, ostatnio znaleziony na Wyżynie Lubelskiej (STANIEC 2001b).

Megarthus hemipterus (ILLIGER, 1794)

- Wyżyna Lubelska: Ciechanki Łańcuchowskie (FB37), 24 VIII 2001, 2 exx.; złowiony na owocniku purchawicy olbrzymiej (*Langermannia gigantea* (BATSCH) ROSTK.).

Gatunek związany z gnijącymi grzybami, w kraju nie często łowiony, znany z kilkunastu stanowisk.

Proteinus macropterus (GYLLENHAL, 1810)

- Wyżyna Lubelska: Milejów (FB37), 21 X 1999, 1 ex.; wysiany z kompostu. W Polsce chrząszcz dość rzadko spotykany, wykazany z kilkunastu krain.

Xylodromus concinnus (MARSHAM, 1802)

- Wyżyna Lubelska: Podzamcze (FB27), 19 VI 2001, 3 exx.; w dziupli lipy szerokolistnej (*T. platyphyllos* SCOP.).

Kusak związany głównie ze starymi, dziuplastymi drzewami. W Polsce znany z nielicznych i rozproszonych stanowisk.

Oxytelus rugifrons HOCHHUTH, 1849

- Nizina Sandomierska: Krzeszów (EA98), 2 VI 2000, 1 ex.; Rzuchów (FA06), 1 ex.; znaleziony na płaskich brzegach Sanu.

Chrząszcz rzadko łowiony, znany dotychczas z kilku krain, przy czym nowsze dane dotyczą Beskidu Zachodniego i Wyżyny Lubelskiej (PAŚNIK 1997; STANIEC 2001a).

Stenus aterrimus ERICHSON, 1839

- Podlasie: Bytyń (FB88), 9 IX 2001, 1 ex.; w mrowisku *Formica rufa* L.

W kraju znany z kilkunastu stanowisk, jednak ze względu na specyficzne wymagania środowiskowe (myrmekofil) takson stosunkowo rzadko łowiony.

Rugilus angustatus (FOURCROY, 1785)

- Wyżyna Lubelska: Męcierz (EB68), 3 VII 2000, 6 exx.; wysiany z mchu naniesionego przez wylew Wisły.

Kusak dość rzadko spotykany, znany z nielicznych i rozproszonych stanowisk, nowsze dane pochodzą z Roztocza i Bieszczadów (STANIEC 1996; SZUJECKI 1996).

Medon fuscus (MANNERHEIM, 1831)

- Wyżyna Lubelska: Milejów (FB37), 6 VII 2001, 1 ex.; złowiony w locie.

W Polsce gatunek rzadko łowiony, do chwili obecnej znany z kilku krain.

Medon rufiventris (NORDMANN, 1837)

– Podlasie: Pieszowola (FC40), 8 VI 2001, 1 ex.; wysiany z próchna martwego pnia dębowego w starym parku podworskim.

Relikt lasów pierwotnych (stenotop, silvicol), zasiedla stare, spróchniałe pnie drzew liściastych i iglastych (KOCH 1989). W Polsce rzadko łowiony, znany z kilku krain.

Lathrobium scutellare NORDMANN, 1837

– Podlasie: Poleski Park Narodowy, Bagno Bubnów (FB58), 22 IV 1994, 1 ex.; wysiany na brzegu torfowiska niskiego.

W Polsce chrząszcz bardzo rzadko łowiony (stenotop, higrofil), znany dotychczas z czterech krain, przy czym od ponad 40 lat nie wykazywany.

Gyrophypnus atratus (HEER, 1839)

– Podlasie: Sosnowica (FC40), 21 IX 2001, 1 ex.; złowiony w mrowisku *Formica rufa* L.

Gatunek myrmekofilny zaliczany do synchetrów, zasiedla gniazda kilku gatunków mrówek, gdzie odżywia się ich różnymi postaciami rozwojowymi. Prawdopodobnie ze względu na tryb życia takson w kraju dość rzadko łowiony, znany z nielicznych stanowisk.

Platydracus latebricola (GRAVENHORST, 1806)

– Wyżyna Lubelska: Kazimierz Dolny (EB68), 26 IV 2000, 1 ex.; wysiany z mchu u podnóża skarpy kserotermicznej, blisko brzegu Wisły.

W kraju kusak obserwowany w różnych środowiskach, lecz raczej rzadko, wykazany dotychczas z kilku krain.

Quedius cruentus (OLIVIER, 1795)

– Wyżyna Lubelska: Łańcuchów (FB37), 5 VII 2001, 1 ex.; na gnijącym żółciaku siarkowym (*Laetiporus sulphureus* (BULL.) rosnącym na wierzbie.

W Polsce stosunkowo rzadko odławiany, znany z kilkunastu krain, a ostatnio wykazany m.in. z Bieszczadów, Słowińskiego Parku Narodowego i Puszczy Białowieskiej (SZUJECKI 1996; SMOLEŃSKI 1997; DERUNKOV, MELKE 2001).

Quedius brevis ERICHSON, 1840

– Podlasie: Sosnowica (FC40), 21 IX 2001, 1 ex.; złowiony w mrowisku *Formica rufa* L.

Gatunek myrmekofilny należący do synchetrów gniazd mrówek z rodzaju *Formica* i *Lasius*. W związku z prowadzonym trybem życia kusak nie często łowiony, choć w Polsce znany z większości krain.

Quedius longicornis KRAATZ, 1857

– Podlasie: Pieszowola (FC40), 11 IX 2001, 1 ex.; wysiany ze ściółki w starym parku podworskim (drzewostan tworzą głównie dęby, lipy i graby).

Gatunek związany głównie z gniazdami drobnych ssaków. W kraju dość rzadko łowiony, ostatnio podany z Puszczy Boreckiej i Puszczy Białowieskiej (MELKE, MACIEJEWSKI 1999; DERUNKOV, MELKE 2001).

Quedius scitus (GRAVENHORST, 1806)

– Wyżyna Lubelska: Zalesie Kańskie (FB56), 18 X 2001, 2 exx.; złowiony w dziupli znajdującej się blisko podstawy częściowo spróchniałego dębu szypułkowego (*Quercus robur* L.).

W literaturze wymieniany jako chrząszcz związany ze starymi, spróchniałymi drzewami, głównie iglastymi (relikt lasów pierwotnych). W Polsce gatunek rzadko odławiany, znany z nielicznych stanowisk, ostatnio wykazany z Bieszczadów, Puszczy Boreckiej i Puszczy Białowieskiej (SZUJECKI 1996; MELKE, MACIEJEWSKI 1999; DERUNKOV, MELKE 2001).

Mycetoporus longulus MANNERHEIM, 1831

– Wyżyna Lubelska: Czumów (GB03), 5 IX 2001, 1 ex.; wysiany z mchu na brzegu torfowiska niskiego.

W kraju gatunek znany z nielicznych stanowisk.

Gyrophana joyioides WÜSTHOFF, 1937

– Nizina Sandomierska: Bolestraszyce (FA32), 27 VI 2001, 6 exx.; na grzybach w parku podworskim.

W Polsce gatunek mało znany, wykazany dotychczas z 5 krain, nowsze dane dotyczą Roztocza, Śląska Dolnego, Wyżyny Lubelskiej i Puszczy Boreckiej (BOROWIEC 1989; STANIEC 1996; MELKE, MACIEJEWSKI 1999).

Euryusa sinuata ERICHSON, 1837

– Wyżyna Lubelska: Milejów (FB37), 29 II 2000, 1 ex. – wysiany (razem z licznymi mrówkami) z próchna powalonego przez wiatr klonu pospoliego (*Acer platanoides* L.); Łysołaje (FB37), 4 IX 2001, 1 ex. – wysiany z próch-

na wyjętego z dziupli około 150-letniego platana klonolistnego (*Platanus acerifolia* WILLD.).

Relikt pierwotnych lasów liściastych, związany ze starymi, spróchniałymi, dziuplastymi drzewami. W Polsce gatunek bardzo rzadko spotykany, znany do tej pory z kilku stanowisk. Przy czym ze względu na szybkie kurczenie się odpowiednich dla tego gatunku mikrośrodków, znaczna część danych (pochodzących na ogół sprzed 70 i więcej lat) prawdopodobnie jest już nieaktualna. Nowsze informacje pochodzą jedynie z Puszczy Białowieskiej (DERUNKOV, MELKE 2001).

Falagria thoracica CURTIS, 1833

– Wyżyna Lubelska: Gródek (GB03), 17 VIII 2001, 1 ex.; złowiony do Pułapki Barbera na kserotermicznym zboczu lessowym.

W kraju gatunek znany dotychczas z 9 krain, przy czym zdecydowana większość informacji o jego występowaniu pochodzi z XIX lub z początku XX wieku. Nowsze dane dotyczą Pobrzeża Bałtyku (BOROWIEC 1989).

Atheta tmolosensis BERNHAUER, 1940

– Podlasie: Stulno (FB89), 9 IX 2001, 7 exx. (4♂♂); wysiany z wilgotnego mchu w zglębieniu na wydmie; w bezpośrednim sąsiedztwie rośnie bór sosnowy, a w otoczeniu wilgotne łąkami doliny Bugu.

Takson określany jako stenotop i higrofil, spotykany nad brzegami rzek, wilgotnych łąkach, zwykle pod mchem, w kępach traw i w detrytusie (KOCH 1989). W Polsce gatunek bardzo mało znany, dotychczas odnotowany tylko z Puszczy Białowieskiej (DERUNKOV, MELKE 2001).

Acrotona [=Atheta] silvicola (KRAATZ, 1856)

[= *plannipennis* (THOMSON, 1855)]

– Podlasie: Pieszowola (FC40), 11 IX 2001, 2 exx.; wysiany ze ściółki w parku podworskim (w drzewostanie głównie dąb, lipa i grab).

W kraju gatunek dość rzadko notowany, znany dotychczas z kilku krain, nowe dane dotyczą pobrzeża Bałtyku i Wyżyny Lubelskiej (SMOLEŃSKI 1997; STANIEC 2001).

Dinarda dentata maerkelii KIESEANWETTER, 1843

– Podlasie: Wołczyń (FC80), 1 ex.; złowiony w mrowisku *Formica rufa* L.

Myrmekofilny takson, związany z gniazdami mrówek z rodzaju *Formica*. W Polsce znany z nielicznych stanowisk, nowe dane pochodzą z Puszczy Białowieskiej (DERUNKOV, MELKE 2001).

Calodera aethiops (GRAVENHORST, 1802)

- Wyżyna Lubelska: Górne (FB37), 2 IX 1999, 1 ex.; wysiany z próchna jesionu wyniosłego (*Fraxinus excelsior* L.).

Gatunek eurytopowy i higrofilny, w Polsce rzadko spotykany, znany dotychczas z kilku krain.

Oxypoda elongatula AUBÈ

- Wyżyna Lubelska: Zalesie Kański (FB56), 18 X 2001, 1 ex.; wysiany z liści w podmokłych zaroślach wierzbowych.

W kraju gatunek znany z nielicznych stanowisk w kilku krainach, nowsze dane pochodzą ze Słowińskiego P. N., Puszczy Boreckiej i Puszczy Białowieskiej (SMOLEŃSKI 1997; MELKE, MACIEJEWSKI 1999; DERUNKOV, MELKE 2001).

Oxypoda formiceticola MÄRKEL, 1841

- Podlasie: Sosnowica (FC40), 21 IX 2001, 3 exx.; złowiony w mrowisku *Formica rufa* L.

Gatunek myrmekofilny i leśny, związany z gniazdami kilku gatunków mrówek z rodzaju *Formica*. W kraju znany z nielicznych stanowisk, przy czym większość danych pochodzi z XIX i z początku XX wieku. Nowsze dane dotyczą Puszczy Boreckiej (MELKE, MACIEJEWSKI 1999).

Crataraea suturalis (MANNERHEIM, 1831)

- Wyżyna Lubelska: Łysołaje (FB37), 4 IX 2001, 8 exx.; wysiane z próchna zgromadzonego przy podstawie starego pnia platana klonolistnego (*Platanus acerifolia* WILLD.), rosnącego w parku podworskim.

Kusak choć znany w Polsce z dość licznych stanowisk, jednak nie często łowiony. Ostatnio wykazany z Puszczy Boreckiej (MELKE, MACIEJEWSKI 1999).

Haploglossa gentilis (MÄRKEL, 1844)

- Nizina Sandomierska: Wólka Biska (FA18), 4 VIII 2000, 1 ex.; złowiony w dziupli samotnie stojącej, martwej lipy drobnolistnej (*T. cordata* MILL.).

Ze względu na skryty tryb życia oraz coraz mniejszy zasób odpowiednich mikrośrodków (dziuple starych, spróchniałych drzew) chrząszcz w kraju coraz rzadziej łowiony. Znany dotychczas z nielicznych stanowisk, przy czym większość danych o jego występowaniu dotyczy dziewiętnastego i początku dwudziestego wieku. Ostatnio wykazany z Puszczy Białowieskiej (DERUNKOV, MELKE 2001).

Aleochara haematodes ripicola MULSANT et REY, 1874

– Wyżyna Lubelska: Pliszczyn (FB18), 6 VI 1999, 1 ex.; piaszczysty brzeg rzeki Ciemięgi.

Takson w Polsce niezbyt często notowany; nowsze dane pochodzą z Bieszczadów (SZUJECKI 1996).

Aleochara villosa MANNERHEIM, 1831

– Nizina Sandomierska: Wólka Biska (FA18), 4 VIII 2000, 8 exx.; złowiony w dziupli martwej lipy drobnolistnej (*T. cordata* MILL.), samotnie stojącej na terenie wsi.

Rzadko łowiony synatrop, występujący głównie w różnych, często związanych z człowiekiem pomieszczeniach zamkniętych (np. szopach, kurnikach), a także w dziuplach starych drzew. W Polsce znany dotychczas z kilku stanowisk.

Gatunkami nowymi dla Podlasia są również: *Megarthus depressus* (PAYK.) – Stulno (FB89); *Hapalaraea floralis* (PAYK.) – Pieszowola (FC40); *Hapalaraea nigra* (GRAV.) – Wołczyny (FC80); *Xylodromus depressus* (GRAV.) – Pieszowola (FC40); *Baptolinus affinis* (PAYK.) – Pieszowola (FC40); *Hypnogyra* [= *Xantholinus*] *glaber* (NORDM.) – Pieszowola (FC40); *Platydracus stercorarius* (OL.) – Stulno (FB89); *Habrocerus capillaricornis* (GRAV.) – Pieszowola (FC40); *Cypha longicornis* (PAYK.) – Stulno (FB89); *Liogluta alpestris nitidula* (KR.) – Wołczyny (FC80); *Atheta graminicola* (GRAV.) – Stulno (FB89); *Oxypoda annularis* (MANNERH.) – Stulno (FB89); *Oxypoda haemorrhoea* (MANNERH.) – Sosnowica (FC40), Wołczyny (FC80); *Aleochara brevipennis* GRAV. – Stulno (FB89); zbierane na wymienionych stanowiskach w latach 1999 – 2001.

Z kolei dla Wyżyny Lubelskiej gatunkami nowymi są także: *Hapalaraea nigra* (GRAV.) – Zalesie Kańskie (FB56); *Xylodromus depressus* (GRAV.) – Dorohusk (FB97), Podzamcze (FB27); *Cypha longicornis* (PAYK.) – Gródek (GB03), Ślipcze (KB02); *Cordalia obscura* (GRAV.) – Łysołaje (FB37); *Falagria nigra* (GRAV.) – Drewniki (FB63); *Aloconta gregaria* (ER.) – Czumów (GB03); *Dinaraea angustula* (GYLL.) – Gródek (GB03); *Acrotona laticollis* (STEPH.) – Czumów (GB03), Klarów (FB37), Ślipcze (KB02); *Oxypoda lividipennis* MANNERH. – Zalesie Kańskie (FB56); *Oxypoda haemorrhoea* (MANNERH.) – Klarów (FB37); zbierane na wymienionych stanowiskach w latach 2000 – 2001.

SUMMARY

The paper gives distribution data on 50 species of *Staphylinidae* from Podlasie region (25 species), Lublin Uplands (25 species) or Sandomierz Lowlands (4 species). These are the first records from the respective geographical regions except *Haploglossa gentilis* (MÄRKEL). The most interesting taxa are: *Thoracophorus corticinus* MOTSCH., *Medon rufiventris* (NORDM.), *Lathrobium scutellare* NORDM., *Atheta tmolosensis* BERNH. – new to Podlasie region; *Rugilus angustatus* (FOURCR.), *Medon fuscus* (MANNERH.), *Platydracus latebricola* (GRAV.), *Quedius scitus* (GRAV.), *Euryusa sinuata* ER., *Falagria thoracica* CURT., 1833, *Calodera aethiops* (GRAV.), *Oxypoda elongatula* AUBÉ – new to Lublin Uplands; *Oxytelus rugifrons* HOCHH., *Gyrophana joyioides* WÜSTH., *Haploglossa gentilis* (MÄRKEL), *Aleochara villosa* MANNERH. – new to Sandomierz Lowlands.

PIŚMIENNICTWO

- BOROWIEC L. 1989: New records of Polish *Staphylinidae* (Coleoptera). Pol. Pismo ent., **59**: 817-820.
- BURAKOWSKI M., MROCKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1979: Chrząższe *Coleoptera* – *Staphylinidae*, część 1. Kat. Fauny Polski, Warszawa, XXIII, **6**: 1-310.
- BURAKOWSKI B., MROCKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1980: Chrząższe *Coleoptera* – Kusakowate *Staphylinidae*, część 2. Kat. Fauny Polski, Warszawa, XXIII, **7**: 1-272.
- BURAKOWSKI M., MROCKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1981: Chrząższe *Coleoptera* – *Staphylinidae*, część 3. Kat. Fauny Polski, Warszawa, XXIII, **8**: 1-330.
- DERUNKOV A. V., MELKE A., 2001: *Staphylinidae* bez *Micropeplinae* i *Pselaphinae*. [W:] GUTOWSKI J. M., JAROSZEWICZ B. (red.): Katalog fauny Puszczy Białowieskiej. IBL, Warszawa: 133-147.
- KOCH K. 1989: Die Käfer Mitteleuropas. Ökologie, 1. Goecke und Evers Verlag, Krefeld. 440 ss.
- MELKE A., MACIEJEWSKI K. H. 1999: Badania nad chrząszczami (*Coleoptera*) Puszczy Boreckiej. Część V. Kusakowate (*Staphylinidae*). Wiad. entomol., **18**: 143-151.
- PAŚNIK G. 1997: Interesujące i rzadkie dla fauny krajowej gatunki kusakowatych (*Coleoptera*: *Staphylinidae*). Wiad. entomol., **16**: 69-74.
- SMOLEŃSKI M. 1997: Epigeic staphylinid communities (*Coleoptera*: *Staphylinidae*) in primary succession on coastal moving dunes of the Słowiński National Park. Pol. Pismo Ent., **66**: 45-81.
- STANIEC B. 1996: Kusakowate (*Coleoptera*, *Staphylinidae*) nowe dla Roztocza. Wiad. entomol., **15**: 55-56.
- STANIEC B. 2001a: Nowe i rzadkie gatunki kusakowatych (*Coleoptera*, *Staphylinidae*) na Podlasiu, Wyżynie Lubelskiej, Roztoczu i Nizinie Sandomierskiej. Wiad. entomol., **19**: 135-141.
- STANIEC B. 2001b: Nowe stanowisko *Thoracophorus corticinus* MOTSCHULSKY, 1837 (*Coleoptera*, *Staphylinidae*) na Wyżynie Lubelskiej. Wiad. entomol., **20**: 89.
- SZUJECKI A. 1996: Kusakowate (*Coleoptera*, *Staphylinidae*) Bieszczadów Zachodnich. Fundacja Rozwój SGGW, Warszawa. 224 ss.

Wiad. entomol.	22 (1): 33-46	Poznań 2003
----------------	---------------	-------------

Nowe dane o rozmieszczeniu chrząszczy z nadrodziny
Scirtoidea FLEMING, 1821 (*Coleoptera*) w Polsce *

New distributional data on the beetles from the superfamily *Scirtoidea*
FLEMING, 1821 (*Coleoptera*) in Poland

RAFAŁ RUTA ¹, PAWEŁ JAŁOSZYŃSKI ², SZYMON KONWERSKI ³

¹ul. Mickiewicza 129/6, 64-920 Piła; e-mail: rafcol@poczta.onet.pl

²ul. Wieniecka 30/105, 87-800 Włocławek; e-mail: japawel@man.poznan.pl

³Zakład Zoologii Systematycznej UAM, ul. Fredry 10, 61-701 Poznań;
e-mail: szymkonw@main.amu.edu.pl

ABSTRACT: New distributional data on the beetles from the families *Eucinetidae*, *Clambidae* and *Scirtidae* (*Coleoptera: Scirtoidea*) in Poland are presented. Records of 21 species collected in various localities are provided with detailed collecting data; species new to particular regions are indicated.

KEY WORDS: *Coleoptera*, *Scirtoidea*, *Eucinetidae*, *Clambidae*, *Scirtidae*, new localities, faunistics, Poland.

W Europie Środkowej występują 3 rodziny chrząszczy należące do nadrodziny *Scirtoidea*: *Eucinetidae*, *Clambidae* oraz *Scirtidae*. Z terenu Polski wykazano dotychczas łącznie 32 gatunki reprezentujące tę grupę chrząszczy. Mimo, że niektóre gatunki są w odpowiednich biotopach pospolite, wiedza na temat ich bionomii jest ciągle bardzo fragmentaryczna. Podsumowanie danych dotyczących ekologii większości gatunków znajduje się w opracowaniu KOCHA (1989). Przy oznaczaniu korzystano z serii kluczy do oznaczania chrząszczy środkowoeuropejskich – „Die Käfer Mitteleuropas” (ENDRODY-YOUNGA 1971; KLAUSNITZER 1992; LOHSE 1979). Znajomość roziedlenia chrząszczy należących do *Scirtoidea* w Polsce wydaje się szczególnie niezado-

* Druk pracy w 20% sfinansowany przez Zakład Zoologii Systematycznej UAM w Poznaniu.

walająca. Na podstawie materiału liczącego ponad 800 okazów podajemy poniżej dokładne dane faunistyczne dotyczące 21 gatunków chrząszczy należących do tej nadrodziny.

Nazewnictwo w obrębie nadrodziny *Scirtoidea* przyjęto za LAWRENCEM i NEWTONEM (1995).

Zastosowano następujące skróty nazwisk: PJ – P. JAŁOSZYŃSKI; SK – SZ. KONWERSKI; RR – R. RUTA.

Autorzy składają podziękowania wszystkim osobom wymienionym w tekście, które przekazały okazy wykorzystane w niniejszej pracy.

Materiał dowodowy znajduje się w kolekcjach autorów.

EUCINETIDAE LACORDAIRE, 1857

Do *Eucinetidae* należą w polskiej faunie 2 gatunki. Szeroko rozmieszczone na niżu *Eucinetus haemorrhoidalis* (GERM.) rozwija się na grzybach podziemnych, zwykle na piaszczystych glebach. Klucz do oznaczania europejskich gatunków z rodzaju *Eucinetus* GERM. podaje BURAKOWSKI (1991).

Eucinetus haemorrhoidalis (GERMAR, 1818)

- Pojezierze Pomorskie: Czapla (XV00), 1 VII 1999, 1 ex., w namiocie na suchej łące, leg. RR.
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Gołęczewo vic. ad Biedrusko (XU22), poligon wojskowy, 30 VII 2000, 5 exx., 6 VIII 2001, 1 ex., pułapka Barbera na murawach psammofilnych, leg. P. SIENKIEWICZ.

W „Katalogu fauny Polski” (BURAKOWSKI i in. 1983) znajdują się dane o stwierdzeniu tego gatunku w 8 krainach, w większości na podstawie starych doniesień. Ponadto znany jest z Puszczy Białowieskiej (BOROWIEC i in. 1992) i Wyżyny Małopolskiej (BURAKOWSKI 1991). Ze względu na skryty tryb życia rzadko łowiony.

CLAMBIDAE FISCHER, 1821

Rodzina *Clambidae* reprezentowana jest w Polsce przez 8 gatunków. Chrząszcze poławiane są głównie w szczątkach roślinnych, zwykle w wilgotnych biotopach (napływki, ściółka, gnijące siano itp.), przypuszczalnie wszystkie związane są z grzybami (KOCH 1989).

Clambus armadillo (DE GEER, 1774)

- Pobrzeże Bałtyku: Pogorzelica vic. ad Niechorze (WV09), 8–9 VII 2001, 2 exx., w napływkach na brzegu morza, leg. RR.

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Krzyszkowo ad Rokietnica (XU12), 2 VI 2000, 1 ex., pułapka ziemna z nawozem (obornikiem), leg. D. BAJERLEIN; Puszczykówko ad Poznań (XT29), 24 IV 1999, 2 exx., w pobliżu brzegu Warty, na grzybach bedłkowatych (*Agaricales*) rosnących masowo na częściowo zanurzonym w wodzie pniu drzewa liściastego, leg. PJ; 7 I 2001, 1 ex., brzeg Warty, ściółka w zaroślach topolowo-wierzbowych, leg. PJ.

W „Katalogu fauny Polski” (BURAKOWSKI i in. 1983) podany z 9 krain, ponadto znany z Puszczy Białowieskiej (BOROWIEC i in. 1992) i Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej (KUBISZ, PAWŁOWSKI 1998). Nowy dla Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej.

Clambus nigrellus REITTER, 1914

- Sudety Zachodnie: Lubomierz ad Jelenia Góra (WS35), 30 V 1998, 1 ex., w kompoście, leg. SK.

Znany z 4 krain w południowej Polsce (BURAKOWSKI i in. 1983), z Sudeków Zachodnich nie był dotąd wykazywany.

Clambus pubescens REDTENBACHER, 1849

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Chludowo vic. ad Biedrusko (XU22), poligon wojskowy, 4 VI 2000, 1 ex., ad luc., leg. U. WALCZAK.

Wykazywany z 8 krain, z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej znany z jednego stanowiska sprzed ponad 60 lat (BURAKOWSKI i in. 1983).

Clambus punctulum (BECK, 1817)

- Pojezierze Pomorskie: Kujan vic. (XV41), okolice Jeziora Czarciego, 18 VIII 2000, 2 exx.; 24 VI 2001, 11 exx., w zapleśniałym sianie, leg. RR.
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Promno ad Poznań (XU51), 13 XI 1999, 1 ex., buczyna, ściółka wokół pnia brzozy leżącego na zboczu wzniesienia, leg. PJ; 8 I 2000, 1 ex., buczyna, ściółka wokół leżącej kłody bukowej, leg. PJ; 17 II 2001, 1♂, obrzeże jeziora Dębiniec, ściółka wokół leżących pni olchy, leg. PJ; Włocławek vic. (CD63), 2 V 2001, 1 ex., wysiany ze ściółki zgromadzonej u podstawy pnia starej topoli rosnącej na polanie w lesie sosnowym, leg. PJ; Rogalin ad Poznań (XT38), 25 VI 2000, 1♂, ściółka wokół starego dębu w głębi lasu, leg. PJ.

Według „Katalogu fauny Polski” (BURAKOWSKI i in. 1983) znany z 11 krain, później stwierdzony również w Puszczy Białowieskiej (BOROWIEC i in. 1992); potwierdzono także występowanie tego gatunku w Beskidzie Zachodnim (KUBISZ 1987). Prawdopodobnie jeden z częstszych gatunków rodzaju. Nowy dla Pojezierza Pomorskiego.

SCIRTIDAE FLEMING, 1821

Scirtidae [= *Cyphonidae*, *Helodidae*] są najliczniejszą w gatunki rodziną *Scirtoidea*. W Polsce stwierdzono występowanie 22 gatunków (BURAKOWSKI i in. 1983; BURAKOWSKI i in. 2000). Krótkie podsumowanie stanu wiedzy na temat biologii, ekologii oraz morfologii larw i imagines podaje KLAUSNITZER (1996). Larwy *Scirtidae* rozwijają się w wodzie, żywią się drobnymi szczątkami organicznymi, postacie dorosłe są przypuszczalnie drapieżne z wyjątkiem przedstawicieli rodzaju *Scirtes* ILL. które nie przyjmują stałego pokarmu. Larwy *Hydrocyphon deflexicollis* (P. W. J. MÜLL.) oraz przedstawicieli rodzaju *Elodes* LATR. żyją w wodach płynących; pozostałe rodzaje rozwijają się w wodach stojących. Specyficzne wymagania środowiskowe ma *Prionocyphon serricornis* (P. W. J. MÜLL.), który przechodzi rozwój w dziuplach drzew liściastych wypełnionych wodą. Pomimo intensyfikacji badań faunistycznych chrząszczy w ostatnim dziesięcioleciu, z wielu regionów wciąż brakuje danych nawet o pospolitych gatunkach z tej rodziny.

Elodes minuta (LINNAEUS, 1767)

– Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Chludowo vic. ad Biedrusko, poligon wojskowy, 4 VI 2000, 1♂, 1♀, ad luc., leg. U. WALCZAK; Radojewo vic. ad Poznań, (XU31), poligon wojskowy, 11 V 2000, 1♂, pułapka Barbera w olsie na brzegu Jeziora Glinnowieckiego, leg. P. SIENKIEWICZ.

Uznawany za najpospolitszy gatunek rodzaju, w „Katalogu fauny Polski” (BURAKOWSKI i in. 1983) podany z 12 krain, jednak wiele danych literaturowych należy odnieść do stosunkowo niedawno opisanych pokrewnych gatunków z grupy „*minuta*” (BOROWIEC, KANIA 1995). Ostatnio stwierdzony w Bieszczadach (PAWŁOWSKI i in. 2000).

Elodes nimbata (PANZER, 1794)

– Sudety Zachodnie: Karpacz vic. (WS52), 27 V 2001, 5 exx., nad potokiem Malina, leg. RR.

W „Katalogu fauny Polski” (BURAKOWSKI i in. 1983) podany z 11 krain, ponadto znany z Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej (PAWŁOWSKI i in. 1994). Występuje głównie na obszarach górskich, w Polsce niżowej znany z pojedynczych stanowisk. Z Sudetów Zachodnich nie był podawany od 90 lat.

Elodes pseudominuta (KLAUSNITZER, 1971)

– Pojezierze Pomorskie: Piła vic. (XU19), nad Zalewem Koszyce, 3 VII 2001, 3 exx.; 5 VII 2001, 7 exx., w łęgu, leg. RR; na tym samym stanowisku 10 XI 2001 obserwowano (RR) w strumieniach liczne larwy pod liśćmi i kamieniami.

Gatunek opisany z okolic Kłodzka, później znaleziony w czterech południowych krainach (BURAKOWSKI i in. 2000). Stanowisko w okolicach Piły jest pierwszym w północnej Polsce.

Microcara testacea (LINNAEUS, 1767)

- Pobrzeże Bałtyku: Pogorzelica vic. ad Niechorze, 8–9 VII 2001, 1 ex., w napywkach na brzegu morza, leg. RR.
- Pojezierze Pomorskie: Kujan vic., Ndl. Złotów – oddz. 117, 24 VI 2001, 3 exx., śródleśne turzycowisko, leg. RR; Piła vic., Ndl. Zdrojowa Góra – oddz. 119 (XU19), 3 VII 2001, 4 exx., ols przechodzący w torfowisko przejściowe, leg. RR.
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Nowy Lubusz ad Słubice (VU70), 25/26 VII 2001, 4 exx., łągi, ad luc., leg. SK; Chłudowo vic. ad Biedrusko, poligon wojskowy, 4 VI 2000, 1 ex., ad luc., leg. U. WALCZAK; Biedrusko vic. ad Poznań, (XU32), poligon wojskowy, 11 VI 1999, 1 ex., leg. U. WALCZAK.

W Polsce nierzadki, w „Katalogu fauny Polski” (BURAKOWSKI i in. 1983) podany z 12 krain, ponadto znany z Puszczy Białowieskiej (KUBISZ, SZWAŁKO 1991). Na Pojezierzu Pomorskim od 120 lat nie notowany.

Cyphon coarctatus PAYKULL, 1799

- Pojezierze Pomorskie: Kujan vic., nad Jeziorem Czarcim, 24 VI 2001, 1 ex., leg. RR; Kujan vic., Ndl. Złotów – oddz. 117, 24 VI 2001, 1 ex., śródleśne turzycowisko, leg. RR; Piła vic., Ndl. Zdrojowa Góra – oddz. 119, 3 VII 2001, 5 exx., ols przechodzący w torfowisko przejściowe, leg. RR; Piła vic., nad Zalewem Koszyce, 3 VII 2001, 3 exx., 5 VII 2001, 25 exx., w łągu, leg. RR; rez. „Kuźnik” ad Piła (XU19), Ndl. Zdrojowa Góra – oddz. 193a, 22 VI 2001, 4 exx., bór bagienny; oddz. 193b, 3 VII 2001, 2 exx., torfowisko przejściowe, leg. RR.
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Poznań, centrum (XU30), 20 V 2001, 1 ex., na krzewie, leg. RR; Promno ad Poznań, 27 VI 1998, 1♂, podmokła łąka, na gałęziach wierzby, leg. PJ; 15 V 1999, 1♂, 1♀, podmokła łąka, na roślinności zielnej, leg. PJ; 1 VI 2000, 1♀, 2 VII 2000, 1♂, 13 VII 2000, 1♀, w mchu na obrzeżu jeziora Dębiniec, leg. PJ; Drzewce ad Torzym (WT08), 2 VII 2001, 4♂♂, torfowisko niskie, leg. SK.

Gatunek stosunkowo często łowiony, w „Katalogu fauny Polski” (BURAKOWSKI i in. 1983) podany z 11 krain, ponadto wykazany z Puszczy Białowieskiej (BOROWIEC 1991; KUBISZ, SZWAŁKO 1991), Śląska Dolnego i Roztocza (BOROWIEC 1991), Wyżyny Lubelskiej (BOROWIEC 1995) oraz Bieszczadów (BOROWIEC, KANIA 1995).

Cyphon hilaris NYHOLM, 1944

- Pojezierze Pomorskie: Wersk vic. (XV52), nad jeziorem torfowiskowym Mały Smólsk, 24 VI 2001, 1 ex., leg. RR; Piła vic., Ndl. Zdrojowa Góra – oddz. 119, 3 VII 2001, 48 exx., ols przechodzący w torfowisko przejściowe, leg. RR; rez. „Kuźnik” ad Piła, Ndl. Zdrojowa Góra – oddz. 193a, 22 VI 2001, 15 exx., 26 VI 2000, 1 ex., torfowisko przejściowe, leg. RR; oddz. 193b, 22 VI 2001, 2 exx., 3 VII 2001, 26 exx., bór bagienny, leg. RR.

W Polsce stwierdzony po raz pierwszy w 1992 r. w Puszczy Białowieskiej (BOROWIEC i in. 1992); wyżej wymienione stanowiska sugerują szersze rozprzestrzenienie omawianego gatunku w kraju. Nowy dla Pojezierza Pomorskiego.

Cyphon kongsbergensis MUNSTER, 1924

- Pojezierze Pomorskie: Piła vic., Ndl. Zdrojowa Góra – oddz. 119, 3 VII 2001, 13 exx., ols przechodzący w torfowisko przejściowe, leg. RR; rez. „Kuźnik” ad Piła, Ndl. Zdrojowa Góra – oddz. 193b, 3 VII 2000, 5 exx., torfowisko przejściowe, leg. RR.

Z Polski znany był dotąd jedynie 1 okaz złowiony w 1982 roku w Białowieży (BOROWIEC 1995). Podobnie jak w przypadku *C. hilaris*, jest to zapewne szerzej rozprzestrzeniony w kraju gatunek a brak informacji o nim wynika z małego zainteresowania omawianą grupą chrząszczy i nikłą penetracją torfowisk północnej Polski.

Cyphon laevipennis TOURNIER, 1868 [= *phragmiteticola* NYHOLM, 1955]

- Pobrzeże Bałtyku: Pogorzelić vic. ad Niechorze, 8–9 VII 2001, 4 exx., w napływkach na brzegu morza, leg. RR.
- Pojezierze Pomorskie: rez. „Czarci Staw” ad Złotów (XV31), 4 VII 2000, 1 ex., wypłoszony z torfowców, leg. RR; Kujan, park, 14 IX 2000, 1 ex., w ściółce przy martwym jesionie, leg. RR; Piła vic., Ndl. Zdrojowa Góra – oddz. 120, 29 IV 2001, 1 ex., sadzawka otoczona młodnikiem sosnowym, leg. RR; rez. „Kuźnik” ad Piła, Ndl. Zdrojowa Góra – oddz. 193a, 26 VI 2000, 1 ex., w pułapce Barbera w borze bagiennym, leg. RR; Piła vic., nad Zalewem Koszyce, 31 III 2001, 1 ex., zimujący w trzcinach, leg. RR.
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Święty Wojciech ad Międzyrzecz (WU30), 21 VII 1998, 33♂♂, 29♀♀, ad. luc., leg. M. MLECZAK; Piła vic. (XU19), 9 V 2000, 1 ex., łąki, w locie, leg. RR; Lusowo ad Poznań, 9 V 1999, 1♂, brzeg jeziora, na roślinności, leg. PJ; Chłudowo vic. ad Biedrusko, poligon wojskowy, 4 VI 2000, 2♂♂, 11 VI 2000, 4♂♂, 3♀♀, leg. U. WALCZAK; Radojewo vic. ad Poznań, poligon wojskowy, 2 VII 2000,

20♂♂, 11♀♀, brzegi zbiornika wodnego na skraju żarnowczyńska, leg. SK; Promno ad Poznań, 2 VI 1997, 1♂, podmokła łąka, leg. PJ; 26 VIII 1998, 1 ex., strąsnięty z brzozy, skraj lasu, leg. PJ; 1 I 1999, 1♀, w uschniętej gałęzi osiki, leg. PJ; 24 I 1999, 6♂♂, 14♀♀, 14 III 1999, 1♂, obrzeże śródlęśnego bagniska, w ściółce pod drzewami i pod korą olchy, leg. PJ; 27 II 1999, 4♂♂, 1♀, mech u podstawy pnia starej topoli, brzeg bagniska w buczynie, leg. PJ; 6 XI 1999, 1♂, brzeg śródlęśnego bagniska, ściółka pod starą wierzbą, leg. PJ; Puszczykowo ad Poznań, 6 II 1999, 1♂, 1♀, ściółka pod wiązem na brzegu śródlęśnego rozlewiska, leg. PJ; Rogalin ad Poznań, 26 VII 1997, 1♂, leg. PJ.

– Wyżyna Lubelska: Gródek ad Hrubieszów, 8 V 2001, 1♀, murawy ksero-termiczne, leg. SK.

Bardzo pospolity gatunek występujący w całej Polsce, w „Katalogu fauny Polski” (BURAKOWSKI i in. 1983) wymieniony z 14 krain, ponadto stwierdzony w Puszczy Białowieskiej (BOROWIEC 1995).

Cyphon ochraceus STEPHENS, 1830

– Pojezierze Pomorskie: Kujan vic., Ndl. Złotów – oddz. 117, 24 VI 2001, 2 exx., śródlęśne turzycowisko, leg. RR; Piła vic., Ndl. Zdrojowa Góra – oddz. 119, 3 VII 2001, 1 ex., ols przechodzący w torfowisko przejściowe, leg. RR; rez. „Kuźnik” ad Piła, Ndl. Zdrojowa Góra – oddz. 193b, 6 VI 2000, 1 ex., 3 VII 2001, 2 exx., torfowisko przejściowe, leg. RR.

Gatunek rzadko łowiony, w „Katalogu fauny Polski” (BURAKOWSKI i in. 1983) podany z 7 krain. Ponadto znany z Puszczy Białowieskiej (BOROWIEC i in. 1992), Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej (PAWŁOWSKI i in. 1994), Wyżyny Lubelskiej (BOROWIEC 1996) i Roztocza (BOROWIEC 1995). W „Czerwonej liście chrząszczy Górnego Śląska” (KUBISZ i in. 1998) umieszczony w kategorii gatunków rzadkich.

Cyphon padi (LINNAEUS, 1758)

– Pojezierze Pomorskie: Czapla vic., 3 VI 2000, 3 exx., na brzegu zatorfionego jeziora, leg. RR; Kujan vic., Ndl. Złotów – oddz. 117, 13 VIII 2000, 1 ex., śródlęśne turzycowisko, leg. RR; Wersk vic., nad Jeziorem Wielki Smólsk, 24 VI 2001, 1 ex., leg. RR; Piła vic., Ndl. Zdrojowa Góra – oddz. 119, 3 VII 2001, 2 exx., ols przechodzący w torfowisko przejściowe, leg. RR; Piła vic., Ndl. Zdrojowa Góra – oddz. 120, 29 IV 2001, 3 exx.; 3 VII 2001, 2 exx., sadzawka otoczona młodnikiem sosnowym, leg. RR; rez. „Kuźnik” ad Piła, Ndl. Zdrojowa Góra – oddz. 193b, 13 V 2001, 12 exx., 3 VII 2001, 5 exx., 22 VII 2001, 2 exx., torfowisko przejściowe, leg. RR.

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Piła, os. Górne (XU19), 24 IV 1998, 1 ex., na krzewie, leg. RR; Piła vic., 9 V 2000, 1 ex.; 22 VI 2001, 1 ex., 28 VI 2001, 1 ex., wilgotne łąki, leg. RR; Lusowo ad Poznań (XU11), 9 V 1999, 1 ex., leg. SK; Chludowo vic. ad Biedrusko, poligon wojskowy, 14 V 2000, 1 ex., ad luc., leg. U. WALCZAK; Radojewo vic. ad Poznań, poligon wojskowy, 3 IX 1998, 1 ex., 23 X 1998, 1 ex., murawy kserotermiczne – czerpakowanie, leg. SK; Puszczykowo ad Poznań (XT07), 21 IV 1999, 1 ex., brzeg śródlęsnego bagniska, ściółka, leg. PJ; Promno ad Poznań, 22 VIII 1998, 1 ex., wysuszone torfowisko, na wierzbie, leg. PJ; 24 I 1999, 1 ex., 6 XI 1999, 17 exx., obrzeże śródlęsnego bagniska, w ściółce pod drzewami, leg. PJ; 27 II 1999, 2 exx., 16 X 1999, 3 exx., 23 X 1999, 7 exx., ściółka w zaroślach leszczynowych na brzegu bagniska, leg. PJ; 2 X 1999, 1 ex., leg. PJ; 16 X 1999, 1 ex., 17 II 2001, 2 exx., ściółka w olsie w pobliżu jeziora Dębiniac, leg. PJ.
- Puszcza Białowieska: Topiło (FD74), 28 VIII 1998, 1 ex., zarośla na brzegu zbiornika wodnego, leg. SK; Zielona Droga (FD74), 1 V 2000, 2 exx., leg. R. JASKUŁA.
- Wyżyna Lubelska: Gródek ad Hrubieszów (GB03), 8 V 2001, murawy kserotermiczne, 77 exx., leg. SK.

Najpospolitszy spośród gatunków *Scirtidae* w Polsce, w „Katalogu fauny Polski” (BURAKOWSKI i in. 1983) podany z 12 krain, wykazany także z Puszczy Białowieskiej (BOROWIEC i in. 1992), Podlasia (KUBISZ, SZWAŁKO 1991), Wzgórz Trzebnickich, Wyżyny Małopolskiej i Wyżyny Lubelskiej (BOROWIEC 1995) oraz z Bieszczadów (KUBISZ i in. 1998).

Cyphon palustris THOMSON, 1855

- Pojezierze Pomorskie: Piła vic., nad Zalewem Koszyce, 3 VII 2001, 2 exx., 5 VII 2001, 5 exx., w łągu, leg. RR.
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Piła vic., 28 IV 2001, 2 exx., wilgotne łąki, leg. RR.
- Beskid Zachodni: Ustroń vic., góra Skalica (CA40), 28 VII 2000, 3 exx., w kamieniołomie na wilgotnej skale, leg. RR.

Występuje w całej Polsce, choć należy do gatunków rzadkich. W „Katalogu fauny Polski” (BURAKOWSKI i in. 1983) podany z 13 krain, ponadto znany z Puszczy Białowieskiej (BOROWIEC i in. 1992) oraz Wyżyny Lubelskiej (BOROWIEC 1991).

Cyphon pubescens (FABRICIUS, 1792)

- Pobrzeże Bałtyku: Pogorzelnica vic. ad Niechorze, 8–9 VII 2001, 1 ex., w napływkach na brzegu morza, leg. RR.

- Pojezierze Pomorskie: Czapla vic., 3 VI 2000, 1 ex., na brzegu zatorfionego jeziora, leg. RR; rez. „Czarci Staw” ad Złotów, 4 VII 2000, 2 exx., ze ściółki na turzycowisku z *Betula pubescens* EHRH., wypłoszony z torfowców, leg. RR; Kujan vic., nad Jeziorem Czarcim, 24 VI 2001, 1 ex., leg. RR; Kujan vic., 23 X 1999, 1 ex., mrowisko *Formica* sp. z grupy „*rufa*” w łągu, leg. RR; Wersk vic., nad jeziorem Wielki Smólsk, 24 VI 2001, 1 ex., leg. RR; Wersk vic., nad jeziorem Mały Smólsk, 6 VII 2000, 1 ex., wypłoszony z torfowców, leg. RR; rez. „Kuźnik” ad Piła, Ndl. Zdrojowa Góra – oddz. 193b, 13 V 2001, 4 exx., 22 VI 2001, 2 exx., 3 VII 2001, 1 ex., torfowisko przejściowe, leg. RR; oddz. 193a, 22 VI 2001, 1 ex., bór bagienny, leg. RR; oddz. 191j, 5 VII 2001, 1 ex., brzeg Jeziora Rudnickiego, leg. RR; Piła vic., Ndl. Zdrojowa Góra – oddz. 119, 3 VII 2001, 1 ex., ols przechodzący w torfowisko przejściowe, leg. RR; oddz. 120, 29 IV 2001, 3 exx., sadzawka otoczona młodnikiem sosnowym, leg. RR.
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Piła vic., 28 VI 2001, 1 ex., wilgotne łąki, leg. RR; Chludowo vic. ad Biedrusko, poligon wojskowy, 11 VI 2000, 1♂, ad luc., leg. U. WALCZAK; Poznań, park Cytadela, (XU30/31) 3 II 1999, 1♂, zarośla parkowe, ściółka pod gruszą, leg. PJ; Promno ad Poznań, 2 VI 1997, 1♂, podmokła łąka, leg. PJ; 1 I 1999, 1 ex., ściółka pod głogiem w pobliżu rowu z wodą, leg. PJ; 23 I 1999, 1♀, 24 I 1999, 4♂♂, 6♀♀, 27 II 1999, 1♂, 13 XI 1999, 1♀, obrzeża śródleśnego bagniska, ściółka, leg. PJ; 4 XII 1999, 2♀♀, ściółka w zaroślach leszczynowych w pobliżu jeziora Dębiniec, leg. PJ; 8 I 2000, 1♂, ściółka pod świerkiem na brzegu śródleśnego bagniska, leg. PJ; 30 I 2000, 1♂, buczyna, próchno pniaka dębowego, leg. PJ; Puszczykowo ad Poznań, 4 III 1999, 2♀♀, ściółka pod olchami, śródleśne bagnisko, leg. PJ; Kórnik ad Poznań (XT49), 11 III 2001, 1♀, w mchu porastającym pień drzewa, leg. SK.
- Wyżyna Lubelska: Gródek ad Hrubieszów, 8 V 2001, 5♂♂, 14♀♀, murawy kserotermiczne, leg. SK.

W „Katalogu fauny Polski” (BURAKOWSKI i in. 1983) podany jako pewny z jednej krainy. Następnie wykazany z Pojezierza Pomorskiego (KUBISZ 1993), Podlasia (KUBISZ, SZWAŁKO 1991), Puszczy Białowieskiej (BOROWIEC i in. 1992), Wyżyny Małopolskiej (KUBISZ 1991), Wyżyny Lubelskiej (BOROWIEC 1995) i Roztocza (BOROWIEC 1991). Gatunek ten został uznany za rzadki w „Czerwonej liście chrząszczy Górnego Śląska” (KUBISZ i in. 1998), jednak prawdopodobnie jest znacznie pospolitszy niż to wynika z danych literaturowych. Nowy dla Pobrzeża Bałtyku i Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej.

Cyphon variabilis (THUNBERG, 1787)

- Pobrzeże Bałtyku: Pogorzelnica vic. ad Niechorze, 8–9 VII 2001, 45 exx., w napływkach na brzegu morza, leg. RR.
- Pojezierze Pomorskie: Wersk vic., nad jeziorem Wielki Smólsk, 24 VI 2001, 1 ex., leg. RR; Wersk vic., nad jeziorem Mały Smólsk, 6 VII 2000, 3 exx., wypłozzone z torfowcow, leg. RR; Kujan vic., Ndl. Złotów – oddz. 117, 13 VIII 2000, 1 ex., na wilgotnej łące, leg. RR; Piła vic., Ndl. Zdrojowa Góra – oddz. 119, 3 VII 2001, 1 ex., ols przechodzący w torfowisko przejściowe, leg. RR; oddz. 120, 29 IV 2001, 3 exx., 3 VII 2001, 6 exx., sadzawka otoczona młodnikiem sosnowym, leg. RR; rez. „Kuźnik” ad Piła, Ndl. Zdrojowa Góra – oddz. 193b, 13 V 2001, 7 exx., 22 VI 2001, 3 exx., 3 VII 2001, 6 exx., 22 VII 2001, 18 exx. torfowisko przejściowe, leg. RR; oddz. 193d, 13 V 2001, 1 ex., bór bagienny, leg. RR, S granica rezerwatu, 13 V 2001, 1 ex., leg. RR.
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Święty Wojciech ad Międzyrzecz, 21 VII 1998, 13♂♂, 4♀♀, ad luc., leg. M. MLECZAK; Piła vic., 9 V 2000, 1 ex., 27 IV 2001, 1 ex.; 3 V 2001, 1 ex., wilgotne łąki, leg. RR; Lusowo ad Poznań, 9 V 1999, 1♂, brzeg jeziora, na roślinności, leg. PJ; Chłudowo vic. ad Biedrusko, 4 VI 2000, 1♀, ad luc., leg. U. WALCZAK; 11 VI 2000, 1♂, ad luc., leg. U. WALCZAK; Poznań, park Cytadela, 13 V 1998, 1♂, trawnik, leg. PJ; Radojewo vic ad Poznań, poligon wojskowy, 2 VII 2000, 7♂♂, 10♀♀, brzegi zbiornika wodnego na skraju żarnowczyska, leg. SK; Promno ad Poznań, 29 IV 1997, 1♀, na stacji kolejowej, na ziemi, leg. PJ; 4 IV 1998, 2♂♂, śródleśne bagnisko, na trawach częściowo zalanych wodą, leg. PJ; 27 VI 1998, 1♂, podmokła łąka, na gałęziach wierzby, leg. PJ; 3 VII 1998, 1♀, strąśnięta z dębu w lesie mieszanym, leg. PJ; 16 VII 1998, 1♀, obrzeża torfowiska, na brzozie, leg. PJ; 24 I 1999, 1♂, 7♀♀, 14 III 1999, 1♂, 1♀, 13 XI 1999, 1♂, brzeg śródleśnego bagniska, ściółka pod drzewami, leg. PJ; 27 II 1999, 1♀, mech u podstawy pnia starej wierzby na brzegu śródleśnego bagniska, leg. PJ.
- Wyżyna Lubelska: Gródek ad Hrubieszów, 8 V 2001, 3♂♂, 2♀♀, murawy kserotermiczne, leg. SK.

W „Katalogu fauny Polski” (BURAKOWSKI i in. 1983) wymieniony z 6 krain, ponadto znany z Pojezierza Pomorskiego (KUBISZ 1993), Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej (BOROWIEC 1991), Podlasia i Puszczy Białowieńskiej (KUBISZ, SZWAŁKO 1991) oraz Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej (PAWŁOWSKI i in. 1994). Warto zaznaczyć, że już MYRDZIK (1933) określał ten gatunek jako pospolity, z czym zgadzają się autorzy niniejszego opracowania. Nowy dla Pobrzeża Bałtyku i Wyżyny Lubelskiej.

Prionocyphon serricornis (MÜLLER, 1821)

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Puszcza Notecka, Obrzycko (XU04), 11–16 VI 2001, 1♂, ad luc., leg. M. BĄKOWSKI; Poznań, park Cytadela, 17 VI 1999, 1♀, w locie, wieczorem, leg. SK.

Gatunek rzadko łowiony ze względu na specyfikę jego siedliska. W „Katalogu fauny Polski” (BURAKOWSKI i in. 1983) podawany z 12 krain, przy czym dane z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej pochodzą z 1910 roku. Wykazany został także z Pojezierza Pomorskiego (KUBISZ 1993) i Wyżyny Lubelskiej (BOROWIEC 1996);

Scirtes hemisphaericus (LINNAEUS, 1767)

- Pojezierze Pomorskie: Kujan vic., nad Jeziorem Czarcim, 24 VI 2001, 1 ex., leg. RR; Wersk vic., nad jeziorem Wielki Smólsk, 6 VII 2000, 1 ex., 24 VI 2001, 2 exx., leg. RR; Piła vic., Ndl. Zdrojowa Góra – oddz. 119, 3 VII 2001, 5 exx., ols przechodzący w torfowisko przejściowe, leg. RR; oddz. 120, 3 VII 2001, 20 exx., sadzawka otoczona młodnikiem sosnowym, leg. RR; Drawieński Park Narodowy, Bogdanka (WU58), 14 VII 1998, 1 ex., ad luc., leg. E. BARANIAK; rez. „Stary Załom” ad Człopa (WU78), 13 VII 1999, 2 exx., ad luc., leg. U. WALCZAK et E. BARANIAK; rez. „Kuźnik” ad Piła, Ndl. Zdrojowa Góra – oddz. 193b, 22 VII 2001, 2 exx., na torfowisku przejściowym, leg. RR.
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Lusowo ad Poznań, 1 VII 2000, 2 exx., brzegi Jeziora Lusowskiego, leg. SK; Dziembówko vic. (XU28), nad Notecią, 2 VII 2000, 2 exx., mokradła, na *Alnus glutinosa* (L.) GAERTN. wraz z *S. orbicularis*, leg. RR; Skórka vic., (XU29), nad Jeziorem Wapińskim, 18 VI 1999, 1 ex., leg. RR; Radojewo vic. ad Poznań, poligon wojskowy, 10 VI 1999, 6 exx., roślinność na brzegu Jeziora Glinnowieckiego, leg. SK; 2 VII 2000, 40 exx., czerpakowanie na obrzeżu niewielkiego zbiornika wodnego na skraju żarnowczyska, leg., SK; Biedrusko vic. ad Poznań, poligon wojskowy, 15 VI 2000, 3 exx., wilgotna łąka z wiazówką, leg. SK; Promno ad Poznań, 27 VI 1998, 1 ex., podmokła łąka, na gałęziach wierzby, leg. PJ; 13 VII 2000, 1 ex., ols, na liściu olchy, leg. PJ; Wielkopolski Park Narodowy, Osowa Góra (XT29), 22 VII 1994, 1 ex., ad luc., leg. E. BARANIAK.

W „Katalogu fauny Polski” (BURAKOWSKI i in. 1983) podawany z 10 krain, ponadto znany z Pojezierza Mazurskiego (PAKULNICKA i in. 1998), Puszczy Białowieskiej (BOROWIEC 1991) i Wzgórz Trzebnickich (BOROWIEC 1995). Gatunek bardzo pospolity, często występuje w znacznej liczbie osobników na liściach roślin porastających brzegi zbiorników wodnych.

Scirtes orbicularis (PANZER, 1793)

- Pojezierze Pomorskie: Kujan vic., nad jeziorem Borowno, 7 VII 2000, 1 ex., leg. RR; rez. „Kuźnik” ad Piła, S skraj Jeziora Rudnickiego, 27 VI 2001, 1 ex., leg. RR.
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Nowy Lubusz ad Słubice, 25/26 VII 2001, 1 ex., łągi, ad luc., leg. SK; Dziembówko vic., nad Notecią, 2 VII 2000, 4 exx., mokradła, na *Alnus glutinosa* wraz z *S. hemisphaericus*, leg. RR; Rogalin ad Poznań, 22 VI 1997, 2 exx., 17 VII 1999, 1 ex., brzeg rozlewiska, na roślinności zielnej, leg. PJ.

W „Katalogu fauny Polski” (BURAKOWSKI i in. 1983) podany z 5 krain, ponadto wykazany z Puszczy Białowieskiej (BOROWIEC 1995). Według naszych obserwacji *S. orbicularis* występuje wraz z *S. hemisphaericus* w tych samych biotopach, jest jednak znacznie rzadszy, co potwierdza dane literaturowe (SZULCZEWSKI 1922). Nowy dla Pojezierza Pomorskiego.

SUMMARY

32 beetle species from the families *Eucinetidae*, *Clambidae* and *Scirtidae* (*Coleoptera: Scirtoidea*) have been reported so far from Poland. However, data on their distribution are very fragmentary and knowledge regarding *Scirtoidea* in Poland remains unsatisfactory. The authors reviewed over 800 specimens collected in various regions of Poland; the paper presents detailed distributional data on *Eucinetidae* (1 species), *Clambidae* (4 species) and *Scirtidae* (16 species). *Cyphon pubescens* (FABR.) and *Cyphon variabilis* (THUNB.) are new to Baltic Coast; *Clambus punctulum* (BECK), *Elodes pseudominuta* (KLAUSN.), *Cyphon hilaris* NYH., *Cyphon kongsbergensis* MUNST. and *Scirtes orbicularis* (PANZ.) are new to Pomeranian Lakelands; *Clambus armadillo* (DE GEER) and *Cyphon pubescens* (FABR.) are new to Wielkopolska-Kujawy Lowlands; *Clambus nigrellus* REITT. is recorded for the first time from West Sudety Mts.; *Cyphon variabilis* (THUNB.) is newly reported from Lublin Uplands.

PIŚMIENNICTWO

- BOROWIEC L. 1991: Nowe stanowiska polskich *Helodidae* (*Coleoptera*). *Wiad. entomol.*, **10** (1): 61-62.
- BOROWIEC L. 1995: *Cyphon kongsbergensis* MUNSTER, 1924 nowy dla fauny Polski i nowe stanowiska kilku innych gatunków z rodziny *Cyphonidae* (*Coleoptera*). *Wiad. entomol.*, **14** (1): 39-42.
- BOROWIEC L. 1996: Chrzążcze (*Coleoptera*) nowe dla Wyżyny Lubelskiej. *Wiad. entomol.*, **15** (1): 57.
- BOROWIEC L., KANIA J. 1995: Chrzążcze (*Coleoptera*) nowe i rzadkie w faunie Bieszczadów. *Wiad. entomol.*, **14** (3): 153-157.

- BOROWIEC L., KANIA J., WANAT M. 1992: Chrząszcze (*Coleoptera*) nowe dla Puszczy Białowieskiej. *Wiad. entomol.*, **11** (3): 133-141.
- BURAKOWSKI B. 1991: *Eucinetus hopffgarteni* REITTER, 1885 (*Coleoptera*, *Eucinetidae*) – nowy dla fauny Polski przedstawiciel chrząszczy, oraz uwagi o europejskich gatunkach z rodzaju *Eucinetus* GERM. *Wiad. entomol.*, **10** (3): 147-151.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1983: Chrząszcze *Coleoptera* – *Scarabaeoidea*, *Dascilloidea*, *Byrrhoidea* i *Parnoidea*. *Kat. Fauny Polski*, Warszawa, XXIII, **9**: 1-264.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 2000: Chrząszcze *Coleoptera* – Uzupełnienia tomów 2–21. *Kat. Fauny Polski*, Warszawa, XXIII, **22**: 1-252.
- ENDRÖDY-YOUNGA S., 1971: 17. Familie Clambidae. W: FREUDE H., HARDE K. W., LOHSE G. A., *Die Käfer Mitteleuropas*, **3**. Goecke & Evers Verlag, Krefeld: 266-270.
- KLAUSNITZER B. 1992: 40. Familie: *Helodidae*. [W:] LOHSE G. A., LUCHT W. H.: *Die Käfer Mitteleuropas*. 2. Supplementband, Krefeld: 55-66.
- KLAUSNITZER B. 1996: *Coleoptera Scirtidae*, Marsh beetles. [W:] NILSSON (red.): *Aquatic Insects of North Europe – A Taxonomic Handbook*, Apollo Books: 203-208.
- KOCH K. 1989: *Die Käfer Mitteleuropas*. *Ökologie* **2**. Goecke & Evers Verlag, Krefeld. 382 ss.
- KUBISZ D. 1987: Preliminary studies on the species composition and numbers of the beetles (*Coleoptera*) found in pheromone traps used against ambrosia beetles (*Trypodendron* spp.). *Warsaw Agric. Univ. – SGGW-AR*, IVth Symposium on the Protection of Forest Ecosystems: 95-107.
- KUBISZ D. 1991: Nowe stanowiska *Cyphonidae* (*Coleoptera*) w południowej Polsce. *Wiad. entomol.*, **10** (1): 63-64.
- KUBISZ D. 1993: Fauna wybranych grup owadów (*Insecta*) Puszczy Bukowej koło Szczecina. 4. Przyczynek do znajomości chrząszczy (*Coleoptera*) z niektórych rodzin. *Wiad. entomol.*, **12** (2): 107-114.
- KUBISZ D., KUŚKA A., PAWŁOWSKI J. 1998: Czerwona lista chrząszczy (*Coleoptera*) Górnego Śląska. *Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Raporty Opinie*, **3**: 8-68.
- KUBISZ D., PAWŁOWSKI J. 1998: Suplement do znajomości chrząszczy (*Coleoptera*) Ojcowskiego Parku Narodowego i jego otuliny (w 145 rocznicę rozpoczęcia inwentaryzacji faunistycznej w Ojcowie). *Prądnik. Prace Muz. Szafera*, **11-12**: 293-323.
- KUBISZ D., SZWAŁKO P. 1991: Nowe dla Podlasia i Puszczy Białowieskiej gatunki chrząszczy (*Coleoptera*). *Wiad. Entomol.*, **10** (1): 5-14.
- KUBISZ D., SZWAŁKO P., WOJAS T. 1998: Materials to the fauna of *Coleoptera* of the Western Bieszczady Mts. (Polish Eastern Carpathians). *Roczn. Muz. Górn. (Przyr.)*, **15**: 5-15.
- LAWRENCE J. F., NEWTON A. 1995: Families and subfamilies of *Coleoptera* (with selected genera, notes, references and data family-group names). [W:] PAKALUK J. & ŚLIPIŃSKI S. A. (red.): *Biology, phylogeny and classification of Coleoptera: papers celebrating the 80th birthday of Roy A. CROWSON*. *Muz. Inst. Zool. PAN*, Warszawa: 779-1006.
- LOHSE G. A. 1979: 40. Familie: *Helodidae*. [W:] FREUDE H., HARDE K. W., LOHSE G. A.: *Die Käfer Mitteleuropas*, Bd. **6**. Goecke & Evers Verlag, Krefeld: 250-263.

- MYRDZIK K. 1933: Materiały do fauny chrząszczy lądowych województwa poznańskiego. Pr. Kom. Mat.-Przyr. PTPN, B, Poznań, **6**: 173-194.
- PAKULNICKA J., EYRE M., CZACHOROWSKI S. 1998: Materiały do znajomości wodnych i związanych z siedliskami wilgotnymi chrząszczy (*Coleoptera*) okolic Olsztyna. Wiad. entomol., **17** (2): 69-74.
- PAWŁOWSKI J., MAZUR M., MŁYNARSKI J. K., STEBNICKA Z., SZEPTYCKI A., SZYMczAKOWSKI W. 1994: Chrząszcze (*Coleoptera*) Ojcowskiego Parku Narodowego i terenów ościennych. Ojcowski PN, Muz. W. Szafera, Ojców. 247 pp.
- PAWŁOWSKI J., PETRYSZAK B., KUBISZ D., SZWAŁKO P. 2000: Chrząszcze (*Coleoptera*) Bieszczadów Zachodnich. Monografie Bieszczadzkie, Kraków, **8**: 9-143.
- SZULCZEWSKI J. W. 1922: Chrząszcze Wielkopolski. Prace Kom. Mat.-Przyr. PTPN, B, Poznań, **1** (3-4): 183-243.

Wiad. entomol.	22 (1)	Poznań 2003
----------------	--------	-------------

KRÓTKIE DONIESIENIA

SHORT COMMUNICATIONS

332. Nowe stanowiska żagnicy torfowej *Aeshna subarctica elisabethae* DJAKONOV, 1922 na Pomorzu Zachodnim

The new localities of *Aeshna subarctica elisabethae* DJAKONOV, 1922 in the Western Pomerania region

KEY WORDS: *Odonata*, *Aeshnidae*, *Aeshna subarctica*, faunistics, Western Pomerania, Poland.

Żagnica torfowa (*Aeshna subarctica* WALKER) jest gatunkiem występującym na dużych obszarach północnej i środkowej Holarktyki. Jej larwy rozwijają się przez 3–4 lata, głównie wśród zatopionych torfowców (*Sphagnum* sp.) na torfowiskach sfagnowych oraz w przybrzeżnej strefie zbiorników zarastanej przez te mchy. Omawiany gatunek jest tyrfobiontem, w szeregu regionów (zwłaszcza Europy środkowej) gatunkiem rzadkim i zagrożonym wyginięciem.

A. subarctica jest w Polsce gatunkiem rzadkim, chociaż MIELEWCZYK (1969: Pol. Pismo ent., **39**: 17-81) uważa go za regularnie spotykany i niekiedy bardzo liczny składnik odonofauny na torfowiskach sfagnowych. Z Tatr podają go FUDAKOWSKI (1930: Spraw. Kom. fizjogr., **64**: 87-174) i MIELEWCZYK (1969: *ibid.*), a z Gór Bystrzyckich MIELEWCZYK (1969: *ibid.*). Gatunek ten znacznie częściej spotykany był na nizinach. Przykładowo z niżu pochodzą stanowiska podawane przez MIELEWCZYKA (1969: *ibid.*): ówczesne powiaty: Goleniów, Puck, Brodnica, Mrągowo, Sejny – łącznie 7 stanowisk, BÖNSELA (2001: Wiad. entomol., **19**: 187-188): nad torfiankami w dolinie Biebrzy, BUCZYŃSKIEGO i STAŃCA (1997: Rocz. nauk. Pol. Tow. Ochr. Przyr. „Salamandra”, **2**: 95-107): torfowisko „Krugłe Bagno” na Pojezierzu Łęczyńsko-Włodawskim. Na terenie Pomorza Zachodniego stanowiska *A. subarctica* odnotowali m.in.: MIELEWCZYK (1969: *ibid.*): powiat Goleniów, oraz BERNARD (1989: Rocz. nauk. Pol. Tow. Ochr. Przyr. „Salamandra”, **2**: 67-93): jezioro z torfowiskiem w Słowińskim Parku Narodowym i jezioro dystroficzne koło Zielonej Chociny – ówczesne województwo śląskie, oraz trzy stanowiska w Drawieńskim Parku Narodowym.

Podczas badań faunistycznych w województwie zachodniopomorskim stwierdzono dwa nowe stanowiska występowania żagnicy torfowej:

- Równina Nowogardzka, UTM: VV95, śródlęśny zbiornik dystroficzny koło wsi Czermnica, gmina Nowogard. Powierzchnia ok. 0,5 ha, głębokość maks. ok. 3 m., otoczony lasem mieszanym. Z brzegów nachodzące pło torfowcowe z wąskim pasem trzciny (*Phragmites australis* (CAV.) TRIN ex STEUDEL) i turzycy (*Carex* sp.) na granicy wody. Lustro wody w ok. 60% zarośnięte przez rdestnicę pływającą (*Potamogeton natans* L.). Dwie larwy *A. subarctica* złowiono 5 i 22 VIII 1999 roku na stanowisku na obrzeżu turzyc, pomiędzy gałązkami gęsto rosnącej tu *Cladophora* sp.

- Pojezierze Szczecineckie, UTM: XV03, śródleśny zbiornik dystroficzny ok. 2 km na wschód od miejscowości Borne Sulinowo. Powierzchnia ok. 0,25 ha głębokość maks. ok. 2 m., otoczony lasem sosnowym, z zaroślami wierzbowymi przy brzegu zbiornika (porośnięta połowa linii brzegowej). Z brzegów nachodzące pło torfowcowe. Jedna larwa *A. subarctica* została złowiona 12 VI 2001 roku na granicy pła torfowcowego i wody.

Przemysław MROWIŃSKI, Barlinek
Andrzej ZAWAL, Kat. Zool. Bezkreg. i Limnol. USz, Szczecin

333. *Aeshna affinis* (VANDER L.) (*Odonata: Aeshnidae*) w dolinie Bugu w roku 2000

Aeshna affinis (VANDER L.) (*Odonata: Aeshnidae*) in the valley of River Bug in the year 2000

KEY WORDS: Dragonflies, *Odonata*, *Aeshna affinis*, E Poland, new localities, the River Bug valley.

Aeshna affinis (VANDER L.) jest ciepłolubną ważką śródziemnomorską, w Polsce do poprzedniej dekady znaną z nielicznych stanowisk. Poza pojedynczymi stwierdzeniami w Wielkopolsce i na Nizinie Mazowieckiej, leżały one w regionach południowych. Ostatnio ukazało się kilka doniesień z Lubelszczyzny i Wielkopolski, jednak wiedza o występowaniu omawianego gatunku w naszym kraju pozostaje niezadowolająca i cenne są wszelkie nowe obserwacje.

Prowadząc obserwacje w dolinie Bugu odkryłem w dniu 11 VIII 2000 trzy nowe stanowiska *Aeshna affinis*:

- Dorohusk (FB97), starorzecze Bugu (powierzchnia ok. 15 arów), okresowo połączone z rzeką, przy rzece głębokie, dalej płytkie, okresowo wysychające. Roślinność z dominacją *Carex* sp., tworzącej zwarty, łanowy szuwar ze związku *Magnocaricion*. Miejsca głębsze z otwartym lustrem wody, płytsze całkowicie zarośnięte przez turzyce.
1 terytorialny ♂ nad najpłytszą częścią zbiornika z gęstym szuwarem turzycowym.
- Uhańka ad Dorohusk (FB96), łąki na skraju pradoliny Bugu, przy szosie Hrubieszów-Dorohusk. Podłoże podmokłe, z mchami. Większa część łąki porośnięta wysokim, łanowym, zwartym szuwarem *Carex* sp. z domieszką *Juncus* sp.
3–4 terytorialne ♂♂ nad gęstymi szuwarami turzycowymi.
- Gródek ad Hrubieszów (GB13), nadbrzeżna łąka w widłach Huczwy i Bugu, corocznie zalwana przez obydwie rzeki, z płytkim zbiornikiem o powierzchni ok. 50 arów w centrum. Dominująca roślinność: trawy (*Graminae*), *Carex* sp., *Juncus* sp., miejscami *Schoenoplectus lacustris* (L.) PALLA.
2–3 terytorialne ♂♂ nad szuwarami traw i *Carex* sp.

Do niedawna *A. affinis* stwierdzano w Europie Środkowej bardzo rzadko. Jeszcze rzadsze były doniesienia o przetrwaniu zimy przez założone przez migrantów populacje: w Polsce odnotowano zaledwie kilka takich przypadków (BERNARD, SAMOŁĄG 1994: Opusc. zool. flumin., 117: 1-7). Każde doniesienie było więc prawdopodobnie świadectwem migracji z południowej części kontynentu. Od poprzedniej dekady ilość stwierdzeń wyraźnie wzrosła, tak więc mamy do czynienia przynajmniej z nasileniem migracji. Ostatnie dane z Polski

i Niemiec wskazują też, że niewielka część populacji może przeżyć zimę i w niektórych przypadkach przetrwać nawet kilka lat (BERNARD, SAMOŁĄG 1997: Opusc. zool. flumin., **153**: 1-12; BUCZYŃSKI 1999: Acta hydrobiol., **41**, 3/4: 219-230).

Na łąkach nadbużańskich koło Gródka *A. affinis* była już stwierdzana w 1995 r., w miejscu oddalonym o niecały kilometr od stanowiska podanego w tej pracy (BUCZYŃSKI 1996: Wiad. entomol., **15**, 1: 5-11). Jednak trudno uznać to za dowód istnienia tu trwałej populacji. Wskazuje to raczej na rolę doliny Bugu jako drogi migracji owadów.

Dziękuję Panu Rafałowi BERNARDOWI za cenne uwagi do pierwotnej wersji pracy.

Paweł BUCZYŃSKI, Zakł. Zool. UMCS, Lublin

334. Nowe stanowisko *Orthetrum coerulescens* (FONSCOLOMBÉ, 1837) (*Odonata: Libellulidae*) w południowo-wschodniej Polsce

New locality of *Orthetrum coerulescens* (FONSCOLOMBÉ, 1837) (*Odonata: Libellulidae*) in the southeastern Poland

KEY WORDS: Dragonflies, *Odonata*, *Orthetrum coerulescens*, new locality, SE Poland.

Orthetrum coerulescens (FONSCOLOMBÉ) rozwija się najczęściej w czystych, niewielkich wodach bieżących: strumieniach, źródłowych i przyźródłowych odcinkach mniejszych rzek, kanałach, rowach. W Polsce znany jest z ok. 50 stanowisk, w większości leżących w południowej części kraju: w górach i w regionach sąsiednich. Na niżu jest stosunkowo rzadki. Ponadto w ostatnich latach, mimo intensywnych badań, odkryto zaskakująco mało jego stanowisk. Może to sugerować, że omawiany gatunek znajduje się w regresie, i było powodem umieszczenia go w nowej edycji polskiej „Czerwonej listy ...” w kategorii DD (BERNARD i in. 2002: [W:] GŁOWACIŃSKI Z. (red.): Czerwona Lista Zwierząt Ginących i Zagrożonych w Polsce. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków: 125-127).

Prowadząc obserwacje na Wyżynie Lubelskiej, odkryto nowe stanowisko:

- Wieprzów Ordynacki ad Tomaszów Lubelski (FA79), 25 VIII 2001, 1♂, złowiony wczesnym wieczorem na okresowych rozlewiskach na łąkach wokół Wieprzowego Jeziora (politroficznego źródłowego zbiornika rzeki Wieprz), leg. et coll. P. ZIĘBA, det. P. BUCZYŃSKI. Więcej osobników nie obserwowano. Gatunki towarzyszące: *Sympetrum danae* (SULZ.) – pojedynczo, *Sympetrum sanguineum* (O. F. MÜLL.) – bardzo licznie.

Liczba doniesień o *O. coerulescens* z wyżyn południowo-wschodniej Polski jest zaskakująco mała. Z Rostocza wzmiankuje go jedynie URBAŃSKI (1948: Annls Univ. M. Curie-Skłodowska, Sec. C, **3**, 11: 289-317), bez podania stanowiska. Później nie był tu stwierdzany (ŁABĘDZKI 1985: Parki nar. Rez. przyr., **6**, 2: 85-91; ŁABĘDZKI 1990: [W:] Fauna Rostocza. Instytut Zoologii PAN, Warszawa: 30). Także z Wyżyny Lubelskiej i Wyżyny Wołyńskiej znane są tylko dwa stanowiska (BUCZYŃSKI 1996: Wiad. entomol., **15**, 1: 5-11; BUCZYŃSKI 1999: Acta hydrobiol., **41**, 3/4: 219-230). Wprawdzie omawiany gatunek jest elementem śródziemnomorskim, ale w Polsce dochodzi aż do Pomorza (m.in. DOBBRICK 1994: Ber. Westpreuss. bot.-zool. Ver., **45/46**: 21-24). Na omawianym obszarze powinien zatem znajdować korzystne warunki do rozwoju. Tym bardziej, że jego potencjalne siedliska występują tu w dużej liczbie. Można więc przypuszczać, że ubóstwo danych w piśmiennictwie jest odbiciem stanu

badania odonatologicznych w południowo-wschodniej Polsce, niewystarczająco uwzględniających siedliska zajmowane przez *O. coerulescens*. Rozstrzygnięcie tego problemu wymaga jednak dalszych badań.

Dziękujemy Panu Rafałowi BERNARDOWI za cenne uwagi do pierwotnej wersji pracy.

Paweł BUCZYŃSKI, Zakł. Zool. UMCS, Lublin
Przemysław ZIĘBA, Lublin

335. Nowe dane o ważkach (*Odonata*) Pojezierza Mazurskiego *

New data on dragonflies (*Odonata*) of the Masurian Lakelands

KEY WORDS: *Odonata*, dragonflies, faunistics, Masurian Lakelands, NE Poland.

Podczas urlopu spędzonego w 2001 r. w miejscowości Wikno (ad Nidzica), odbyłem wiele wypraw terenowych w celu obserwacji ważek. Oznaczałem je, obserwując imagines za pomocą lornetki. Pogoda była zwykle pochmurna, temperatury powietrza wynosiły od 14 do 18°C. Poniżej podaję penetrowane stanowiska i wykazane gatunki.

- Rezerwat leśny „Koniuszanka II” (UTM: DE61), 4 VI 2001, naturalny, silnie ocieniony strumień: *Calopteryx virgo* (L.), *Platycnemis pennipes* (PALL.), *Pyrrhosoma nymphula* (SULZ.).
- Jezioro Orłowskie i leżące obok małe jezioro bez nazwy (DE61), 6 i 10 VI 2001, wzdłuż brzegów: *Platycnemis pennipes* (PALL.), *Ischnura elegans* (VANDER L.), *Enallagma cyathigerum* (CHARP.), *Pyrrhosoma nymphula* (SULZ.), *Coenagrion puella* (L.), *C. pulchellum* (VANDER L.), *Somatochlora metallica* (VANDER L.), *Onychogomphus forcipatus* (L.), *Libellula quadrimaculata* L., *Orthetrum cancellatum* (L.). U *O. forcipatus*, *S. metallica* i *O. cancellatum* liczne larwy, wylinki i świeżo przeobrażone osobniki. Szczególnie liczny był *O. cancellatum*.
- Jezioro Łuknajno (EE46), 7 VI 2001, w szuwarach trzcinowych: *Platycnemis pennipes* (PALL.), *Ischnura elegans* (VANDER L.), *Coenagrion puella* (L.), *C. pulchellum* (VANDER L.), *Libellula quadrimaculata* L., *Leucorrhinia rubicunda* (L.). Kolejny gatunek – *Aeshna isosceles* (O. F. MÜLL.), obserwowano nad oddaloną o ok. 500 m kwicistą łąką, podczas polowania na drobne owady.
- Rzeka Krutynia między wsiami Krutyń (EE25) i Ukta (EE34), 16 VI 2001 (obserwacje podczas spływu kajakowego): *Calopteryx splendens* (HARR.), *C. virgo* (L.), *Platycnemis pennipes* (PALL.), *Pyrrhosoma nymphula* (SULZ.), *Coenagrion puella* (L.), *C. pulchellum* (VANDER L.), *Erythromma najas* (HANSEM.), *E. viridulum* (CHARP.), *Brachytron pratense* (O. F. MÜLL.), *Aeshna isosceles* (O. F. MÜLL.), *Gomphus vulgatissimus* (L.), *Somatochlora metallica* (VANDER L.), *Libellula quadrimaculata* L. Szczególnie liczne były *C. virgo* i *B. pratense*. Mniej liczne były: *C. splendens*, *C. puella*, *C. pulchellum*, *P. nymphula*, *P. pennipes* i *Libellula quadrimaculata*. *E. najas* i *E. viridulum* występowały tylko miejscami, na odcinkach dobrze nasłonecznionych, zaś *G. vulgatissimus* tylko wzdłuż jednego odcinka szlaku. *A. isosceles* i *S. metallica* odnotowałem tylko raz, na odcinku z dobrze rozwiniętym szuwarem trzcinowym.

Pawłowi BUCZYŃSKIEMU serdecznie dziękuję za przetłumaczenie pracy na język polski.

Christoph WILLIGALLA, Dallgow-Döberitz (Niemcy)

*Druk pracy sfinansowany przez autora.

336. Materiały do poznania ryjkowcowatych (*Coleoptera: Curculionoidea*) Podlasia

Contributions to the knowledge of the weevils (*Coleoptera: Curculionoidea*) of the Podlasie region

KEY WORDS: *Coleoptera, Curculionoidea*, faunistics, Podlasie region, E Poland.

Podlasie jest miejscem występowania unikatowych w skali kraju środowisk. Zaliczyć do nich można min łąki i torfowiska Poleskiego Parku Narodowego i Lasów Sobiborskich oraz różnorodne zbiorowiska łąkowe i leśne północnej części Doliny Bugu. Stanowią one potencjalnie dogodnie siedliska dla rozwoju wielu gatunków ryjkowcowatych.

W pracy zebrano dane dotyczące 26 ryjkowcowatych nie notowanych dotychczas z Podlasia, z wyłączeniem Puszczy Białowieskiej (traktowanej w „Katalogu fauny Polski” jako osobny region). Większość z nich zaliczyć należy do taksonów znanych z wielu stanowisk w kraju; obok nich odnotowano także gatunki zaliczane do rzadkości faunistycznych. Za wyjątkiem jednego (zlokalizowanego w Poleskim Parku Narodowym), wszystkie podane niżej stanowiska są położone w Dolinie Bugu

Caenorhinus germanicus (HERBST)

– Stulno (FB89), 25 VI 2000, 1 ex.; do parasola entomologicznego z zarośli wierzbowych.

Byctiscus populi (L.)

– Wólczyny (FC80), 18 VI 2001, 1 ex.; „na upatrzonego” z *Populus* sp.;

– Stulno (FB89), 14 V 2001, 1 ex.; „na upatrzonego” z *Populus* sp.

Pseudoperapion brevirostre HERBST

– Stulno (FB89), 17 VII 2001, 1 ex.; 14 VIII 2001, 1 ex.; czerpakiem entomologicznym w zbiorowisku łąkowym.

Ceratapion basicorne (ILLIG.)

– Wólczyny (FC80), 17 VI 2001, 1 ex.; czerpakiem w zbiorowisku psammofilnym.

Ceratapion gibbirostre GYLL.

– Stulno (FB89), 14 V 2001, 1 ex.; czerpakiem w zbiorowisku psammofilnym.

Holotrichapion ononis KIRBY

– Stulno (FB89), 17 VII 2001, 2 exx.; czerpakiem w zbiorowisku łąkowym.

Trachyphloeus aristatus (GYLL.)

– Stulno (FB89), 18 VI 2001, 1 ex.; pułapka Barbera w zbiorowisku psammofilnym, na zboczu wydmy o ekspozycji południowo-zachodniej.

Sitona gressorius (FABR.)

– Wola Stuleńska vic. (FB89), 9 X 2001, 1 ex.; czerpakiem na janowcu barwierskim (*Genista tinctoria* L.) na poboczu drogi.

Rzadko spotykany ryjkowiec ciepłolubny żerujący m.in. na różnych gatunkach koniczyn (*Trifolium* spp.), zarnowcu miotlastym (*Sarothamnus scoparius* (L.) WIMM.), janowcu barwierskim i robinii akacjowej (*Robinia pseudacacia* L.) (CMOLUCH, STANIEC 1989 (1986): Ann. UMCS, C, 41: 163-166). Poza stanowiskami w rez. „Stawska Góra” (ŁĘTOWSKI, STANIEC 1997: Wiad. entomol., 16, 1: 21-28) i licznej populacji w miejscowości Czumów ad Hrubieszów (5 exx., 5 X 2001 – zbiory autorów) jest to kolejne stanowisko zlokalizowane we wschodniej Polsce świadczące o systematycznej ekspansji tego ryjkowca w kierunku północno-wschodnim.

Tanymecus palliatus (FABR.)

– Stulno (FB89), 17 VII 2001, 2 exx.; czerpakiem w zbiorowisku łąkowym.

Dorytomus rufatus (BED.)

- Stulno (FB89), 17 VII 2001, 1 ex.; do parasola entomologicznego z zarośli wierzbowych. Gatunek dendrofilny żerujący na różnych gatunkach wierzb.

Tychius schneideri (HERBST)

- Stulno (FB89), 18 VI 2001, 1 ex.; czerpakiem w zbiorowisku psammofilnym na zboczu wydmy o ekspozycji południowo-zachodniej.
Kserotermofilny ryjkowiec należący do rzadziej spotykanych przedstawicieli swojego rodzaju. Monofagiczny, związany z przelotem pospolitym (*Anthyllis vulneraria* L.).

Magdalis frontalis (GYLL.)

- Stulno (FB89), 18 VI 2001, 1 ex.; pułapka Barbera w zbiorowisku psammofilnym, na zboczu wydmy o ekspozycji południowo-zachodniej.

Lepyrus palustris (SCOP.)

- Stulno (FB89), 9 X 2001, 1 ex.; do parasola entomologicznego z zarośli wierzbowych.

Marmaropus besseri GYLL.

- Wołczyny (FC80), 17 VIII 2001, 1 ex.; czerpakiem w nadbrzeżnym zbiorowisku łąkowym.

Amalus scortillum (HERBST)

- Stulno (FB89), 14 V 2001, 1 ex.; czerpakiem w zbiorowisku psammofilnym na zboczu wydmy o ekspozycji południowo-zachodniej.

Ceutorhynchus hirtulus GERM.

- Wołczyny (FC80), 14 V 2001, 1 ex.; czerpakiem w runie łągu wierzbowego.

Ceutorhynchus pervicax (WEISE)

- Wola Stuleńska vic. (FB89), 12 VI 2001, 1 ex.; czerpakiem w runie olsu.

Ethelcus denticulatus (SCHRANK.)

- Stulno (FB89), 14 V 2001, 2 exx.; czerpakiem w zbiorowisku psammofilnym na zboczu wydmy o ekspozycji południowo-zachodniej.

Datonychus angulosus (BOH.)

- Wołczyny (FC80), 18 VI 2001, 2exx.; czerpakiem w runie łągu wierzbowego.

Mogulones geographicus (GOEZE)

- okolice rez. „Kózki” ad Siemiatycze (FC39), 19 VI 2000, 2 exx.; „na upatrzonogo” na żmijowcu zwyczajnym (*Echium vulgare* L.).

Gymnetron beccabungae (L.)

- Poleski Park Narodowy, Jezioro Długie (FC40), 6 VI 1996, 3 exx.; 25 VII 1996, 1 ex.; czerpakiem na torfowisku przejściowym.
Gatunek żyjący na *Veronica beccabunga* L.

Cionus olivieri ROSENSCH.

- Gnojno (FC49), 25 IX 2000, 2 exx.; „na upatrzonogo” na dziewannie (*Verbascum* sp.).
- Dolina Bugu: Wołczyny (FC80), 17 VIII 2001, 6 exx.; „na upatrzonogo” z dziewanny (*Verbascum thapsus* L.) na suchym zboczu wydmy.

Pseudorchestes pratensis (GERM.)

- Wołczyny (FC80), 17 VIII 2001, 1 ex.; czerpakiem w zbiorowisku łąkowym.
- Stulno (FB89), 17 VIII 2001, 1 ex.; czerpakiem w zbiorowisku psammofilnym na zboczu wydmy, o ekspozycji południowo-zachodniej.
Ryjkowiec spotykany na łąkach, pastwiskach, zaroślach; żyje na chabrze łąkowym (*Centaurea jacea* L.).

337. *Calamobius filum* (ROSSI, 1790) (*Coleoptera: Cerambycidae*) omyłkowo wykazany z Polski – weryfikacja danych z piśmiennictwa

Calamobius filum (ROSSI, 1790) (*Coleoptera: Cerambycidae*) erroneously reported from Poland – verification of literature data

KEY WORDS: *Coleoptera, Cerambycidae, Calamobius filum*, Poland.

Calamobius filum (ROSSI) jest gatunkiem szeroko rozprzestrzenionym w krajach śródziemnomorskich, na północ dociera do Szwajcarii, południowych Niemiec, Austrii, Węgier, Moraw i Słowacji (BURAKOWSKI i in. 2000: Kat. Fauny Polski, XXIII, 22: 1-252). Informację o jego występowaniu w Polsce podał COCKELL (1990: Bull. AES, 49: 217-220). Donosi o obfitym występowaniu tego chrząszcza na terenie Bieszczadzkiego Parku Narodowego, na kwiatach, w lipcu 1988 roku, określając go jako gatunek lokalnie liczny. Na podstawie tej publikacji *C. filum* został przez BURAKOWSKIEGO i in. (2000: ibidem) zaliczony do fauny Polski. Na tej samej podstawie został umieszczony w zbiorowym opracowaniu dotyczącym chrząszczy Bieszczadów Zachodnich (PAWŁOWSKI i in. 2000: Monogr. Bieszczadzkie, 8: 9-143), oraz podany z Polski przez ZIELIŃSKIEGO (2002: Kózkowate. Seria „Monografie Przyrodnicze” Nr 9, Wydawnictwo Klubu Przyrodników, Świebodzin. 111 ss.). Należy wspomnieć, że z naszego kraju wymieniają ten gatunek także ALTHOFF i DANILEVSKY (1997: A Check-list of Longicorn Beetles (*Coleoptera, Cerambycoidea*) of Europe. Slovensko entomološko društvo Štefana Michielija, Ljubljana. 64 ss.), nie podając jednak dalszych szczegółów i raczej omyłkowo, na co wskazuje SAMA (2002: Atlas of the *Cerambycidae* of Europe and the Mediterranean Area. Volume 1: Northern, Western, Central and Eastern Europe. British Isles and Continental Europe from France (excl. Corsica) to Scandinavia and Urals. Nakladatelství Kabourek, Zlín. 173 ss.). Również JENIŠ (2001: Long-horned beetles. *Distenidae, Oxypeltidae, Vesperidae, Anoplodermatidae & Cerambycidae I. Vesperidae & Cerambycidae* of Europe I. Ateliér Regulus, Zlín. 333 ss.) potwierdza jego występowanie w Polsce, z pewnością opierając się na wspomnianych danych z piśmiennictwa. Omawiany gatunek figuruje ponadto w Internecie, na liście kózkowatych Polski sporządzonej przez Jacka KURZAWĘ (adres strony: <http://entomo.republika.pl/cerlistwern.htm>), w oparciu o dane zamieszczone przez BURAKOWSKIEGO i in. (2000: ibidem).

Występowanie *C. filum* na terenie Bieszczadów uznałem za mało prawdopodobne. Podjąłem więc próbę sprawdzenia oznaczeń okazów dowodowych. W październiku 2002 roku nawiązałem kontakt za pomocą poczty elektronicznej z autorem wspomnianej publikacji, którym jest entomolog-amator dr Charles S. COCKELL, pracujący w British Antarctic Survey w Cambridge (Wielka Brytania). Dzięki jego uprzejmości, w listopadzie 2002 otrzymałem tą drogą fotografie spreparowanych egzemplarzy *Cerambycidae* złowionych przez niego przed laty w Bieszczadach. Wśród nich znajduje się okaz *Agapanthia villosoviridescens* (DE GEER), nie wymieniony przez niego w publikacji i omyłkowo wzięty za *C. filum*. Zaistniała pomyłka dowodzi, że w przypadku podawania wszelkich informacji faunistycznych, a w szczególności dotyczących gatunków wcześniej na danym obszarze nie stwierdzanych, należy zachować dużą ostrożność i konsultować prawidłowość oznaczeń z uznanymi specjalistami.

Warto zaznaczyć, że występowanie *C. filum* jest w Polsce możliwe, ponieważ gatunek ten został kilka lat temu znaleziony w przygranicznej miejscowości Krnov w Czechach (okolice Bramy Morawskiej) (SLÁMA 1998: Tesaříkovití – *Cerambycidae* České republiky a Slovenské republiky (Brouci – *Coleoptera*). Milan Sláma, Krhanice. 383 ss.).

Jakub MICHALCEWICZ, Kat. Entomol. Leśnej AR, Kraków

338. Kałużnice (*Coleoptera: Hydrophiloidea*) nowe dla Pojezierza Mazurskiego i Pomorskiego

First records of some species of *Hydrophiloidea* (*Coleoptera*) from the Mazurian and Pomeranian Lakelands

KEY WORDS: *Coleoptera*, *Hydrophiloidea*, faunistics, lakelands, N Poland.

Pojezierze Mazurskie i Pomorskie należą do krain najstąbiej poznanych pod względem występowania kałużnic. Do tej pory ze 149 gatunków stwierdzonych w Polsce, na terenie Pojezierza Mazurskiego znaleziono 23 gatunki, a na obszarze Pojezierza Pomorskiego 45 gatunków. Poniżej podajemy 2 gatunki nowe dla Pojezierza Mazurskiego i 13 nowych dla Pojezierza Pomorskiego (wg podziału Polski na krainy, przyjętego w „Katalogu Fauny Polski”). Są to gatunki łowione w Polsce dość często, jednak do tej pory nie wykazane z tych krain. Okazy dowodowe znajdują się w zbiorach autorów.

- Pojezierze Mazurskie, leśniczówka Szwałewo ad Siemiany (DE05), 25 VII 2000, na światło, leg., det. et coll. P. BUCZYŃSKI:

Cercyon (*Cercyon*) *tristis* (ILLIG.) – 1 ex.

Berosus (*Enoplurus*) *spinosus* (STEVEN) – 2 exx.

- Pojezierze Pomorskie, Długie ad Strzelce Krajeńskie (WU46), 9 V 2001, odchody dzika (na torfowisku wysokim), leg. A. GAWROŃSKI, det. M. PRZEWOŹNY, coll. A. GAWROŃSKI et M. PRZEWOŹNY:

Sphaeridium bipustulatum FABR. – 3 exx.

Sphaeridium lunatum FABR. – 11 exx.

Sphaeridium scarabaeoides (L.) – 8 exx.

Cercyon (*Cercyon*) *haemorrhoidalis* (FABR.) – 2 exx.

Cercyon (*Cercyon*) *melanocephalus* (L.) – 2 exx.

Cercyon (*Cercyon*) *obsoletus* (GYLL.) [= *lugubris* (OLIV.)] – 11 exx.

Cercyon (*Cercyon*) *pygmeus* (ILLIG.) – 18 exx.

Cryptopleurum minutum (FABR.) – 7 exx.

- Pojezierze Pomorskie, Długie ad Strzelce Krajeńskie (WU46), 24 XI 2001, kępa torfowców na torfowisku wysokim, leg., det. et coll. A. GAWROŃSKI:

Enochrus (*Methyrus*) *affinis* (THUNB.) – 1 ex.

- Pojezierze Pomorskie, Bogdanka ad Drawno (WU58), 15 VI 1997, pułapka świetlna, leg. et coll. A. GAWROŃSKI, det. M. PRZEWOŹNY:

Hydrobius fuscipes (L.) – 3 exx.

- Pojezierze Pomorskie, tofowisko „Konotop” ad Bierzwnik (WU58), 7 XII 2001, kępa torfowców na torfowisku wysokim, leg., det. et coll. A. GAWROŃSKI:

Chaetarthria seminulum (HERBST) – 1 ex.

Hydrochus carinatus GERM. – 1 ex.

- Pojezierze Pomorskie, dolina Stążki ad Tuchola (XV84), 17 IX 2001, torfowisko wysokie, kotłowe, leg. M. LAMENTOWICZ, det. M. PRZEWOŹNY, coll. A. GAWROŃSKI

Cymbiodyta marginella (FABR.) – 1 ex.

Arkadiusz GAWROŃSKI, Zakł. Takson. i Ekol. Zwierząt UAM, Poznań
 Paweł BUCZYŃSKI, Zakł. Zool. UMCS, Lublin
 Marek PRZEWOŹNY, Poznań

339. Wodne chrząszcze (*Coleoptera: Haliplidae, Noteridae, Dytiscidae, Hydrochidae, Helophoridae, Hydrophilidae*) złowione w Lublinie w latach 1967–1972

Water beetles (*Coleoptera: Haliplidae, Noteridae, Dytiscidae, Hydrochidae, Helophoridae, Hydrophilidae*) collected in Lublin City during the years 1967–1972

KEY WORDS: *Coleoptera*, water beetles, faunistics, Lublin City, Poland.

Występowanie wodnych chrząszczy na Wyżynie Lubelskiej jest słabo poznane. Do 1976 r. z najczęściej analizowanych rodzin (*Haliplidae, Noteridae, Dytiscidae, Gyrinidae, Hydraenidae, Hydrochidae, Helophoridae, Hydrophilidae*) wykazano tylko 35 gatunków (BURAKOWSKI i in. 1976: Kat. Fauny Polski, XXIII, 4: 1-307). Później ukazało się 9 prac (BUCZYŃSKI 1997: Wiad. entomol. 16: 229; BUCZYŃSKI 2001: Pol. Pismo ent. 70: 253-257; BUCZYŃSKI 2003a: Wiad. entomol., 21: 245; BUCZYŃSKI 2003b: Wiad. entomol., 21: 249; BUCZYŃSKI, PRZEWOŹNY 2002: Parki nar. Rez. przyr., 21: 283-297; BURAKOWSKI i in. 2000: Kat. Fauny Polski, XXIII, 4: 1-252; KOWALIK 1999: [W:] WOJCIECHOWSKI I. (red.): Biologiczne aspekty funkcjonowania zbiorników zaporowych. Lublin: 42-46; RADWAN i in. 1983: [W:] Lubartów i Ziemia Lubartowska. Lubartowskie Tow. Regionalne, Lubartów: 188-195; RADWAN i in. 1987: [W:] Ekologiczno-gospodarcze problemy rozwoju górnictwa Lubelskiego Zagłębia Węglowego. NOT, Lublin: 75-96). Dzięki temu liczba wykazanych gatunków wzrosła do 139. Jednak obfitsze dane pojawiły się dopiero pod koniec lat 90-tych XX w., więc informacje o dawniejszej faunie pozostają bardzo ubogie. Stąd cenne są wszelkie informacje, mogące zmienić tę sytuację. Poniżej podajemy dane, zebrane w dolinie Czechówki w granicach miasta Lublina w latach 1967, 1968 i 1972 (leg. J. NAPIÓRKOWSKA-KOWALIK et W. KOWALIK). Obejmują one 29 gatunków, z których siedem jest nowych dla Wyżyny Lubelskiej (zaznaczono je gwiazdką [*]):

- Lublin (FB07), ul. Główna, rzeka Czechówka, czerpak hydrobiologiczny, 20 VI 1972: *DYTISCIDAE* – *Porhydrus lineatus* (FABR.), 1 ex.; *Ilybius fuliginosus* (FABR.), 1 ex.; *HELOPHORIDAE* – *Helophorus brevipalpis* (BEDEL), 2 exx.; *H. griseus* HERBST, 2 exx.; *H. minutus* FABR., 2 exx.; *HYDROPHILIDAE* – *Anacaena limbata* (FABR.), 5 exx.; *Helochares obscurus* (O. F. MÜLL.), 4 exx.; *Enochrus affinis* (THUNB.), 2 exx.
- Lublin (FB07), ul. Snopkowska, dwa stawki koło Czechówki (zasypane w latach 70-tych), czerpak hydrobiologiczny, 3 V 1967 i 28 VI 1972 (liczby osobników podane są odpowiednio dla obydwu dat): *HALIPLIDAE* – *Haliphus fluviatilis* AUBÉ, 0 ex. / 1 ex.; *H. immaculatus* GERH., 0 ex. / 1 ex.; *NOTERIDAE* – *Noterus clavicornis* (DEG.), 3 exx. / 0 ex.; *N. crassicornis* (O. F. MÜLL.), 1 ex. / 36 exx.; *DYTISCIDAE* – *Laccophilus hyalinus* (DEG.), 0 ex. / 6 exx.; *Ilybius fenestratus* (FABR.), 0 ex. / 1 ex.; *Rhantus latitans* SHARP, 1 ex. / 0 ex.; *HYDROCHIDAE* – *Hydrochus elongatus* (SCHALL.)*, 1 ex. / 0 ex.; *HYDROPHILIDAE* – *Helochares obscurus*, 0 ex. / 1 ex.
- Lublin (FB07), Al. Solidarności, ogródki działkowe im. Pułaskiego, do lampy rtęciowej, 20 VI 1968 i 27 VI 1968 (liczby osobników podane jak wyżej): *DYTISCIDAE* – *Coelambus impressopunctatus* (SCHALL.), 2 exx. / 0 ex.; *Hydroglyphus pusillus* (FABR.), 5 exx. / 0 ex.; *Ilybius fuliginosus*, 0 ex. / 1 ex.; *Rhantus notatus* (FABR.), 0 ex. / 1 ex.; *HELOPHORIDAE* – *Helophorus brevipalpis*, 2 exx. / 0 ex.; *H. obscurus* (MULS.)*, 1 ex. / 0 ex.; *HYDROPHILIDAE* – *Cercyon bifenestratus* KÜST.*, 2 exx. / 0 ex.; *C. marinus* THOMS.*, 2 exx. / 3 exx.; *C. tristis* (ILL.), 1 ex. / 1 ex.; *C. quisquilius* (L.)*, 4 exx. / 0 ex.; *C. unipunctatus* (L.)*, 0 ex. / 1 ex.; *Helochares obscurus*, 1 ex. / 0 ex.; *Enochrus affinis*, 30 exx. / 0 ex.; *E. melanoc-*

phalus (OL.), 1 ex. / 0 ex.; *E. ochropterus* (MARSH.), 0 ex. / 6 ex.; *E. quadripunctatus* (HERBST), 1 ex. / 0 ex.; *Berosus spinosus* STEVEN*, 3 ex. / 1 ex.

Z podanych chrząszczy, na szczególną uwagę zasługuje rzadko łwiony *Cercyon bifene-stratus*. Interesujące jest też wykazanie halofilnego *Berosus spinosus*.

Paweł BUCZYŃSKI, Zakł. Zool. UMCS, Lublin
Witold KOWALIK, Kat. Zool. AR, Lublin
Marek PRZEWOŹNY, Poznań

340. Materiały do poznania ryjkowców (*Coleoptera: Curculionidae*) Roztocza

Contributions to the knowledge of the weevils (*Coleoptera: Curculionidae*) of the Roztocze region

KEY WORDS: Weevils, *Coleoptera, Curculionidae*, faunistics, Roztocze region, E Poland.

Tereny Roztocza Południowego były miejscem stosunkowo licznych prac faunistycznych. Wyniki ich mówią o występowaniu tu wielu bardzo rzadkich w skali kraju gatunków. Dotyczy to przede wszystkim fauny obszarów kserotermicznych. Jednak ze względu na dużą różnorodność biotopów tworzących krajobraz Roztocza (i potencjalne siedliska owadów) lista dotychczas stwierdzonych tu gatunków jest z pewnością niepełna. Poniżej podajemy cztery gatunki nowe dla tej krainy, odkryte w ostatnich latach.

CURCULIONIDAE

Otiorhynchus velutinus GERMAR, 1824

– Rezerwat „Biała Góra” ad Tomaszów Lubelski (FA79), 25 V 1995, 1 ex. złowiono za pomocą czerpaka w zbiorowisku kserotermicznym.

Gatunek kserotermofilny, żerujący na koniczynach i na janowcu; w Polsce poławiany na nielicznych stanowiskach na Wyżynie Małopolskiej i Lubelskiej.

Larinus turbinatus GYLLENHAL in SCHOENHERR, 1836

– Rezerwat „Biała Góra” ad Tomaszów Lubelski (FA79), 25 VI 1996, 1 ex. złowiono czerpakiem entomologicznym w okolicach zbiorowiska kserotermicznego.

Chrząszcz rzadko łwiony. Jako rośliny żywicielskie podawane są: *Carduus nutans* L. i *Cirsium* spp. Preferuje miejsca nasłonecznione, łąki, ugory, brzegi lasów.

Notaris maerkeli (BOHEMAN in SCHOENHERR, 1843)

– Rezerwat „Biała Góra” ad Tomaszów Lubelski (FA79), 9 IV 1996, 1 ex. wysiano sitem entomologicznym z runa lasu porastającego wąwóz.

Gatunek zamieszkujący wilgotne łąki śródleśne, występujący w Europie Środkowej. Poławiany rzadko i nielicznie w kilkunastu krainach.

Rynchaenus quedenfeldtii (GERHARDT, 1865)

– Rezerwat „Biała Góra” ad Tomaszów Lubelski (FA79), 2 V 1997, 2 ex. złowiono do parasola entomologicznego z drzew porastających zbocza wąwozu.

Gatunek rzadki, związany z wiązem pospolitym, spotykany w lasach, na suchych zboczach; w Polsce odławiany dotychczas na Śląsku, Polesiu Lubelskim i Wyżynie Małopolskiej.

Jacek ŁĘTOWSKI, Rafał GOSIK, Wojciech CZARNIAWSKI, Zakł. Zool. UMCS, Lublin

341. Nowe stanowiska ośmiu ciekawych gatunków biegaczowatych (*Coleoptera: Carabidae*) w Polsce

New localities of eight interesting species of ground beetles (*Coleoptera: Carabidae*) in Poland

KEY WORDS: *Coleoptera, Carabidae, Nothophilus germinyi, Elaphrus uliginosus, Bembidion modestum, Bembidion pallidipenne, Lasiotrechus discus, Trechus obtusus, Agonum marginatum, Harpalus flavescens*, faunistics, Poland.

Nothophilus germinyi FAUVEL, 1863

– Beskid Wschodni: Polany Surowiczne ad Barwinek (EV67), 5 VIII 1998, ok. 700m n.p.m., 1 ex., leg. R. JASKUŁA.

Gatunek znany ze środkowej i północnej Europy oraz z Kaukazu. Zasiedla brzegi lasów i łąk, spotykany także na wrzosowiskach i torfowiskach.

Elaphrus (Elaphrus) uliginosus FABRICIUS, 1792

– Puszcza Białowiecka: Białowieża (FD94) – brzeg rzeki Narewki, 3 V 2000, w towarzystwie *Carabus granulatus* L., *Elaphrus cupreus* DUFT., *Chlaenius nigricornis* FABR. i *Agonum sex-punctatum* (L.), 3 exx., leg. R. JASKUŁA.

Chrząszcz znany z Europy, Syberii, Kaukazu i Azji Mniejszej. Na terenie kraju poławiany sporadycznie, głównie w pobliżu wód stojących.

Bembidion (Peryphus) modestum (FABRICIUS, 1801)

– Nizina Mazowiecka: Nowa Somianka ad Barcice (ED22), 10 VI 1998, w towarzystwie *Bembidion punctulatum* DRAPIEZ, 1ex., leg. M. GRABOWSKI.

Górski gatunek zamieszkujący Europę od Pirenejów przez Alpy i Karpaty do Bałkanów. Spotykany na brzegach rzek i potoków, głównie w górach i na pogórzu. Bywa niekiedy znooszony z wodami powodziowymi na tereny nizinne.

Bembidion (Actedium) pallidipenne (ILLIGER, 1802)

– Półwysep Bałtyku (Zatoka Pucka): Władysławowo (CF37), 11 VI 1999, piaszczysty brzeg, pomiędzy obunogimi – skorupiakami z rodzaju zmieraczek (*Talitrus* LATR.), 1 ex., leg. M. GRABOWSKI.

Halofilny gatunek zamieszkujący wybrzeża Atlantyku, Morza Północnego i Bałtyku. Zasadza piaszczyste plaże nadmorskie w pobliżu lub bezpośrednim sąsiedztwie wody. W Polsce pewne stanowiska znajdują się na Wybrzeżu, przy czym większość z nich dotyczy okresu międzywojennego.

Trechus (Trechus) obtusus ERICHSON, 1837

– Wyżyna Krakowsko-Wieluńska: rez. „Parkowe” ad Złoty Potok (CB82), partia przyotworowa Jaskini Niedźwiedziej, 14 VIII 2000, 1ex., leg. R. JASKUŁA.

Gatunek znany z całej Europy z wyjątkiem wschodniej Rosji i północnej Fennoskandii, występuje także w północnej Afryce i na Bliskim Wschodzie. W Polsce wykazywany przede wszystkim z zachodniej i południowej części, gdzie zasiedla tereny otwarte na glebach niezbyt wilgotnych. Spotykany także w ściółce w zaroślach wierzbowych. Ze względu na duże podobieństwo do *Trechus quadristriatus* (SCHRANK), z którym był często mylony, duża część stanowisk na terenie kraju wymaga potwierdzenia.

Lasiotrechus discus (FABRICIUS, 1792)

– Nizina Mazowiecka: rez. „Las Łągiewnicki” ad Łódź (CC94), 26 VI 1999, wysiany ze ściółki nad brzegiem kałuży, w towarzystwie *Bembidion mannerheimii* (C. R. SAHLBERG) i *Epaphius secalis* (PAYK.), 1ex., leg. R. JASKUŁA.

– Pobrzeże Bałtyku: na E od miejscowości Pogorzelica ad Niechorze (WV09), 8–9 VII 2001, w napływkach, 5 exx., leg. R. RUTA.

Palearktyczny gatunek, poza Europą znany również z Syberii, Chin i Japonii. Podziemny higrofilny humikol, z reguły rzadko i pojedynczo spotykany, częściej odławiany w napływkach.

Agonum (Agonum) marginatum (LINNAEUS 1758)

– Nizina Mazowiecka: Brok nad Bugiem (ED54), 10 VI 1998, 1 ex., leg. M. GRABOWSKI.

– Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Przewóz ad Gozdnicza (VT90), 10 V 2001, w towarzystwie *Bembidion litorale* (OLIV.) i *Elaphrus riparius* (L.), 1 ex., leg. M. GRABOWSKI.

Gatunek zachodniopalearktyczny, stwierdzony na obszarze całej Europy z wyjątkiem północnej części Fennoskandynawii. Wykazany także z północnej Afryki, zachodniej Azji, Kaukazu oraz Madery, Azorów i Wysp Kanaryjskich. Preferuje nasłonecznione lub słabo zacienione pobrzeża wód stojących i wolno płynących. Zasiedla gleby piaszczystogliniaste i gliniaste. Większość stanowisk odnosi się do okresu sprzed II Wojny Światowej.

Harpalus (Harpalus) flavescens (PILLER et MITTERPACHER, 1783)

– Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Białków ad Koło (CC38), 30 VIII 1998, 1 ex., leg. T. MAJEWSKI.

Gatunek znany głównie z Europy Środkowej, gdzie zamieszkuje tereny nizinne i pagórkowe. Wykazany ponadto z południowych prowincji Finlandii i Szwecji oraz z Kaukazu. Żyje na glebach piaszczystych i nadmorskich wydmach, gdzie prowadzi ukryty tryb życia w ciągu dnia przebywając między korzeniami traw.

Okazy dowodowe znajdują się w zbiorach autorów.

Autorzy pragną serdecznie podziękować mgr Tomaszowi MAJEWSKIEMU i Rafałowi RUCIE za udostępnienie materiałów wykorzystanych w niniejszym artykule.

Radomir JASKUŁA, Michał GRABOWSKI, Kat. Zool. Bezkręg. i Hydrobiol. UŁ, Łódź

342. Nowe stanowiska kilku ciekawych gatunków biegaczowatych (*Coleoptera*: *Carabidae*) w Polsce

New localities of some interesting species of ground beetles (*Coleoptera*: *Carabidae*) in Poland

KEY WORDS: *Coleoptera*, *Carabidae*, *Diachromus germanus*, *Ophonus cordatus*, *Ophonus rupicola*, *Bradycellus verbasci*, *Demetrias monostigma*, *Dromius linearis*, faunistics, Poland.

Diachromus germanus (LINNAEUS, 1758)

– Nizina Mazowiecka: rez. „Parowy Janinowskie” ad Brzeziny (DC04), 20 II 2002, 1 ex., wypróchniały pień buka (*Fagus sylvatica* L.), leg. R. JASKUŁA; Wągle ad Rogów (DC23), 27 III 2002, 1 ex., wypróchniały pień dębu (*Quercus* sp.) nad brzegiem stawu, leg. R. JASKUŁA.

Chrzęszcz znany przede wszystkim z południa Europy i południowej części Europy Środkowej. Wykazany także z Wysp Brytyjskich, Danii, Holandii oraz zachodniej Azji i Kaukazu. Gatunek o słabo znanych wymaganiach ekologicznych, najczęściej spotykany na skrajach

lasów i zarośli o znacznym nasłonecznieniu, niekiedy w pobliżu wody. W okresie wegetacyjnym łapano także na roślinach. W Polsce rzadko i pojedynczo spotykany, z wielu krain wykazywany po raz ostatni w XIX wieku.

Ophonus (Metophonus) cordatus (DUFTSCHMID, 1812)

– Wyżyna Małopolska (Wał Pińczowski): Pińczów (DA69), 17–19 V 1991, 1ex., leg. J. KALISIAK.

Gatunek rozmieszczony prawie w całej Europie z wyłączeniem jej północnej części. Wykazany także z Syberii, Kaukazu i Azji Mniejszej. Na terenie Polski znany z rozproszonych i nielicznych stanowisk. Występuje na ciepłych i suchych terenach.

Ophonus (Metophonus) rupicola (STURM, 1818)

– Pojezierze Mazurskie (Pojezierze Olsztyńskie): Stare Jabłonki (DE34), 12 VII 1998, 2 ex., leg. R. JASKUŁA.

– Nizina Mazowiecka (Kampinoski Park Narodowy): Bromierzyk (DD69), 28–30 VI 1999, 4 ex., wydmy koło stacji terenowej UŁ, leg. R. JASKUŁA.

Zamieszkuje głównie południową i środkową Europę, znany także z południowej Szwecji, Kaukazu, Azji Mniejszej oraz zachodniej Afryki. Spotykany na suchych terenach słabo porośniętych roślinnością, głównie na glebach gliniastych i wapiennych. Rozmieszczenie tego gatunku na terenie Polski wymaga dalszych badań.

Bradycellus (Bradycellus) verbasci (DUFTSCHMID, 1812)

– Pobrzeże Bałtyku: na E od miejscowości Pogorzelnica ad Niechorze (WV09), 8–9 VII 2001, 1ex., w napływkach, leg. R. RUTA.

Gatunek sięgający zasięgiem od południowej Szwecji do północnej Afryki i Kaukazu. W Polsce notowany z rozproszonych stanowisk, z reguły rzadko spotykany, częstszy jedynie na południu kraju. Żyje na terenach piaszczystych, zarówno w lasach jak i na otwartych przestrzeniach. Przywabiany do światła.

Demetrias (Demetrias) monostigma SAMOUELLE, 1819

– Pobrzeże Bałtyku: na E od miejscowości Pogorzelnica ad Niechorze (WV09), 8–9 VII 2001, 1ex., w napływkach, leg. R. RUTA.

Gatunek spotykany przede wszystkim w środkowej i wschodniej Europie, występuje także w Szwecji, Finlandii, zachodniej Syberii i na Kaukazie. Żyje na utrwalonych wydmach nadmorskich oraz na otwartych, słabo ocienionych i wilgotnych siedliskach wewnątrz łądu.

Paradromius (Monodromius) linearis OLIVIER, 1895

– Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Prawomyśl vic. (XU38), 26 VII 2001, 1 ex., leg. R. RUTA.

Szeroko rozprzestrzeniony gatunek zamieszkujący Europę od Wysp Brytyjskich, Danii i południowej części Fennoskandii do północnej Afryki i zachodniej Azji. Preferuje otwarte, nasłonecznione tereny o piaszczysto-żwirowych glebach porośniętych roślinnością kserofilną. Spotykany także na wydmach nadmorskich z piaskownicą zwyczajną (*Ammophila arenaria* LINK.) i wydmuchrzycą piaskową (*Elymus arenarius* L.).

Okazy dowodowe znajdują się w zbiorach autorów.

Autorzy pragną serdecznie podziękować mgr Jackowi KALISIAKOWI za udostępnienie okazu *Ophonus cordatus* wykorzystanego w niniejszym artykule.

Radomir JASKUŁA, Kat. Zool. Bezkreg. i Hydrobiol. UŁ, Łódź
Rafał RUTA, Piła

343. Nowe dla Podlasia i Wyżyny Lubelskiej kałużnice (*Coleoptera: Hydrophilidae*)

Some species of *Hydrophilidae* (*Coleoptera*) new to Podlasie region and Lublin Uplands

KEY WORDS: *Coleoptera, Hydrophilidae*, new records, Podlasie region, Lublin Uplands, E Poland.

Wschodnia Polska należy w kraju do regionów najslabiej poznanych pod względem kałużnic. Notatka ta ma na celu uzupełnienie danych z tej grupy chrząszczy dla Wyżyny Lubelskiej i Podlasia. Nowymi dla tych krain gatunkami są:

Helophorus (*Cyphohelophorus*) *tuberculatus* GYLLENHAL, 1808

– Podlasie: Białystok (FD48), 21 IV 1995, 1 ex., w locie, leg. A. LASOŃ.

Georissus crenulatus (ROSSI, 1794)

– Podlasie: Biebrzański PN, ad Biały Grąd (FE02), 21 IV 2002, 1 ex., nad brzegiem rzeki w locie, leg. A. LASOŃ.

Hydrochus megaphallus BERGE HENEGOUWEN, 1988

– Wyżyna Lubelska: Kazimierz Dolny (EB68), 10 V 1989 i 12 V 1989, 4♂♂, 2♀♀, w napływkach powodziowych, leg. J. SIEKIERSKI.

Gatunek niedawno opisany oraz niedawno wykazany jako nowy dla Polski. Znany dotychczas tylko z dwóch krain: Niziny Mazowieckiej i Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej.

Cercyon (s. str.) *convexiusculus* STEPHENS, 1829

– Podlasie: Biebrzański PN, ad Osowiec (FE02), 16 IV 2000, 5 exx., bagienny brzeg rzeki, wysiane z gnijacej ściółki pod *Salix* sp., leg. A. LASOŃ.

Cercyon (s. str.) *impressus* (STURM, 1807)

– Wyżyna Lubelska: Kazimierz Dolny, 9 V 1989, 3 exx., odchody krowie – flotacja, leg. J. SIEKIERSKI.

Cercyon (s. str.) *lateralis* (MARSHAM, 1802)

– Podlasie: Białystok, 11 V 1997, 2 exx., stary sad – w locie, leg. A. LASOŃ.

Cercyon (s. str.) *melanocephalus* (LINNAEUS, 1758)

– Wyżyna Lubelska: Kazimierz Dolny, 9 V 1989, 6 exx., odchody krowie – flotacja, leg. J. SIEKIERSKI.

Cercyon (s. str.) *pygmeus* (ILLIGER, 1801)

– Wyżyna Lubelska: Kazimierz Dolny, 9 V 1989, 6 exx., odchody krowie – flotacja, leg. J. SIEKIERSKI.

Cercyon (*Paracercyon*) *analis* (PAYKULL, 1798)

– Podlasie: Białystok - Dojlidy (FD48), 30 VI 1996, 3 exx., ogród działkowy – wysiany z kompostu, leg. A. LASOŃ; Białystok, 11 V 1997, 1 ex., stary sad – w locie, leg. A. LASOŃ.

Cryptopleurum crenatum (PANZER, 1794)

– Podlasie: Białystok - Dojlidy, 30 VI 1996, 1 ex., ogród działkowy – wysiany z kompostu, leg. A. LASOŃ; Białystok, 11 V 1997, 1 ex., stary sad – w locie, leg. A. LASOŃ.

Cryptopleurum subtile SHARP, 1884

– Podlasie: Białystok - Dojlidy, 30 VI 1996, 3 exx., ogród działkowy – wysiany z kompostu, leg. A. LASOŃ; Białystok, 22 VII 1996, 1 ex., ogród działkowy – wysiany z kompostu, leg. A. LASOŃ.

Sphaeridium bipustulatum FABRICIUS, 1781

– Wyżyna Lubelska: Kazimierz Dolny, 9 V 1989, 1 ex., odchody krowie – flotacja, leg. J. SIEKIERSKI.

Sphaeridium lunatum FABRICIUS, 1792

– Podlasie: Białystok, 14 V 1995, 1 ex., leg. A. LASOŃ.

Sphaeridium marginatum FABRICIUS, 1787

– Podlasie: Białystok - Dojlidy, 30 VI 1996, 1 ex., ogród działkowy – wysiany z kompostu, leg. A. LASOŃ.

Gatunek ten nie figuruje w „Katalogu fauny Polski”, gdyż dopiero nie dawno został uznany za dobry gatunek; we wcześniejszych spisach pojawiał się jako *Sphaeridium bipustulatum* var. *marginatum* FABR.

Sphaeridium scarabaeoides (LINNAEUS, 1758)

– Podlasie: Białystok, 12 V 1995, 1 ex., leg. A. LASOŃ.

Materiał pochodzi z kolekcji Andrzeja LASONIA. Oznaczył Marek PRZEWOŹNY.

Autorzy dziękują Panu Janowi SIEKIERSKIEMU za przekazanie niektórych egzemplarzy kałużnic.

Marek PRZEWOŹNY, Poznań
Andrzej LASOŃ, Białystok

344. Drugie stanowisko *Stenus oscillator* RYE, 1870 (*Coleoptera: Staphylinidae*) w Polsce

Second locality of *Stenus oscillator* RYE, 1870 (*Coleoptera: Staphylinidae*) in Poland

KEY WORDS: *Coleoptera, Staphylinidae, Steninae, Stenus oscillator*, faunistics, Poland.

Stenus oscillator RYE jest jednym z najbardziej interesujących pod względem występowania i preferencji środowiskowych gatunkiem myśliczka w Polsce. Podobnie jak m.in. *S. pseudoboops* PUTHZ (niedawno po raz pierwszy wykazany z terenu kraju) oraz bardzo rzadko spotykane *S. kiesenwetteri* ROSENH. i *S. proditor* ERICHSON, wymieniony takson wykazuje ścisły związek z torfowiskami przejściowymi i wysokimi. Określany jest jako stenotop, tyrfophil oraz paludicol (KOCH 1989: Die Käfer Mitteleuropas. Ökologie 1, 440 pp.). Na torfowiskach zasiedla najczęściej warstwę częściowo podtopionych torfowców (*Sphagnum* sp.) oraz silnie przesycone wilgocią kępy innych roślin, rzadziej ich szczątki. Prawdopodobnie jest to gatunek o zasięgu europejskim, znany do tej pory z kilkunastu krajów starego kontynentu (Wielka Brytania, Szwecja, Dania, Niemcy, Czechy, Słowacja, Hiszpania, Austria, Szwajcaria, Włochy i Francja). Z Polski do chwili obecnej był podany tylko z okolic Koszalina (SZUJECKI 1960: Fragm. Faun., 19: 293-303).

Odkryte przez ze mnie drugie stanowisko *S. oscillator* w kraju znajduje się w jego południowo-wschodniej części, na obszarze Niziny Sandomierskiej, Równiny Biłgorajskiej (mezo-region), w obrębie lasów nadleśnictwa Janów Lubelski.

– Boreczki (FB10), 28 VIII 1998, 1♂; wypłoszony z kępy, częściowo zanurzonych torfowców i sitów.

Nowe stanowisko omawianego gatunku obejmuje zbiorowiska torfowcowo-turzycowe z młodymi okazami sosny zwyczajnej (*Pinus silvestris* L.), brzozy omszonej (*Betula pubescens*

EHRH.) i olszy szarej (*Alnus glutinosa* (L.) GAERTN.), o podłożu murszowo-glejowo-torfowym, przesyconym wodą. Dominującą fitocenozą jest tu *Rhynchosporium albae*. Cechuje się ona zwartym występowaniem przygiełki białej (*Rhynchospora alba* (L.) VAHL), wełnianki pochwowatej (*Eriophorum vaginatum* L.) i torfowca (*Sphagnum fallax* (H. KLINGGR.) H. KLINGGR.), przy dość dużym współdziałaniu innych roślin, głównie turzyc (*Carex* spp.), situ dwudzielnego (*Juncus bufonius* L.) i rokietnika pospolitego (*Pleurozium schreberi* (BRID.) MITT.). Obok nich, w rozproszonej przestrzeni mozaice kęp i skupisk wyodrębniają się płaty: na siedliskach wilgotniejszych – situ skupionego (*Juncus conglomeratus* L.), na suchszych – wełnianki pochwowatej (*Eriophorum vaginatum* L.) i płonnika pospolitego (*Polytrichum commune* HEDW.). Biotop, w którym stwierdzono *S. oscillator* ma charakter torfowiska przejściowego, z biegnącym w pobliżu nie funkcjonującym rowem melioracyjnym, stale wypełnionym wodą stagnującą. W otoczeniu rośnie bór bagienny. Maksymalna temperatura wody na torfowisku nie przekracza 17 °C, jej pH waha się od 3,39 do 4,19 (średnia: 3,88), a przewodność elektrolityczna osiąga wartość od 63 do 90 μS/cm (relatywnie bardzo mała).

S. oscillator był jeszcze do lat pięćdziesiątych ubiegłego wieku uważany za odmianę bardzo podobnego, szeroko rozmieszczonego na świecie i pospolitego w Polsce *S. tarsalis* LJ. Różnice między dwoma wymienionymi gatunkami dotyczą połysku powierzchni ciała (bardziej błyszczącego u *S. oscillator* niż u *S. tarsalis*) i jego punktowania (słabiej punktowane pokrywy i płycej punktowany odwłok u *S. oscillator* niż u *S. tarsalis*). Rozróżnienie obu wymienionych gatunków w sposób pewny jest jednak możliwe dopiero po porównaniu budowy ich szóstych sternitów odwłoka, a przede wszystkim aparatów kopulacyjnych samców (SMETANA 1966: Acta ent. Bohemoslov., 63: 322-326; Szujceki 1961: Klucze do Oznaczania Owadów Polski, XIX, 24b: 3-72).

Biorąc pod uwagę specyficzne preferencje środowiskowe (stenotop, tyrphophil), omawiany gatunek, obok niektórych innych *Staphylinidae* ściśle związanych z obszarami torfowiskowymi, może być wykorzystany do bioindykacji tych bezcennych przyrodniczo ekosystemów. Opis stanowiska podałem w oparciu o pracę BUCZYŃSKIEGO (Ważki – *Insecta: Odonata* – torfowisk wysokich i przejściowych środkowo-wschodniej Polski. Praca doktorska, UMCS, Lublin, 2001). Okaz dowodowy znajduje się w moich zbiorach.

Bernard STANIEC, Zakł. Zool. UMCS, Lublin

345. Nowe stanowiska gatunków z rodzaju *Cassida* L. (*Coleoptera: Chrysomelidae*)

New localities of some beetles of the genus *Cassida* L. (*Coleoptera: Chrysomelidae*)

KEY WORDS: *Coleoptera, Chrysomelidae, Cassida*, new localities, faunistics, Poland.

Gatunki z rodzaju *Cassida* L. mają na ogół szerokie rozmieszczenie i większość z nich była podawana z licznych krain w Polsce. W przypadku rzadkich gatunków ciepłolubnych, obserwuje się jednak w ostatnim czasie wyraźną ekspansję w kierunku północnym. Podane poniżej stanowiska uzupełniają luki w „Katalogu Fauny Polski” dla pospolitych gatunków odnośnie Podlasia i Gór Świętokrzyskich, oraz wskazują wyraźny wzrost liczebności lub przesuwanie zasięgów dla czterech gatunków uważanych do tej pory za rzadkie.

Cassida leucanthemi BORDY, 1995

– Dolny Śląsk: Wrocław - Zakrzów, 1 V 1974, 1 ex., leg. L. BOROWIEC; Wrocław - Mokry Dwór, 5 VI 1994, 3 exx., 12 VII 1994, 2 exx., leg. L. BOROWIEC.

– Bieszczady: Wetlina – stacja konnej straży, 22 VII 1994, 1 ex., leg. L. BOROWIEC.

Niedawno opisany gatunek, znany z Hiszpanii, Francji, Niemiec, Austrii, Czech i Polski. Prawdopodobnie szerzej rozsielony lecz nie odróżniany od *C. sanguinosa*. Z Polski podany tylko z okolic Cieszyna.

Cassida pannonica SUFFRIAN, 1844

– Pojezierze Pomorskie: Gozdowice ad Siekierki, 19 VI 2002, 4 exx., leg. A. MALKIEWICZ.

– Podlasie: Goniądz nad Biebrzą, 9 VIII 1996, 1 ex., leg. M. WANAT; Osowiec nad Biebrzą, 20–23 VII 1996, 1 ex., leg. M. WANAT; Trzrzeczki nad Biebrzą, 11 VIII 1998, 1 ex., leg. M. WANAT.

Do niedawna wybitnie kserotermiczny gatunek, notowany u nas tylko z czterech krain. W Europie Środkowej obserwuje się obecnie gwałtowną ekspansję na północ. Świadczą o tym również stanowiska z Polski. Niedawno podany z Puszczy Białowieskiej i Biedruska na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej, a powyższe, nowe stanowiska z Podlasia i Pojezierza Pomorskiego również nie mają charakteru kserotermicznego, chrząszcze były łapane bowiem na murawach psammofilnych, na różnych gatunkach z rodzaju *Centaurea* L.

Cassida panzeri WEISE, 1907

– Podlasie: Leszczynowe Grądy nad Biebrzą, 5 VIII 1998, 1 ex., leg. M. WANAT.

Do niedawna gatunek ten uchodził za charakterystyczny dla siedlisk kserotermicznych, ale ostatnio obserwuje się w Europie Środkowej jego ekspansję, podobnie jak *C. pannonica*. Świadczą o tym również stanowiska z Polski, gdyż w ostatnich latach podany był z Białowieży. Nowy dla Podlasia.

Cassida stigmatica SUFFRIAN, 1844

– Dolny Śląsk: Wrocław i okolice, od 1990 roku setki okazów.

Gatunek ten uchodził do niedawna za stosunkowo rzadki. Do lat 90-tych podawany był z Polski z nielicznych, rozproszonych stanowisk, głównie z okresu do 1939 roku. W „Katalogu Fauny Polski” (tom 17, 1991) podałem 6 nowych stanowisk, ale od tego czasu obserwuję na Dolnym Śląsku niezwyklej ekspansję tego gatunku. Jest to obecnie, obok *Cassida rubiginosa* MÜLL., najliczniejszy gatunek rodzaju we Wrocławiu i jego okolicach. Występuje praktycznie wszędzie, gdzie rośnie roślina żywicielska – *Tanacetum vulgare* L. Spotyka się go na łąkach, zwłaszcza w pobliżu cieków i zbiorników wodnych, a także w zieleni miejskiej, na zaniedbanych trawnikach, siedliskach ruderalnych itp. Wzrost liczebności tego gatunku obserwuję też w krajach ościennych, zwłaszcza Niemczech i Czechach, gdyż w prawie każdym materiale z tych obszarów przesyłanym mi do oznaczenia znajdują się liczne okazy *C. stigmatica*.

Ponadto następujące gatunki podają jako nowe dla Podlasia (leg. M. WANAT w latach 1996–1998) i Gór Świętokrzyskich (leg. L. BOROWIEC w roku 1982):

– Podlasie: Bagno Ławki nad Biebrzą – *C. flaveola* THUNB.; Barwik nad Biebrzą – *C. denticollis* SUFFR., *C. sanguinolenta* MÜLL., *C. vibex* L.; Olszowa Droga ad Orla nad Biebrzą – *C. hemisphaerica* HERBST; Orchówek ad Włodawa – *C. margaritacea* Schall.; Osowiec nad Biebrzą – *C. denticollis* SUFFR., *C. flaveola* THUNB., *C. murraea* L., *C. nobilis* L.; Szostaki – *C. vittata* VILLERS; Trzrzeczki nad Biebrzą – *C. prasina* ILL., *C. vibex* L.; Wilcza Góra nad Biebrzą – *C. sanguinolenta* MÜLL.

– Góry Świętokrzyskie: rezerwat „Zamczysko” – *C. sanguinosa* SUFFR.

346. O występowaniu *Elachista chrysodesmella* ZELLER, 1850 (*Lepidoptera: Elachistidae*) w Polsce

On the occurrence of *Elachista chrysodesmella* ZELLER, 1850 (*Lepidoptera: Elachistidae*) in Poland

KEY WORDS: *Lepidoptera*, *Elachistidae*, *Elachista chrysodesmella*, faunistics, Poland.

W Polsce *Elachista chrysodesmella* ZELLER jest gatunkiem bardzo rzadkim, charakteryzującym się wąskimi preferencjami ekologicznymi. Po raz pierwszy wykazany on został stosunkowo niedawno z rezerwatu „Zbocza Plutowskie” (CE20), obejmującego fragment zbocza doliny Wisły (BUSZKO 1990: Pol. Pismo ent., **60**: 139-151). Poza wymienionym stanowiskiem *E. chrysodesmella* znana była dotychczas jedynie z miejscowości Dobre i Dwikozy oraz z rezerwatu „Stawska Góra”.

Omawiany motyl występuje wyłącznie w środowiskach muraw kserotermicznych, w miejscach zarówno otwartych, jak i zacienionych. Jako rośliny pokarmowe larw, w literaturze podawanych jest kilka gatunków traw (*Brachypodium* sp., *Dactylis* sp., *Holcus* sp., *Poa* sp.) oraz turzyc (*Carex* sp.); w Polsce jednak larwy znajdowane były tylko na kłosownicy pierzastej (*Brachypodium pinnatum* (L.) P. B.). Miny wytwarzane przez gąsienice należą do typu „*Phyllonorycter*”, są więc nieco nabrzmięte i pofałdowane; zazwyczaj dla niedoświadczonego lepidopterologa są one trudno odróżnialne od tychże, tworzonych przez inny gatunek z rodziny *Elachistidae* – *Elachista subocellea* (STEPHENS, 1834), który często koegzystuje z *E. chrysodesmella*. Minowanie larw *E. chrysodesmella* najczęściej rozpoczyna się, w zwykle zwiniętej, wierzchołkowej partii liścia; dolna część miny, w przeciwieństwie do min *E. subocellea*, nie jest zaokrąglona, lecz posiada kilka krótkich korytarzy. Z powodu podobieństwa min, jak również z faktu, iż gąsienice tych dwóch gatunków mogą występować w tym samym czasie, aby uzyskać wiarygodne dane faunistyczne, koniecznym jest wyhodowanie z zebranego materiału postaci imaginalnych.

Podczas badań nad *Elachistidae*, prowadzonych w południowej części kraju, odkryto nowe stanowisko dla tego interesującego motyla:

- Nowosiółki (EV97), 25 V 2001, 1♀ ex larva (z min zebranych 13 V 2001), trawiaste zbocze na skraju lasu mieszanego, roślina pokarmowa – *Brachypodium pinnatum* (L.) P. B. (leg. et coll. T. BARAN).

Tomasz BARAN, Inst. Biol. i Ochr. Środ. URz, Rzeszów

kość (w przypadku rycin wykonanych tuszem) nie powinna przekraczać formatu A4. Ryciny, które były już reprodukowane, należy w opisie odpowiednio oznaczyć. Unikać należy tabel o dużym formacie (przekraczającym na wydruku szerokość 18 cm). Liczba fotografii i tabel powinna być maksymalnie ograniczona. Rysunki, fotografie i wykresy należy znakować liczbami arabskimi, a ich detale literami, natomiast tabele liczbami rzymskimi. Objaśnienia rycin należy zamieścić oddzielnie, a objaśnienia tabel łącznie z nimi, w języku polskim i angielskim.

- W wykazie piśmiennictwa należy uwzględniać wyłącznie pozycje cytowane w tekście pracy. Wykaz ten powinien być zestawiony według alfabetycznego porządku nazwisk autorów, z podaniem nazwiska i inicjałów imion, roku wydania, pełnego tytułu pracy, skróconego tytułu wydawnictwa, miejsca wydania (w przypadku wydawnictw ciągłych nie będących czasopismami), tomu (ewentualnie także zeszytu) i liczby pierwszej i ostatniej strony. Np.:

Marcinkowski H. 1984: Rzadkie gatunki motyli większych (*Macrolepidoptera*) z Gór Sowich. Pol. Pismo ent., 54: 229-230.

Burakowski B., Mroczkowski M., Stefańska J. 1985: Chrząszcze *Coleoptera* – *Buprestoidae*, *Elateroidea* i *Cantharoidea*. Kat. Fauny Polski, Warszawa, XXIII, 10: 1-401.

Przy wydawnictwach zwartych należy podawać ponadto nazwę instytucji wydawniczej z jej siedzibą. Np.:

Jura C. (red.) 1988: Biologia rozwoju owadów. PWN, Warszawa. 250 ss.

W krótkich doniesieniach dopuszcza się jedynie niezbędne, skrócone cytowania, zamieszczone w tekście wg wzoru:

Marcinkowski H. 1984: Pol. Pismo ent., 54: 229-230.

- Transliterację z alfabetów niełacińskich należy przeprowadzić według Polskiej Normy, a stosowane skróty tytułów czasopism winny być zgodne z „World list of scientific periodicals”.

- Do prac historiograficznych, przedstawiających sylwetki entomologów, należy dołączyć możliwie pełny wykaz ich publikacji z zakresu entomologii i dziedzin pokrewnych, a w treści tychże prac zaprezentować entomologiczną spuściznę materialną danego entomologa (zbiory, księgozbiór itp.) z podaniem jej aktualnych losów.

- W artykułach i doniesieniach (za wyjątkiem recenzji, sprawozdań, komunikatów i materiałów kronikarskich) należy przy nazwach systematycznych rodzajów i gatunków cytowanych po raz pierwszy w pracy, umieszczać nazwiska (lub ich skróty) odpowiednich autorów (według zasad przyjętych w „Międzynarodowym Kodeksie Nomenklatury Zoologicznej”).

- Zaleca się:

- podawanie elementów daty w kolejności – dzień, miesiąc, rok, przy czym miesiące należy oznaczać liczbami rzymskimi (np. 25 IX 1989);

- podawanie przy nazwach stanowisk, oznaczeń kwadratów siatki UTM 10 x 10 km;

- W celu zapewnienia właściwego poziomu merytorycznego czasopisma, wszystkie artykuły (za wyjątkiem materiałów kronikarskich, recenzji, polemik itp.) przed przyjęciem do druku są recenzowane przez specjalistów z odpowiedniej dziedziny.

- Materiały do druku prosimy przysyłać pod adresem Redakcji. Do przesłanych materiałów należy dołączyć: adres korespondencyjny (z telefonem) oraz kserokopię dowodu uiszczenia opłat statutowych PTEnt. za rok bieżący (lub inny dokument potwierdzający ich uiszczenie).

- Autorzy artykułów otrzymują bezpłatnie 50 nadbitek. Autorzy krótkich doniesień i materiałów kronikarskich otrzymują nadbitki według każdorazowo ustalonego podziału, natomiast autorzy recenzji, polemik, sprostowań itp. nadbitek nie otrzymują.

„Wiadomości Entomologiczne” drukują odpłatnie ogłoszenia drobne i reklamy popularyzujące wyroby i usługi mające zastosowanie w szeroko pojętej działalności entomologicznej. Za treść ogłoszeń i reklam Redakcja nie odpowiada. W ogłoszeniach drobnych opłata wynosi 0,50 zł od znaku, natomiast opłata za reklamy ustalana jest każdorazowo na drodze umowy między reklamującym a Redakcją. Członkom Polskiego Towarzystwa Entomologicznego przysługuje 20% zniżka.

WARUNKI PRENUMERATY - SUBSCRIPTION ORDERS

PRENUMERATA KRAJOWA

- Prenumeratę krajową dla osób fizycznych nie będących członkami PTEnt. oraz osób prawnych prowadzi Biblioteka Polskiego Towarzystwa Entomologicznego, ul. Sienkiewicza 21, 50-335 Wrocław. Wpłaty na rok 2003, w wysokości 45,- zł., przyjmowane są na konto:
PKO BP SA, I O/Poznań
Nr 10204027-2596-270-1
- Zamówienia hurtowe prosimy kierować pod adresem Redakcji. Przy zakupie powyżej 30 egzemplarzy udzielamy 20% rabatu.
- Prenumeratę dla członków PTEnt., z 20% zniżką, przyjmuje:
Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Entomologicznego,
ul. Dąbrowskiego 159, 60-594 Poznań,
PKO BP SA, I O/Poznań, nr 10204027-2596-270-1
- Sprzedaż pojedynczych numerów oraz subskrypcję na stałą dostawę prowadzą Oddziały ORPAN na terenie całego kraju.

ISBN 83-88518-60-7

FOREIGN SUBSCRIPTION

Subscription order and all payments should be addressed to:

Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Entomologicznego,
Dąbrowskiego 159, 60-594 Poznań, Poland.

Our account: № 10204027-2596-270-1
is placed in: PKO Bank Polski SA, I O/Poznań, Poland.

Price: institutional - 30 \$, personal - 20 \$, single fascicles - 10 \$ each.